

**JUHTIMISE
KÄE-
KIRJAST**

JUHTIMISE KÄEKIRJAST

EESTI NSV EESRINDLIKE SOVHOOSIDE JA
KOLHOOSIDE KOGEMUSI TOOTMISTEGEVUSE
ORGANISEERIMISEL

KIRJASTUS «VALGUS» • TALLINN

1966

KOOSTANUD H. ANNUS
KAANEKIJUNDUS: T. ARU

ESTI RAJAKOOLIDE KOOLITUS
KOLLEGIUMI TOOTISTEGUS
ORGANISATSIOON

2

Tartu Riikliku Ülikool
Raamatukogu
68916

1966

RAAMATUKOGU - VALDUS - TALLINN

SAATEKS

Meie vabariigi kaasaegsetes suurpõllumajandites kerkivad iga päevaga järjest rohkem päevakorda tootmise organiseerimise ja juhtimise probleemid. See on ka täiesti mõistetav. Tingimustes, kus tootmise mehhaniseerituse ja tööviljakuse tase on küllaltki kõrged, ei ole enam võimalik edasi minna ilma, et täiustataks tootmistegevuse organiseerimist, selle sisu ja meetodeid. Ainult need tootmisjuhid, kes kriitiliselt on võimelised jälgima oma majandis väljakujunenud töökorraldust, iseenda ja oma kaasspetsialistide tööstiili ning kes selle tulemusena järjekindlalt viimistlevad ja muudavad otstarbekamaks inimestevahelisi suhteid tootmisprotsessis, viivad tootmist edasi, suurendavad toodangut ja tagavad oma majanditele suurt tulu.

Nii nagu ei saa olla kõigile ja kõikjal sobivat agro- ja zootehnikat, ei ole ka üldiselt kehtivat retsepti tootmistegevuse organiseerimiseks ja juhtimiseks. Ühised saavad olla vaid teatavad kõige üldisemad põhimõtted, mida igas majandis rakendatakse vastavalt kohalikele tingimustele ja tootmise iseloomule. Kuid samal ajal ei ole kahtlust ka selles, et kogemuste vahetamine nii juhtimise üldistes kui konkreetsetes küsimustes aitab nii mõnelgi tootmisjuhil majapidamise juhtimises välja kujundada omaenda käekirja.

Seda eesmärki teenib ka käesolev kogumik. Selles avaldatakse kirjutisi meie vabariigi kahe eesrindliku sovhoosi ja kuue kolhoosi kohta. Kirjutiste autoriteks on sovhooside direktorid, kolhooside esimehed ja samuti ajakirjanikud, kes on lähemalt jälginud vastava majandi tootmistegevust.

Kogumiku koostamisel seati eesmärgiks jutustada eelkõige sellest, mis on iseloomulik vastava majandi töökorraldusele, eriti seal juurdunud juhtimisstiilile, tabada n.-ö. majandi juhtimise käekirja. Kuivõrd see on õnnestunud, jääb lugejate otsustada. Märkida tahaks vaid seda, et kogumiku koostamisel on autoritele jätud täiesti vabad käed nii materjali valiku kui ka selle esitamise laadi osas. Imestada ei tule sellegi üle, et mitmetes küsimustes lähevad seisukohad ja arvamused lahku, et mõnes majandis on juurdunud tavad, mis võivad tunduda uudsete ja harjumatuks ning et sähvib kriitikanooligi. On ju teada, et uus ja edasiviiv koorub välja vaid arvamuste võitluses. Olgu käesolev kogumik aluseks edasisele mõtetevahetusele sel rindel.

Koostaja

Nii nagu ei saa olla kõigile ja kõigialt sobivat agro- ja zootehnikat, ei ole ka üldiselt kehtivat retsepti tootmis- ja organisatsiooniliseks ja juhtimiseks. Ühised saavad olla vaid teatavad kõige üldisemad põhimõtted, mida iga majandis rakendada. Kõige paremal juhul ei ole kahtlust ka juhtimise iseloomu. Kõige paremal juhul ei ole kahtlust ka selles, et kogumiste vajadus on juhtimise üldises kui konkreetses küsimuses. Aja ja mõelge tootmisjuhul majandamise juhtimises välja kujuneda omaenda käekirja.

Seda eesmärki teenib ka käesolev kogumik. Selles valdab kirjalikult meie vabariigi kahe eesriidiliku soovhoole ja huvi kolhoosi kohta. Kirjalikke autoriteke on soovhoide direktorid, kolhooside esimehed ja saanud ajakirjanikud, kes on lähemalt jälginud vastava majandi tootmisgevust.

J. GAGARINI NIMELINE NÄDISSOVHOOS-TEHNIKUM

ASJALIKKUS JA KONKREETSUS KUNI PISIASJADENI

T. SOOALUSTE, direktor

J. Gagarini nim. Nädissovhoos-Tehnikum on kesk-eriõppeasutus, mis moodustati 1965. a. J. Gagarini nim. sovhoosi ja Vana-Võidu Loomakasvatuse Tehnikumi ühendamise tulemusel. Põllumajanduse kaadri ettevalmistamise kõrval on nädissovhoos-tehnikumi ülesandeks toota odavaid põllumajandussaadusi.

Põllumajandussaaduste tootmiseks on sovhoosil 2980 ha põllumajanduslikku maad, sellest 1973 ha põldu. Tootmisuunaks on tõuweise- ja tõuseakasvatus.

1965. a. toodeti 25 439 ts piima ja 6230 ts liha.

Kogu taimekasvatus on allutatud söötade tootmisele.

Peale mainitud tootmisharude on sovhoosil veel laialdane abitootmine: alusturba ja metsamaterjalide tootmine, hoonete ehitus ja remont, seadmete montaaž ja remont, traktorite ning autode jooksev- ja kapitaalremont. Neile lisanduvad sovhoosi kohustused praktikabaasina oma tehnikumi õpilastele ja kohustused nädissovhoosina.

1964. ja 1965. aastal suurenes sovhoos naabruses asuva kolhoosiga ja tehnikumiga ühinemise arvel. See sundis meie sovhoos-tehnikumi juhtkonda tõsiselt analüüsima suurmajandi juhtimise probleeme ja objektiivselt hindama oma tööd sel alal.

Seniajani oli nii meil ja arvatavasti kogu sovhoositootmises põhiprobleemiks tootmise tehnoloogiline külg. Tootmise juhtimisele ei pööratud paljudes kohtades ega pöörata veel nüüdki mingit tähelepanu. Juhtimine toimub n.-ö. isereguleerimise korras. Väikestes majandites võib niiviisi päris edukalt toime tulla. Suurtes, kõrgelt mehhaniseeritud mitmekülgsetes majandites muutub selline «isereguleeriv» juhtimine paratamatult tootmise takistajaks.

Seepärast võib öelda, et on saanud aeg hakata põllumajandusliku tootmise juhtimist vaatlema kui teadust. On tekkinud vajadus uurida juhtimise probleeme üldiselt, kui ka üksikute majandite kogemusi, tutvuda vastava kirjandusega, välja töötada põllumajandusliku tootmise juhtimise põhimõtted, meetodid ja võtted. Viimasel ajal on meie sovhoosi spetsialistid hakanud tõsiselt tegelema juhtimise probleemidega.

On läbi viidud juhtivate töötajate tööpäeva fotografeerimine, õpitud tundma teiste majandite kogemusi, tutvutud vastava erialase kirjandusega, vahetatud mõtteid jne. Suurema tööna juhtimise parandamise valdkonnas on meil käsil kõigi juhtivate töötajate ja spetsialistide töökohustuste fikseerimine.

TOOTMISÜKSUSE SUURUS

On arusaadav, et tootmise paremaks organiseerimiseks, aga ka juhtimise seisukohalt jagatakse majand tavaliselt väiksemateks üksusteks: osakondadeks ja brigaadideks. Tekib küsimus: milline on tootmise juhtimise seisukohalt optimaalne tootmisüksuse suurus, millised õigused anda ja millised materiaalsed vahendid eraldada tootmisüksusele?

Esiteks: kas jagada majand brigaadideks või osakondadeks. Väikestes majandites kuni 1000 ha põllumaaga on otstarbekohane jagada majand brigaadideks, sest siin ei saa moodustada iseseisvaid osakondi ja selleks pole ka vajadust.

Töö brigaadiviisilisel organiseerimisel on palju eeliseid. Esiteks puudub vahelüli — osakond. Töökorraldused antakse otse täitjale, puudub funktsionaalne alluvus. Agroom annab otseselt töökorralduse põllundusbrigadirile. Zootehnik juhib ja kontrollib loomakasvatuse brigadiri tööd jne.

Meie sovhoos oli jagatud osakondadesse juba varem. (Ka siis, kui meil oli põllumaad ca 1000 ha.) Sisuliselt olid need viis osakonda ikkagi ainult brigaadid. Sellises osakonnas oli üks põllundusbrigaad, mida juhtis osakonnajuhataja ja üks loomakasvatusbrigaad, mida juhtis loomakasvatusbrigadir. Brigaadi nimetamine osakonnaks või vastupidi sisuliselt asja ei muuda.

Majandi suurenemisega 1964. aastal 1000 ha põllumaalt ca 2000 ha põllumaale, suurenesid ka osakonnad, saades endale juba tõeliselt osakonna funktsioonid.

Ilma vahepealse lülita pole üle 2000 ha põllumaaga majandi juhtimine mõeldav. Näiteks agronoom kui taimekasvatuse üldjuht ei ole lihtsalt suuteline andma igale põllundusbrigaadile töökorraldusi ja kontrollima tööd iga päev kohapeal nagu varem.

Osakondade kujunemisega muutus juhtimisstruktuur küll ühe astme võrra keerulisemaks, kuid seda peab kompenseerima osakonnale suurema iseseisvuse andmine. Osakonnajuhataja vastutab täielikult nii taimekasvatustliku kui ka loomakasvatustliku tootmise eest. Agronoom ja zootehnik piirduvad siin osakonnajuhataja suunamise ja juhendamisega. Töökorraldused annab brigadiridele osakonnajuhataja.

Seoses osakonnale suurema iseseisvuse andmisega esitatakse osakonnajuhatajatele suuremaid nõudmisi. See pärast on vajalik, et osakonnajuhatajad süstemaatiliselt täiendaksid oma erialaseid teadmisi. Oma sovhoosis oleme püüdnud seda kuigivõrd teha. Viiest osakonnajuhatajast õpib üks põllumajandustehnikumis, teine Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Oleme korraldanud ekskursioone osakondade juhatajatele eesrindlikesse majanditesse, kursusi traktorite ja masinate tundmaõppimiseks jms. Erialaste teadmiste poolest on osakonnajuhatajad suhteliselt hästi ette valmistatud. Vajaka jääb aga juhtimis- ja kasvatusalastest teadmistest, sest neid kuskil ei õpetata. Käesoleval aastal organiseerisime osakonnajuhatajatele ja spetsialistidele õppused tööseadusandlusest. Praktikas olen tähele pannud, et iga omandatud teadmine suurendab spetsialisti iseseisvust ja otsustusvõimet. Sellest järeldus: puuduse või puuduste likvideerimiseks tootmises ei jätku kunagi käsust. Tuleb selgitada asja sisu, et iga spetsialist mõistaks puudust tervikuna. Kui lihtsast selgitamisest on vähe, tuleb teinekord viia läbi õppusi. Nii oli meil töösea-

dušandlusega: korda luua polnud võimalik, sest meil kõigil puudusid sellealased teadmised. Organiseerisime vastavad õppused ja alles nüüd saame nõuda tööseadusandlusest kinnipidamist. Ainult niiviisi on võimalik lõplikult lahendada tootmises esinevaid puudusi.

Kui teadmised annavad osakonnajuhatajale maailmse iseseisvuse, mis oleneb suurel määral osakonnajuhatajast endast, siis materiaalne iseseisvus tuleb anda sovhoosi juhtkonna poolt vastavate materiaalsete vahendite eraldamisega osakonna käsutusse. Ilma selleta ei ole osakonna organiseerimisel mõtet ega sisu. Siin tehakse kõige rohkem vigu. Osakondade käsutusse eraldatakse küll traktoreid, masinad ja muud materiaalsed väärtused, aga neid käsutavad peaspetsialistid. Nii võetakse osakonnajuhatajalt initsiatiiv ja otsustamise õigus. Selle tagajärjel osakond kaotabki mõtte. Tootmise juhtimine muutub keeruliseks, kaob juhtimise pidevus jne. Aga kõige olulisem — kaob osakonna iseseisvus. Sellele küsimusele oleme viimasel ajal pööranud peatähelepanu. Peaspetsialist ei saa ja seepärast ei tohi püüdnudagi asendada osakonnajuhatajat.

Milline kogus materiaalseid väärtusi, traktoreid, masinad jms. on vaja eraldada osakonnale, et tagada viimase vajalik iseseisvus?

Näiteks. Traktoreid ja põllutöomasinad on vaja eraldada sellises koosseisus ja koguses, millega saab kõrvalise abita teha kõik osakonna põllutööd. Selleks on meie kogemustel praegu vaja vähemalt 2 roomiktraktorit, 5—6 traktorit 1,4 t veoklassist ja 3—5 traktorit 0,6 t veoklassist.

Sellise traktoripargiga on osakond suuteline iseseisvalt tegema kõik põllutööd.

Juhtimise seisukohalt osakonna optimaalse põllumajandusliku maa suuruse ja ka osakonna suuruse saame, kui korrutame vajaliku traktorite arvu (arvestatud tingtraktoreid) põllumajandusliku maa hektarite hulgaga, mis eesrindlikes majandeis langeb ühe 15-hobujõulise traktori kohta. J. Gagarini nim. sovhoosis tuli 1965. a. iga 15 hj traktori kohta 60 ha põllumajanduslikku maad. Seega osakonna suurus:

2 roomiktraktorit	=	5	15 hj traktorit
5 traktorit 1,4 t v. k.	=	8	„ „
3 „ 0,6 t v. k.	=	1,5	„ „
Kokku		14,5 × 60 ha	= 870 ha.

Töö organiseerimise seisukohalt soovitatakse samuti tootmisüksuse optimaalseks suuruseks 800—1300 ha põllumajanduslikku maad. («Põllumajandusökonoomika küsimusi» IV. Tallinn, 1964)

Peale selle on vaja anda osakonnale õigus ja võimalused teha hoonete, seadmete ja põllutöömashinate jooksvat remonti, valida ja paigutada ümber kaadrit, esitada töötajaid karistamiseks ja premeerimiseks.

Enamiku eespool toodud põhimõtetest oleme oma sovhoosis rakendanud või need on rakendamisel.

PLANEERIMINE

Rääkides juhtimise funktsioonidest, tuleb eelkõige nimetada planeerimist.

Suurmajandi juhtimise praktikas on planeerimisel eriline tähtsus. Ma ütleksin — planeerimine on tootmise juhtimise vundament. Selle tõestuseks tahaks meenutada meie sovhoosi kogemusi lähemast minevikust. Kuidas tootmise juhtimine sel ajal toimus, on vist kõigil tootmisjuhtidel veel meeles. Tegelikult polnud sellel nn. «planeerimisel» midagi ühist tõelise teadusliku planeerimisega. Ministeeriumi ametnik jagas ministeeriumi plaani sovhooside vahel, arvestamata vähegi sügavamalt kohalikke võimalusi ja tingimusi. Näiteks 1960. aastal planeeriti meil piima kogutoodangu plaani täitmiseks iga lehma piimatoodanguks keskmiselt 4300 kg aastas. See tase polnud reaalne.

Piima kogutoodangu plaan jäi niisugustes tingimustes täitmata. Planeerimisel tehti veelgi suuremaid vigu 1962. aastal. 1962. aastaks planeeriti loomakasvatuse plaani täitmiseks söötade asemel ca 500 tonnsöötühikut õhku.

Neil aastail planeeriti sovhoosile osta elanikkonnalt ca 50 lehma aastas ja müüa niisamasugune hulk tõumulikaid teistele sovhoosidele. Lihtsa arvestusega veendusime, et kui selle plaani täidaksime, siis oleks meil 3 aasta pärast üle poole karjast mittetõuline ja meie sovhoos tuleks kustutada tõufarmide nimekirjast.

Sellise planeerimise tulemusel tekkis 1962. aastal sovhoosis katastroofiline olukord: loomi oli palju, kuid sööta ei olnud. 1963. aastaks nähti plaanis ette veelgi suurendada loomade arvu.

Kõige selle tulemusena langes sovhoosi tootmise ren-

taablus. 1959. aastal saime ligi 90 000 rbl. kasumit, 1962. aastal ainult 31 600 rbl.

1962. aastal tegime otsuse planeerida tootmist tulevikus ise. Esimeseks sammuks oli sigade põhikarja vähendamine. Sel aastal tootsime sihilikult ca 1000 pörsast vähem kui plaanis ette nähtud. 1963. aastal moodustati põllumajandusliku tootmise valitsused, kes juba ametlikult andsid planeerimise õiguse meile. Sellest ajast peale oleme tootmist planeerinud ise. Tulemused selguvad järgmisest tabelist:

Sovhoosi kasum tuhandetes rublades:

1959. a.	1960. a.	1961. a.	1962. a.	1963. a.	1964. a.	1965. a.	1966. a. (loodetav)
90	59,0	47,0	31,6	81,3	150,6	499,2	750,0

Kuidas toimub meie sovhoosis planeerimine?

Esiteks koostasime sovhoosi perspektiivplaani. Selles on põhiliselt kindlaks määratud põhitootmissuunad, kogutoodangu mahud, osakondade spetsialiseerimine, ehitused jne.

Perspektiivplaani alusel koostavad peaspetsialistid viie aasta plaani. See on juba palju konkreetsem. Siin on täpselt kindlaks määratud tootmismahud ja selleks vajalikud üritused. Selles plaanis kooskõlastatakse tootmine ja ehitamine. Viie aasta plaan on peamine tootmisplaan. Ta kindlustab planeerimise pidevuse ja kooskõlastab tootmistevõime pikema perioodi kohta. Põllumajanduses on tingimata vajalik planeerida pikema aja peale. Selle selgitamiseks toon ühe näite. Sovhoosis tuleb viie aasta jooksul suurendada piima tootmist ca 800 tonni võrra. Selleks on tarvis suurendada lehmade arvu vähemalt 200 pea võrra. Neile tuleb ehitada laut. Lauda lähedale on vaja rajada karjamaad. Aga kas lauda juures on töötajatele vajalikud elamud? Kõik see vajab kooskõlastamist.

Sovhoosi viie aasta plaanis on ette nähtud ehitada laut Järve osakonda I brigaadi. Vastavalt perspektiivplaanile spetsialiseerub Järve osakonna I brigaad piima tootmisele. Seepärast ehitatakse siia lüpsikarjalaut mitte 200 loomale, vaid 480-le. Vastava söödabaasi rajamiseks viidi brigaadis 1965. a. läbi maaparandus, mis lõpetatakse tänavu. Alles 1967. aastal võib rajada uuskülviga kultuurkarjamaad ja alustada karjatamist. 1968. aastal lõpetatakse karjalautade ehitamise I järk 240 lehmale. Samaks ajaks on vaja

lõpetada ka elamu ehitamine karjatalitajatele. Selleks, et 1967. a. alustada ehitusi, oli vaja 1966. aastal hoone projekteerida. Zootehnikuil on planeeritud 1967. aastal suurendada karja vastava arvu tiinete mullikatega, kes poegivad 1968. aasta lõpus ja 1969. aasta algul. 1969. aastal suureneb seega piimatoodang ca 400 tonni võrra. 1970. aastal aga saame piima juba vastavalt eesmärgile — 800 tonni rohkem.

Näitest selgub, et piimatootmise suurendamiseks planeeritud koguses on vaja üle viie aasta kooskõlastatud tööd. Kas oleks võimalik ilma perspektiiv- ja viie aasta plaanita tootmist selliselt kooskõlastada? Kindlasti mitte. Sellest räägivad vead, mis siiani on tehtud hoonete ehitamisel ja maaparandustöödel nii meil kui ka mujal. Juhul, kui me koostame ainult aasta tootmisplaani, on vead paratamatud. Vead on aga seotud ebaökonomsete kulutustega, mis pole kaugeltki väikesed. Selle tõestuseks üks näide. Perspektiivse planeerimise puudumise tõttu ehitatakse meil paljudes kohtades tootmishooned laiali, üksteisest eraldi. Nende ehitamisel arvestatakse ainult momendi tingimusi, nagu olemasolevaid karjamaid, olemasolevaid hooned, teid jms. Perspektiivselt võib-olla aga saaks karjamaid juurde rajada, sel juhul oleks vaja ehitada suurem laut, võimsam transformaatorialajaam ja veepump. Perspektiivülesande arvestamata jätmise tõttu tuleb hiljem teha ebaökonomseid kulutusi alajaama täiendamiseks ja muuks.

Tänu perspektiivsele planeerimisele toimub meie soovhoosis ehitamine ainult perspektiivsetesse tootmiskeskustesse. Selline ehitamine on palju ökonomsem. Teiseks võidame ka hoonete ekspluateerimisel. Millise tähtsuse anname aasta tootmis- ja finantsplaanile? Aastaplaan on täpsustatud väljavõtte viisaastaku plaanist. Viisaastaku plaani kirjutame kogutoodangu ümardatult, aastaplaanis on see juba täpne arv. Aastaplaanis täpsustame külvide struktuuri, hektarisaagid, loomade arvu jne. Aasta tootmis- ja finantsplaani koostamisel oleme kinni pidanud kahest põhimõttest: 1) aastaplaan koostatakse alt üles, mitte ülevalt alla, 2) see koostatakse õigeaegselt.

Oigeaegne — see tähendab, et plaan tuleb koostada ajaks, mil teda on tarvis. Näiteks järgmise aasta veiste paaritusplaan on tarvis koostada hiljemalt juulis, sest sel ajal tuleb hakata paaritama veiseid, kelle poegimine

langeb järgmise aastasse. Agronoom peab põllud järgmise aasta külvideks kindlaks määrama augustis, sest iga kultuur vajab erinevat väetamist ja harimist. Väetamine ja harimine aga algab septembris-oktoobris.

Seepärast alustatakse meil järgmise aasta tootmisplaani koostamist juba juulikuus. Alustada järgmise aasta tootmisplaani koostamist aasta lõpus — see tähendaks tootmises stiihiat, organiseerimatust. Koostada plaan alt üles — see tähendab seda, et agronoom hakkab järgmise aasta külvide struktuuri koostama põldude kaupa. Külvide struktuuri koostab agronoom eesmärgiga saada igalt põllult võimalikult rohkem saaki. Iga põllu kohta peab agronoom arvestust. Kirjas on kõik, mis sellel põllul on varem kasvanud, kuidas on haritud, milliseid väetisi on põld saanud jne. Praktiliselt otsustab agronoom kohapeal koos osakonnajuhatajaga, mida antud põllul järgmisel aastal kasvatada (või ka järgmistel aastatel). Kindlaks määratakse ka, milliseid väetisi anda sügisel või järgmisel aastal ja kuidas harida. Nii kujuneb agronoomil töö käigus järgmise aasta tootmisplaani. Talvel on tarvis tulemused kokku võtta ja plaan on valmis.

Kahtlemata on sellisel viisil koostatud taimekasvatuse plaan parem kui niisugune, mille teeb agronoom talvel ülevalt alla, nagu pahatihti tehakse.

Meie plaanis on üksikasjaliselt arvestatud kõiki asjaolusid. Osakonnajuhatajatel on aega kõik läbi mõelda ja esitada oma ettepanekud. Ka agronoomil endal on küllaldaselt aega, et oma plaani kriitiliselt hinnata. Meil on tavaks kujunenud, et kinnitatud plaanis mingeid muudatusi ei tehta. Parandamiseks oli aega küllalt. Plaani muutmine aasta jooksul desorganiseerib tootmist.

Sellise meetodiga koostab loomakasvatuse järgmise aasta plaani zootehnik. Plaani koostamisel agronoom ja zootehnik kooskõlastavad omavahel kõik küsimused detailideni. Zootehnik teatab lautade kaupa söödavajaduse perioodide lõikes. Agronoom pakub välja võimalused. Vaieldakse välja optimum ja plaanid koostatakse selle järgi.

Vastavalt taimekasvatuse ja loomakasvatuse plaanidele koostatakse ehitamise, hoonete kapitaalremondi, masinate ostu, varustuse jm. plaanid.

Planeerimisel on meil välja kujunenud järgmine põhimõte: iga number tootmisplaanis peab olema tagatud

materiaal-tehnilise varustamisega ja teiste üritustega, millest sõltub plaani täitmine ja ületamine.

See tähendab, et loomakasvatuse plaani täitmiseks on vaja planeerida söötasid vastavas hulgas ja kvaliteedis.

Kui on planeeritud rajada kultuurkarjamaid, peab selleks ette nägema seemne ja ka koplite ehitusmaterjaliid. Teravilja kogutoodangu tõstmise puhul on vaja ette näha, kuidas kuivatada suuremat kogust teravilja ja kuhu see paigutada. Suureneva karja korral on vaja ette näha loomade paigutus.

Siin pole võimalik loetleda kõiki küsimusi, mis vajavad kooskõlastamist. Igal juhul tootmis- ja finantsplaani tabelitest selleks ei jätku.

Eespool toodud põhimõtetest planeerides saame võrdlemisi reaalse plaani. Muidugi on vaja, et spetsialistide oleks planeerimise alal kogemusi.

Reaalse perspektiivplaani, viie aasta ja aasta tootmisplaani järgi pole suurmajandi juhtimine enam väga keeruline. Kuid peamine — nii oleme kaotanud juhtimises stiihia ja juhuslikkuse. Raskused tekivad siis, kui mingil meist olenemata põhjusel lüüakse plaanid segi. Võimalusi selleks on palju. Esiteks ilmastik. Ebasoodsa ilmastiku tõttu võib taimekasvatuse saak jääda tunduvalt madalamaks. Sellega jääb osa karja söödata. Soodsa ilmastiku korral aga võime saada saagi, mida pole kuhugi panna, sest tarbijaid — produktiivloomi on vähe.

Ootamatuste ärahoidmiseks planeerime kaks varianti: miinimumplaani, mis tuleb ja on võimalik täita igal juhul. Selleks on meil riiklik plaan. Maksimumplaani täidetakse soodsatel tingimustel. Selle võtame vastu sotsialistliku kohustusena. Nii saame ka ilmastikuga hakkama. Raskem on hakkama saada raskustega, mis olenevad peamiselt teistest organisatsioonidest. Näiteks möödunud aastal ei võtnud Võhma Lihakombinaat meilt loomi vastu. Sellest tingituna tekkis loomaruumides kitsikus. Olime sunnitud kasutama hooneid, mis pole kõlblikud loomade pidamiseks. Juurdekasvud neis lautades on väiksemad, kulud aga suuremad. Selliste juhtumite jaoks on vaja luua teatud reservid.

Tootmisallüksuse suuruse õige määramine on juhtimise seisukohalt väga oluline, et tõsta osakonnajuhatajate initsiatiivi ja otsustusvõimet. Seda tuleb vaadelda kui juhtimise vajalikku eeltingimust, millest me alustasime. Samuti on ka oskuslik planeerimine vajalik kui juhtimise vundament. Peale nende on aga veel terve rida küsimusi, millega on tulnud juhtimise praktikas kokku puutuda.

Üks tähtsamaid on majandi komplekteerimine juhtiva kaadriga ja töö õige suunamine.

Sovhoosi juhtiva kaadri komplekteerimisel pole meil muidugi absoluutselt piiramatuid võimalusi. Meil tuleb paratamatult arvestada juba olemasoleva kaadriga.

Olen tähele pannud, et juhtiva kaadri valimisel on kõige olulisemad omadused ausus ja iseseisvus. Võivad olla kõik teised omadused, aga kui puuduvad ausus ja iseseisvus, on selline spetsialist vähe väärt. Kui spetsialist on aus ja oma töös iseseisev, siis võib ta aja jooksul omandada ka puuduvad erialased teadmised ja juhtimise kogemused.

Me võtsime tööle brigadirina sm. M. Kihuoja. Tal puudusid erialased teadmised ja ka kogemused sovhoosis töötamiseks. Algul oli tal väga raske toime tulla oma tööga. Tehtud viga tunnistas ta ausalt, vaatamata, et selle eest ei kiidetud, vaid karistati. Karistati, kuid ka õpetati. Just tänu neile omadustele omandas sm. Kihuoja oskused ja kogemused. Nüüd on ta üks parimatest loomakasvatuse brigadiridest.

Olen kohanud ka selliseid spetsialiste, kellel on oskused ja kogemused, kuid puudub ausus. Oma viga varjatakse valedega. Lühikese ajaga muutub vale sellise inimese tööstiiliks. Kõiki valega varjatud vigu ei avastata ja seega ka ei parandata. Kaob võimalus vigadest õppida, omandada kogemusi ja oskusi.

Hea rohi selliste spetsialistide suhtes on nende töö süstemaatiline kontrollimine. Kuid head spetsialisti sellisest töötajast muidugi niipea ei saa.

Teise tähtsa omadusena ma nimetasin spetsialisti iseseisvust. Suurmajandi tingimustes, kus iga peaspetsialist peab täiesti iseseisvalt juhtima temale usaldatud tootmis-haru, on peaspetsialisti iseseisvusel vägagi oluline tähtsus. Iseseisvuse puudumine tähendab sisuliselt mittevastavust oma töökohale. Meie sovhoosis on juhtimine selli-

sele põhimõttele rajatud. Iga peaspetsialist juhib täiesti iseseisvalt temale usaldatud tootmisharu. Minu kui direktoriga kooskõlastatakse perspektiiv-, viie aasta ja aastaplaanid. Koos arutame tavaliselt perspektiivseid küsimusi, nagu uue tootmistehnoloogia rakendamine, kaadri küsimused, kuidas parandada töö organiseerimist, töö tasustamist jne.

Pisiküsimused, mis puudutavad konkreetset töö organiseerimist ühel või teisel päeval, direktori kompetentsi ei kuulu. Õigeks tuleb pidada põhimõtet: ära tee seda, mida on suutelised tegema alluvad.

Siin on komistuskivi, millele olen komistanud mina ja arvatavasti ka paljud teised: oskus vahet teha pisiküsimuste ja olulise vahel. Mõned sovhoosi direktorid ja ka mina püüdsime ise võimalikult palju ära teha. Tuli välja nii, et tegelesin peamiselt pisiküsimustega, mille lahendamine oli mõne alluva kohus. Perspektiivsed küsimused, millest sõltub majandi tulevik, tema tootmise parandamine — nende jaoks ei jätkunud mul aega. Pisiküsimused on tavaliselt käesoleva momendi probleemid, mis vajavad kohest lahendamist ja seepärast on oht, et sovhoosi juht võib sattuda nende pisiküsimuste rägastikku.

Nagu eespool märkisin, olid nn. pisiküsimused ka minu komistuskiviks. Minu töös tekkis periood, mil töötasin pika päeva täie pingega, rabelesin. Vaatamata rabelemisele olid puudused majandi töös visad kaduma. Tuli hakata oma tööpäeva analüüsima. Märkisin vihikusse, mida olin tööpäeva jooksul teinud. Mõne aja möödumisel üldistasin.

Enamiku aega olin ma kulutanud peaspetsialistide dubleerimisele ja ka mõnede spetsialistide eest töötegemisele, mida nad olid võimelised täiesti ise tegema.

Peaspetsialistide dubleerimine seisis selles, et liiga palju aega kulutasin põldudel, lautades jne. Käisin seal ilma konkreetse vajaduseta, lihtsalt harjumusest ja kohusetundest, et võib-olla hakatakse rääkima, et direktor laudas või põllul ei käigi. Kasu sellest oli minimaalne. Puudused, mis avastasin, olid peaspetsialistid juba enne mind avastanud ja võtnud tarvitusele abinõud nende likvideerimiseks.

Muidugi töökohtadel on tarvis käia. Nüüd teen seda kindla eesmärgiga ja muidugi tunduvalt vähem. Näidissovhoos-tehnikumi direktorile on see luksus, kui saab käia lautades, vestelda töölistega, nagu seda kõike võis teha väikeses sovhoosis.

Minu arvates pole ka õige käia laudas näiteks töölisi raskele käsitsi tööle agiteerimas, selle asemel et organiseerida selle raske käsitsitöö likvideerimist.

Töö, mida tegin ja mis polnud minu kohus, teevad praegu, kes tegema peavad. Näiteks jagasin hommikul autod tööle. Selleks, et autod tööle saata, oli vaja informatsiooni eelmisest tööpäevast ja üldse täpset ettekujutust olukorra kohta majandis. See võttis palju aega. Nüüd jagab autod tööle garaažijuhataja, vastavalt eelmisel päeval või varem antud avaldustele. Muidugi korraldab ta autotranspordi töid paremini kui minu vahelesegamisel. Tingimus, et autod tuleb eelmisel päeval tellida, tekitas algul mõningase arusaamatuse. Põhjus on siin lihtne. Selleks et eelmisel päeval tellida veomasinaid, on tarvis oma töö ja kõigi alluvate töö järgmiseks päevaks ette planeerida. Seda aga mõned juhtivad töötajad ei taha teha.

Juhtivaid töötajaid võikski oma tööstiili poolest jagada kahte rühma. Ühed on n.-õ. ühepäevaperemehed. Nad töötavad põhimõttel: üks näe, mis homme päev toob. Ei ole neil pikema aja plaani ega järgmise tööpäeva plaani. Hommikul saadetakse töölised tööle põhimõttel, et igaüks saaks tööd. Niisugusel töö organiseerimisel on avariitöö iseloom. Sellisel juhul on tavaliseks nähtuseks materjalide puudus. Masinaid remonditakse siis, kui neid juba tarvis on jne. Mõnikord tundub selline tootmisjuht esimesel pilgul kõva töömehena. Terve päev ta sõidab ringi, kamandab ja korraldab.

Teise rühma spetsialiste-tootmisjuhte moodustavad need, kel on alati konkreetne tööplaan. Tormamist nende juures ei esine. Vajalikud materjalid hangitakse õigeaegselt jne. Töö organiseerimine läheb neil kuidagi nagu iseenesest.

Pikema selgituseta on ilmne, et viimase tööstiili puhul kasutatakse oma ja tööliste tööaega otstarbekalt. Vähenevad igasugused ebaproduktiivsed kulutused, on kõrgem tööliste palk jne.

Oleme alati taotlenud, et kõik spetsialistid omandaksid viimase tööstiili.

Spetsialisti iseseisvuse seisukohalt on vajalik, et oleks konkreetselt kirja pandud igaühe kohustused ja õigused. Siiani meil soovhoosis puudusid spetsialistide jaoks kirjapandud konkreetsed töökohustused. Selline olukord tekitas palju arusaamatusi spetsialistide endi vahel, takistas nende initsiatiivi avaldumist. Osa spetsialiste tegi roh-

kem kui neilt nõuti, teine osa jättis osa oma kohustusi täitmata. Nõuda aga spetsialistilt nende töökohustuste täpset täitmist on võimatu, kui neid kohustusi pole konkreetselt kuskil fikseeritud. Käesoleva aasta esimese poole jooksul oli plaanis välja töötada iga spetsialisti ja teenistuja konkreetsed töökohustused. Suur osa tööst on selles osas juba tehtud.

Püüdsin käesolevas artiklis edasi anda oma juhtimiskogemusi. Suutsin sellest haarata väikese osa, kuid minu arvates siiski peamise.

Käsitlemata jäi tootmisjuhi osa tööliste kasvatamisel, mis moodustab juhtimise teise poole, võib-olla isegi keerulisema poole.

Algab heinakoristamise mehhaniseerimise seminar. Suvi 1965.

Seminarist osavõtjatele tutvustatakse heinakoristusmasinaid.

VINNI N.

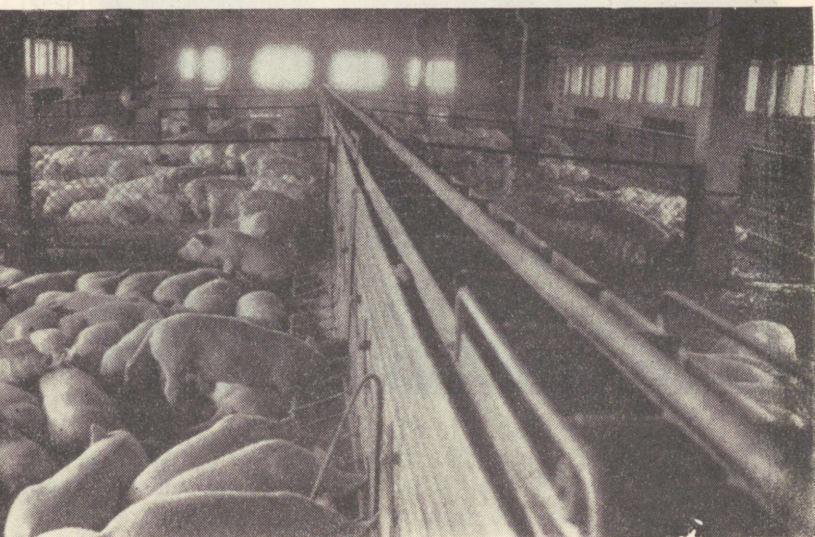
IGA MAJAND LOOB

M. KALLASTE, direktor

Emiste sigala, mis ehitati ümber sovhoosi ratsionaliseerijate projekti järgi.

Viiratsi osakonna võõrdepõrsaste sigala. Sisustus ehitati sovhoosi ratsionaliseerijate projekti järgi.

Sovhoosi spetsialistid tutvuvad V. I. Lenini nimelise nädissovhoosi töökogemustega.

Emile sigala, mis ehitati ümber sovhoosi ratsionaliseerimise protsessi järgi.

Sovhoosi lasteaias.

Väikeste laste õpetamine sõltub suuresti sellest, kuidas sovhoosi ratsionaliseerimise protsessi järgi ehitatakse.

VINNI NÄIDISOVHOOS-TEHNIKUM

IGA MAJAND LOOB OMA JUHTIMISSTIILI

H. KALLASTE, direktor

Praegusele Vinni sovhoosile pandi alus 1940. aasta suvel, kui organiseeriti Viru sovhoos, mille üks osakond oli endine Vinni riigimõis. Fašistliku okupatsiooni ajal sovhoos loomulikult likvideeriti ning alles pärast Eesti NSV vabastamist okupatsioonist loodi Virumaal 1944. aastal iseseisev Vinni sovhoos.

Sõja ajal majapidamine laostus, loomi oli vähe ning nende produktiivsus madal. 1945. aastal saadi teravilja keskmiselt 8,1 ja kartulit 67,1 ts hektarilt. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli aastas 2053 kg. Põldudel töötati peamiselt hobustega ja käsitsi, sest puudusid traktorid ja vastavad põllutöomasinad.

Aja jooksul suurenes sovhoos mitme naabruses asuva majandi juurdeliitmise teel ning praeguse suuruse saavutas majand põhiliselt 1957. aastal. Hilisem maakorraldus kogupindalas ja loomade arvus erilisi muutusi kaasa ei toonud. 1961. aastal nimetati majand näidissovhoosiks. Praeguse nimetuse sai sovhoos 1964. a. septembris ühendamise järel Mõdriku Põllumajanduse Tehnikumiga, kus õpivad tulevased sovhooside ja kolhooside raamatupidajad.

Vinni Näidissovhoos-Tehnikumi üldpindala on 5594 ha, mis jaguneb kõlvikuteks järgmiselt: põldu 2712 ha; heinamaad 698 ha, sellest kultuurheinamaad 250 ha; karjamaad 1090 ha, sellest kultuurkarjamaad 317 ha; viljapuaeda

13 ha. Kokku on põllumajanduslikku maad 4513 ha. Ülejäänud maa-ala on metsa, võsa, soo, teede, ehituste jm. all. Olgu märgitud, et majand ei kasuta seda osa heina- ja karjamaadest, mis pole kulturseisundis, sest need vajavad põhjalikku maaparandust.

Mullastiku poolest kuulub Vinni Näidissovhoos-Tehnikum kamar-karbonaatmuldade valdkonda. Mullad on valdavalt enamikus raskemad liivsavimullad, mis vahelduvad keskmiste ja kergemate liivsavimuldadega.

Töö organiseerimise ja juhtimise seisukohalt võib majandi sellist suurust Eesti tingimustes käesoleval ajal pidada sobivaks. Majandi maa-ala suurendamine praeguses olukorras muudaks juhtimise raskemaks, sest tootmisjuhtidel puuduks vajalik ülevaade kogu sovhoosi tootmis-tegevusest.

Meie majandi põhisuunaks on tõuveisekasvatus, kusjuures peamine tähelepanu on pööratud kõrge produktiivsusega piimakarja kasvatamisele. Veisekasvatuse kõrval on teiseks tähtsamaks haruks seakasvatus tõusigade ja peekoni tootmiseks.

Et majand asub tööstuspiirkonna vahetus läheduses, toodame sealse elanikkonna tarviduste rahuldamiseks ka puu- ja köögivilja ning kartulit.

Töö organiseerimise ja juhtimise seisukohalt omab suurt tähtsust majandi õige administratiivne jaotus, s. t. kogu maa-ala jaotus osakondade ja brigaadide vahel. Siin tuleb arvestada geograafilist asendit, olemasolevat teede võrku, töötajate arvu ning muid tegureid. Tähtis on see, mis suunas tahetakse osakonda välja arendada, kas veisekasvatuse või seakasvatuse suunas. Sellest tuleneb vajadus kas karjamaade, heinamaade või põldude järele. Muidugi, tootmisüksuse suurus peab olema niisugune, mis võimaldab osakonna juhatajal saada iga päev täieliku ülevaate nii loomakasvatusest, taimekasvatusest kui ka ehitustegevusest. Meie kogemused räägivad sellest, et osakonna normaalseks suuruseks võiks olla põllumaa osas 400—650 ha, peale selle heina- ja karjamaad. Lähtudes sellest, on sovhoos jaotatud viide osakonda. Osakonnas on juhataja, 1—2 karjabrigadiri ja üks põllundusbrigadir. Kui osakonnad on suuremad, siis on ühel põllundusbrigadiril võimatu kontrollida kõiki töid. Kahe brigaadi moodustamine ühes osakonnas praeguse töötasu süsteemi puhul pole mõeldav, sest kahe brigaadi piires ei ole võimalik pidada täpset

arvestust otseste kulude kohta. Samuti peame vajalikuks, et juhataja oleks ka keskuse osakonnas. Varematal aastatel meil seda ametikohta ei olnud ning brigadire juhtisid otseselt peaspetsialistid. Selline praktika andis küll ühe administratiivse üksuse võrra kokkuhoidu, kuid seejuures tegi sovhoosile palju kahju. Nimelt pöörasid peaspetsialistid peamise tähelepanu keskuse osakonnale. Samal ajal jäi teistes osakondades rohkesti küsimusi lahendamata või lahendati hilinemisega ning puudus ka vajalik kontroll teiste osakondade töö üle. Samuti kerkis esile tendents väetiste, tehnika, söötade ja teiste materjalide ebaõigeks jaotamiseks osakondade vahel. On ju loomulik, kui peaagronoom või peazootehnik vastutab otseselt keskuse osakonna vastava haru eest, siis teeb ta kõik selleks, et selle osakonna töötulemused oleksid paremad kui teistes osakondades.

Põhiline tehnika, välja arvatud autod, mõned buldoosid, tõstuk-laadid ja keemilise tõrje vahendid, on kinnistatud osakondadele. Meil on sisse viidud kord, et osakonnas on täielik peremees osakonna juhataja. Tema koos brigadiridega kannab täit vastutust osakonnale kinnistatud varade säilivuse ja heaperemeheliku hooldamise ning kasutamise eest, samuti osakonnale kinnistatud tootmisplaani näitajate (kogutoodang, töoviljakus, omahind, kvaliteet jt.) täitmise eest. Seetõttu pöörame kaadri valikul, kasvatamisel ning ka töö tasustamisel erilist tähelepanu osakonna juhtivatele töötajatele, sest neist, esimestest tootmiskomandöridest oleneb eelkõige sovhoosi tegevus ning töötajate kasvatamine. On vajalik, et osakonna juhataja oma tööalaste omaduste ning organiseerimisvõime poolest oleks vanemspetsialistide tasemest kõrgemal või vähemalt nendega võrdne. Meie majandis saavad nad ka palka 10—20% rohkem kui vanemspetsialistid.

Tootmistöö organiseerimine ja juhtimine on meie sovhoosis analoogiline paljudele vabariigi sovhoosidele. Eri-nevus on vahest selles, et meie majandi juhtkonnal õnnestus lühema ajaga likvideerida mahajäämus ja tõusta vabariigi paremate majandite tasemele. Töö juhtimise võtted ja meetodid täienevad kahtlematult päevast päeva, kuid üldisi põhimõtteid võiks siiski paberile panna.

Sovhoosis kehtib 41-tunnine töönael, laupäeval on 6- ja teistel päevadel 7-tunnine tööpäev. Taimekasvatavad töötavad talvel 6 tundi, suvel 8 tundi, välja arvatud lau-

päev. Pikem tööpäev on muidugi spetsialistidel, brigadiridel ja kombaineritel koristusperioodil.

Nii talvel kui ka suvel on sovhoosi ja osakondade juhtkonnal üks tund enne üldist tööaega nõupidamine, kus saadakse ülevaade eelmisel päeval tehtud töödest ning arutatakse algava päeva tööülesandeid. Osakondadega peetakse nõu tavaliselt telefoni teel, võetakse vastu tellimused ning antakse korraldusi. Jaotatakse autotransport osakondade ja tööde kaupa jne. Selleks kulub pool tundi. Teine pool tundi kulub ülesannete andmiseks brigadiridele osakondade juhatajate poolt ning töölistele brigadiride poolt.

Meie majandi nimetus juba räägib sellest, et direktori asetäitjaid ja spetsialiste on mõnevõrra rohkem kui harilikes tootmissovhoosides. Et asetäitjad ja spetsialistid üksteist töös ei segaks ega dubleeriks, on tööloigud omavahel jaotatud. Nii näiteks üks zootehnik juhib veisekasvatust, teine seakasvatust. Peazootehnik vastutab kogu loomakasvatuse arendamise eest. Samuti on jaotatud tööloigud agronoomide, mehaanikute ning direktori asetäitjate vahel. See ei tähenda muidugi seda, et kui seakasvatuse zootehnik, viibides osakonnas, märkab puudusi veisekasvatuses, ei teeks kohapeal korraldusi puuduste likvideerimiseks. Kuid põhimõte on selles, et kitsamas tööloigus on kergem tundma õppida puudusi, neid analüüsida ja leida teid töö paremaks organiseerimiseks. On kergem põhjalikumalt jälgida kirjanduses avaldatud teaduse saavutusi ning eesrindlikke töövõtteid selles valdkonnas. Ka direktoril on kellelt konkreetselt küsida.

Direktori käes peavad muidugi olema majandi ohjad. Majandi juht peab kõike nägema ja kõigega kursis olema, ainult siis võib töös edu olla. Direktori silm peab ulatuma nii põllule, farmidesse kui ka ehitustele. Ühtki tööloiku ei tohi jätta majandi juht kahe silma vahele. See ei tähenda kaugeltki asetäitjate ja spetsialistide asendamist. Neile peab jääma täielik iseseisvus tootmistöö organiseerimiseks ja juhtimiseks neile usaldatud tööloigus ja loomulikult kõige rangem vastutus (kaasa arvatud materiaalne) neile usaldatud tootmisloigu töötulemuste eest.

Sovhoosi juhtimise aluseks on ainujuhtimine, kuid minu arvates see on nii ainult formaalselt. Tegelikus elus ei erine sovhoosi juhtimine sisuliselt kolhoosi juhtimisest. Kui kolhoosis arutatakse põhilisi küsimusi üldkoosolekul, siis meie majandis arutame tähtsamaid küsimusi alalise

tootmisnõupidamisel. Sellele järgneb kohe samade probleemide läbiarutamine osakondades töötajate koosolekutel ja juba konkreetsemalt, arvestades osakonna iseärasusi ja kohalikke tingimusi. Osakondadele meie plaane ülevaalt alla ei anna. Osakondade juhatajad ning töötajad ise määravad osakonnale näitajad, ise ütlevad, missugust kultuuri külvavad jne., ning alles siis alustame tootmisplaani koostamist osakondade jaoks. Muidugi on esinenud üksikuid juhtumeid, kus tuli ka parandusi sisse viia. Plaanide niisugune koostamine tõstab osakondade vastutust kõigi plaaninäitajate täitmise eest. Praktika on näidanud, et mida suurem on töötajate arv ühe või teise küsimuse arutlemisel, seda kindlam on nende ülesannete täitmine.

Töö organiseerimisel taimekasvatuses on üldjuhiks peaaegronoom. Tema juhendamisel esitavad osakondade juhatajad juba varakult (eelmise aasta IV kvartalis) külviplaanid kultuuride ja põldude kaupa. Tema jaotab väetised ning määrab nende kogused kultuuridele, võttes arvesse väetiste vajadust ühele või teisele põllule. Agronoomi kontrolli all toimub seemnete ettevalmistamine ning külvinormide määramine. Agronoomi ülesandeks on agrotehnilise kompleksi väljatötamine terveks aastaks. Töö käigus viib ta sisse parandusi, arvestades väljakujunenud olukorda. Tema otseses käsutuses on ka osa üldkasutatavat tehnikat, nagu tõstuk-laadijad, buldooseriid, kivikoris-tusseadmed jm., mida ta suunab osakondadesse vastavalt vajadusele. Peaaegronoomi otseses alluvuses on vanem-agronoom ja melioraator, kelle tööd ta samuti suunab ja kontrollib. Sõnnikumajanduse organiseerimine majandis on samuti peaaegronoomi ülesandeks.

Meie majandis pühendab peaaegronoom suure osa oma tööajast töö kvaliteedi kontrollimisele, kuna tegelikke töid põldudel organiseerivad osakondade juhatajad ja brigadi-rid. Et rõhuv enamik töid põldudel on mehhaniseeritud, siis oleneb saagikus suurel määral traktoristide töö kvali-teedist. Mehhanisaatorite töö tasustamisel ja premeerimisel on aluseks võetud kvaliteedinäitaja. Seetõttu püüavad meh-hanisaatorid teha ainult heakvaliteedilist tööd. Et aasta lõpul oleks võimalik iga traktoristi ja põllutöölise tööst teha eksimatu kokkuvõtte, eriti premeerimise puhuks, sel-leks viisime igasse osakonda sisse kvaliteedi ra-a-ma-tu, kuhu on sisse kantud kõik mehhanisaatorid ja põllutöölised. Kui üks või teine traktorist või põllutööliline

rikub agrotehnilisi reegleid, siis tehakse selle töötaja kohta raamatusse samal päeval vastav sissekanne agronoomi või mõne teise töötaja poolt, kes avastas ebakvaliteetse töö. Samuti märgitakse sinna ka distsipliinirikumised, mida ei märgita ära käskkirjaga. Niisugune raamat on õiglane kohtunik aasta lõpul kokkuvõtete tegemisel ning lisatasude ja preemiade väljamaksmisel. Ühtlasi on see raamat ka distsiplineerimatute töötajate korralekutsumise vahendiks, sest harilikult ei jää töö keerises aasta lõpuni meelde see, mida tehti aasta jooksul.

Peaagronoomi ja üldse spetsialistide ette on meil püstitatud nõue, et nad ei organiseeriks ega juhiks tööd üldiselt, vaid teadlikult. Eelkõige nad peavad ette nägema töö tulemusi ja oskama neid analüüsida. Analüüsivõimetu agronoomi väärtus on väga väike. Hea oleks, kui analüüsida oskaksid kõik töötajad, siis oleksid töötulemused veelgi paremad. Selles suunas oleme püüdnud oma töötajaid kasvatada.

Taimekasvatustöötajate teadmiste tõstmiseks toimuvad meil talvel peaagronoomi juhendamisel õppused, kus tutvutakse uusimate agrotehniliste võtetega, uute väetistega ja kemikaalidega.

Viimastel aastatel oleme püüdnud muuta autojuhtidel ja traktoristidel väljakujunenud arvamust, et nendel kui kõrge kvalifikatsiooniga töötajatel ei sobi teha muud tööd. Enamik autojuhte teeb nüüd ka juba laadimistöid, eriti sõitudel sovhoosi piirides. Läbisõit sovhoosi piirides tonnkilomeetrites on väike ja sellest ei piisa hea päevatasu välja teenimiseks. Kui aga sõidutasule lisandub tariifikohane tasu laadimistöö eest, siis on teenistus korralik. Samadel alustel võtavad ka traktoristid transport- ja statsionaarsetel töödel osa üldisest tööst. See asjaolu vähendab töökäte nappust, võimaldab produktiivsemalt kasutada tööaega, aitab tõsta tööviljakust ja töötaja tötasu.

Meie sovhoosi **taimekasvatavad** on tulnud toime oma peamise ülesandega — varustada järjest laienevat loomakasvatust söötadega. Majandi taimekasvatavad on aastast aastasse tõstnud põldude saagikust, vähendanud omahinda, tõstnud tööviljakust ja hektarilt saadud söötühikute hulka, mida näitab ka tabel 1.

Tabel 1

	1959	1961	1964	1965
Teravilja kogutoodang (kuiv, aidakaal) ts	8 827	15 523	24 262	29 664
Teravilja saak ts/ha punkrikaalus	16,9	21,3	26,5	37,3
kuivkaalus	15,1	18,2	23,6	29,3
Kartuli kogutoodang ts	29 598	36 189	39 054	44 009
Kartuli saak ts/ha	120,8	150,8	217,7	220,0
Hübriidkaalikas ts/ha	—	561,3	641,2	806,6
Antud orgaanilisi väetisi põllumaa ha kohta tonnides	13,4	14,3	18	18
Töõjõu kulu 1 ts toodangu kohta inim-päevades (7-tunnise tööpäeva puhul)				
teravili	0,5	0,37	0,30	0,29
kartul	0,36	0,33	0,29	0,29
hübriidkaalikas	—	0,15	0,09	0,09
Omahind ts kohta rbl.:				
teravili	7,56	5,58	6,23	5,82
kartul	3,42	3,61	3,49	3,40
hübriidkaalikas	—	1,60	0,79	0,77
Saak söötühikutes ühelt põllumaa hektarilt	1 876	2 255	2 885	3 100

Loomakasvatuse juhtimine on peazootehniku ülesanne. Temale alluvad zootehnikud, laborandid, seemendustehnikud, spetsiaalselt loomakasvatust teenindav üldtransport (spetsiaalautod). Loomakasvatuse töö oskuslikust organiseerimisest ja juhtimisest oleneb kogu majandi finantsiline olukord, sest realiseerimisest saadud tuludest langeb loomakasvatusele 81%. Zootehnikute ülesandeks ongi oskuslikult ära kasutada taimekasvatajate poolt toodetud söödad, anda vähema söödakuluga majandile rohkem toodangut (rahalises väljenduses) ning toota odavamalt.

Meie majandis on juurdunud komme teha paralleelselt jooksva aasta ülesannete täitmisega juba alates juulikuust ettevalmistusi järgmise aasta tootmiseks. Töötatakse välja ülesanded osakondade jaoks, et need saaksid kaaluda

oma võimalusi. Juba varakult algab emasloomade valik, samuti noorveiste paaritamine. Zootehnik esitab oma nõudmised agronoomile, võttes arvesse eelmiste aastate kogemusi. Varematal aastatel oli loomakasvatuse väikese produktiivsuse, madala tööviljakuse ning kõrge omahinna põhjuseks loomade vähesus. Loomade vähesuse tõttu ei olnud võimalik neid prakeerida. Kuid alates 1961. aastast oleme sellest raskusest üle saanud ning peame loomi märksa rohkem kui plaanis, see võimaldab vähem produktiivseid loomi prakeerida. Näiteks, kui meil on plaanis saada 3000 pörsast, siis saame tegelikult alati üle 5000 pörsa. See võimaldab juba pörsaeast alates sigu prakeerida. Seda tehakse meil reeglina kaks korda kuus: kuu keskel silma järgi, kuu lõpul juba kaalumisega. Toimub individuaalkaalumine ning kui noorsea juurdekasv on alla 280 g ja nuumiku juurdekasv alla 400 g, läheb see prakeerimisele, vaatamata vanusele. Samuti kasvatame üles enamiku lehmullikaid, paaritame nad ja loome neile esimese laktatsiooni lõpuni ühesugused pidamis- ja söötmingimused. Siis selgub, missugune loom kuulub prakeerimisele, sest karja täienduseks jäetakse alles ainult paremad loomad.

Noorloomade kasvatamisel on püütud kasutada odavaid söötasid. Nii näiteks kasutasime 1965. aastal noorveise üleskasvatamiseks ainult 176 kg täispiima. Pörsad täispiima peaaegu üldse ei saa. Varematal aastatel kulutasime noorveise kohta üle 250 kg ja pörsa kohta 8—10 kg täispiima.

Väga palju tehakse tööd loomakasvatases püsiva kaadri loomiseks, sest elu on näidanud, et nendes loomarühmades, kus talitaja on töötanud kümme ja rohkem aastat, on töötulemused palju paremad. Seepärast püüame luua neile inimestele ka paremad töö- ja elamistingimused. Loomakasvataval, kes iga kuu ei taga ööpäevast plaanilist juurdekasvu või ei täida piimatoodangu plaani, tuleb tööpostilt lahkuda ja minna sellele tööle, kus ta saab rohkem kasulik olla. Selline seisukoht tehakse talle teatavaks juba tööle võtmisel, sest loomi peame nii palju, et söötadest peaks piisama vähemalt plaaniliseks juurdekasvuks ja piimatoodanguks. Üheks põhinõudeks meie farmides on see, et brigadir peab kindlasti viibima söötmise juures, võtma isiklikult laost välja jõusööda ja selle välja jagama. See tagab loomade õige söötmise, sest

tihti mõned mitteteadlikud töötajad püüavad kinnisloomade arvel sööta toodangut andvaid loomi.

Samuti nagu agronoomid, viivad ka zootehnikud loomakasvatajate teadmiste täiendamiseks läbi zootehnilisi õppusi osakondade ja loomakasvatusharude kaupa. Tähtis on see, et töötajad oleksid teadlikud oma tootmisülesannetest, töötasust, premeerimise süsteemist ning missugune oli nende toodangu omahind ühel või teisel kuul.

Sihikindla tõuaretustöö tulemusena on paranenud karja tõuline väärtus. Sellele on tõhusalt kaasa aidanud veiste kunstlik seemendus ja plaanipärane loomade valik karja täienduseks, samuti loomade söötmis- ja pidamistingimuste parandamine. Karja tõulisuse ja produktiivsuse tõstmiseks ostis sovhoos 1961. a. Hollandist imporditud hollandi-friisi tõugu 70 tiinet mullikat, kes annavad karja täienduseks väärtuslikke järglasi. Nüüd on meil nii veiste kui ka sigade tõufarmid.

Lüpsikarja suvine söötmine toimub kultuurkarjamaadel ning meie majandis ollakse seisukohal, et nad peavad olema vahetult lautade läheduses ja et neid oleks vajalikus ulatuses. Vajaduse korral oleme karjamaade rajamiseks eraldanud isegi põldu, kui läheduses ei ole looduslikku karja- ja heinamaad, mida saaks kultiveerida. Põldu oleme laiendanud soode ülesharimise arvel.

Seakasvatuses on emiste poegimine korraldatud isoleeritud voorpoegimiste süsteemis. Emised paaritatakse nii, et nad poegivad jaanuaris, aprillis, juulis ja oktoobris. Noorsead kasvatatakse üles eraldi sigalates, kust nad lähevad edasi nuumsigalatesse. Need abinõud võimaldavad saada küllaldaselt arvul terveid ja elujõulisi põrsaid, mis on eduka seakasvatuse aluseks.

Söödakultuurid oleme püüdnud paigutada loomakasvatushoonetele lähemale. Söötade varumisel peame kinni põhimõttest, et kui hein või mõni muu sööt on juba transpordivahendil, siis toome ta kohe lähemale loomakasvatushoonetele, et vältida asjatuid teistkordseid transpordikuluseid. Söötade transportimisel valime alati selle transpordivahendi liigi, mis on odavam. Talvel toimub söötade ettevedu hobustega, sest hobustransport on ligi 2,5 korda odavam traktori ja 1,5 korda odavam autotranspordist. Et meie loomakasvatajad zootehnilise personali juhtimisel on aastast aastasse oma tööd parandanud, seda näitab tabel 2.

Tabel 2

	1959	1961	1963	1965
Veisekasvatatus				
Veiste arv aasta lõpuks	1 118	1 577	1 628	2 007
neist puhtatõulisi %	28	37,3	52,2	69,3
Lehmade arv aasta lõpuks	500	702	816	860
Veiseid 100 ha põllumajandusliku maa kohta	27,6	35	36	44,5
Lehmi 100 ha põllumajandusliku maa kohta	12,4	15,6	17,8	19,1
Piima kogutoodang ts	15 324	21 962	26 359	32 973
Piima 1 lehma kohta kg	3 046,5	3 248	3 307,3	3 857
Toodetud piima 100 ha põllumajandusliku maa kohta ts	378,7	486,7	574,9	729
Noorveiste ööpäevane kaalujuve g	392	446	452	570
Ühe ts piima omahind rbl.	12,80	10,69	11,95	11,45
Veiseliha ts omahind rbl.	79,12	83,68	82,02	78,24
Tööjõukulu 1 ts piima kohta inimpäevades (7-tunnise tööpäeva puhul)	1,00	0,80	0,77	0,63
Tööjõukulu noorkarja 1 ts juurdekasvaks inimpäevades (7-tunnise tööpäeva puhul)	5,83	3,87	3,45	2,56
Piima realiseerimine riigile ts	14 086	20 425	24 373	31 860

1961. aasta lõpul toimus palkade tõstmine ja tõusid tagavaraosade hinnad, mis mõjusid omahinnale.

Seakasvatatus

Sigu kokku aasta lõpuks	2181	2780	3467	3602
Tõusigu %	—	2	52,5	100
Sigu 100 ha põllumaa kohta	92,3	103,2	126	132,9

	1959	1961	1963	1965
Üle 2 kuu vanuste sigade ööpäevane kaaluiive g	314	339	381	484
Tööjõukulu 1 ts kaaluiibe kohta inimpäevades (7-tunnise tööpäeva puhul)	5,17	3,69	2,69	2,10
1 ts sealihha omahind rbl.	107,62	94,37	85,64	84,55
Liha kogutoodang (veise- ja sealihha) ts	3260	5250	6011	7591
Liha realiseerimine riigile ts	2848	4482	5461	6067
Toodetud liha 100 ha põllumajandusliku maa kohta eluskaalus ts	80,6	116,4	131,1	167,8
Sealiha 100 ha põllumaa kohta eluskaalus ts	89,3	128,6	153,3	183,6

Tänapäeval on **mehhaniseerimine** ülesanne number 1, seepärast pole see jäetud ainult mehaanikute ülesandeks, vaid mehhaniseerimisega tegeleb kogu sovhoosi kollektiiv. Mehhanisaatorid üldistavad ettepanekuid ning viivad õiged ettepanekud ellu. Selles töölõigus on mõndagi ära tehtud, kuid teha on veel palju.

Töö organiseerimise seisukohalt omab väga suurt tähtsust õigete töötasustamise vormide kasutamine. See kutsub töotajais esile huvi tootmise suurendamise ja omahinna alandamise vastu. Elu näitab, et asjalikult valitud töötasustamise süsteem aitab suurendada töotajate materiaalsel huvitatust ja tagab tööviljakuse tõusu, mis jõuab töötasu kasvust ette. Majandites, kus neid põhimõtteid pole küllaldaselt määral silmas peetud, kujunevad omahinnad kõrgeks ja rentaablus jääb madalaks. Meie majandis on alati silmas peetud seda, et töotajate materiaalne ja moraalne stimuleerimine on põllumajandusliku tootmise suurendamise oluline tingimus. Selle põhimõtte vastu eksimine põhjustab alati suuremaid või väiksemaid tootmishäi-

reid. Eriti vajalik on neid põhimõtteid silmas pidada loomakasvatustöölise töö tasustamisel, sest selles tootmis-
harus väärindatakse põhilised taimekasvatussaadused lõpp-
produktiks.

Töö tasustamise põhimääruse väljatöötamisel oleme alati silmas pidanud kohalikke konkreetseid tootmistingi-
musi, mehhaniseerimise astet ja paljusid muid tegureid. Põhimääruse väljatöötamine toimub direktori isiklikul
juhendamisel, kusjuures sellest võtab osa kogu sovhoosi
juhtkond, alates brigadiridest ning lõpetades direktori ase-
täitjatega. Peab mainima, et töö tasustamise põhimääruse
väljatöötamisele on kindlasti vaja kaasa tõmmata brigadire,
sest nemad teavad kõige paremini, kus on kitsaskohad,
kust saadakse põhjendamatult kõrget ja kus madalat töö-
tasu. Et sovhoosid on põhitöö tasustamise osas seatud tea-
tavatesse raamidesse, vabad käed on aga antud lisatasude
ja preemiade maksmisel, tuleb osata neid võimalusi oskus-
likult ära kasutada. Meie majandis rakendatakse laialdal-
selt lisatasude maksmist, eriti taimekasvatuses (kevad-
külvil, heinakoristamisel, saagikoristustöödel, sügiskün-
nil jne.). Muidugi on kõik lisatasude maksmised sõltuvad
kvaliteedinäitajatest.

Väga tähtis on õige plaani koostamine osakondadele
taimekasvatuse osas ja selleks palgafondi eraldamine. Keh-
tiva korra kohaselt tuuakse iga põllundusbrigaadi osas
välja palgafondi kulu 100 rubla toodangu kohta, sest sel-
lest oleneb, kas brigaadi liikmed saavad aasta lõpul lisa-
tasu või ei. Kahel viimasel aastal olid meil koostatud väga
kvaliteetsed plaanid ning taimekasvatuse töötajad on saa-
nud lisatasu aasta lõpul iga väljatöötatud rubla kohta
28—61 kopikat, olenevalt brigaadist. Ma pean ütlema, et
see on hästi mõjunud ning taimekasvatuse töötajad ise
jälgivad palgafondi sihipärast kulutamist, eriti brigadirid,
ning on loobunud ebakvaliteetsest tööst. Ühest küljest saa-
vad töötajad rohkem töötasu ning teisest küljest toob see
kaasa tööviljakuse kasvu.

Väga laialdaselt rakendame premeerimist ka loomakas-
vatuses üleplaaniilise ja kvaliteetse toodangu eest. Kõik
see on andnud positiivseid tulemusi, nagu ahtruse viimine
miinimumini, elujõuliste vasikate ja põrsaste saamine,
kvaliteetse piima tootmine jne. Et õige töö tasustamine on
üks tähtsamaid tingimusi töö organiseerimisel, selgub
tabelist 3.

Tabel 3

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Kokku alalisi ja ajutisi töölisi	440	426	480	449	469	447	448	437
Kogu realiseerimine taime- ja loomakasv. tuh. rubl.	428,7	546,5	769,0	876,8	972,9	1211	1332,5	1646,2
Realiseerimine 1 töötaja kohta rublades	974	1282	1602	1953	1861	2709	2974	3769
Alalise töölise aasta keskmine töötasu rublades sellest:								
a) töölise päevatasu taimekasvatuses	2,13	2,67	2,68	2,88	3,01	3,46	3,95	4,13
b) loomakasvatuses	2,47	2,85	3,35	3,15	3,85	3,91	4,38	4,83

Nagu tabelist nähtub, on kaheksa aasta jooksul tööliste arv jäänud samale tasemele, kuid parema töö organiseerimise ja juhtimise tagajärjel on realiseeritava toodangu maht kasvanud ligi neli korda, kuid töötasu samal ajavahemikul on tõusnud 74,5%. Realiseeritava toodangu maht ei peegelda otseselt tööviljakuse kasvu, sest suur osa kogutoodangust jääb majandisse, kuid tööviljakus on kasvanud üle kolme korra.

Kui rääkida töö organiseerimisest ja juhtimisest, siis ei saa mööda minna tööst inimestega. Meie majandis on inimestega tehtava töö aluseks kvartali tööplaanid. Need koostatakse igaks kvartaliks parteibüroo initsiatiivil, ent koostamisest võtavad osa veel kommunistliku noorsooühingu ja ametiühingu komitee, klubi, raamatukogu, rahvakontrolli kaastöögrupi, spordikollektiivi, tehnikumi ja teiste ühiskondlike organisatsioonide esindajad ning spetsialistid. Põhimõte on: koos planeerida, koos ellu viia. Tööst inimestega ei või eemale jääda ükski organisatsioon, ükski spetsialist, ükski tootmiskomandör. Igapähele on antud konkreetseid ülesanded.

Inimeste arendamiseks kasutatakse mitmesuguseid vorme ja meetodeid, nagu tootmisalased õppused, loengud, vestlused, ettekanded, kvalifikatsiooni tõstmise kursused, agitbrigaadi esinemised ja valguslehed, temaatilised õhtud, küsimuste-vastuste õhtud, elavad ajalehed, eesrindlaste

õhtud, noorteõhtud ja -kohvikud. Sovhoosi administratsioon ei ole kunagi keeldunud assigneerimast ühtegi üritust, mis on seotud inimeste kultuuriliste vajaduste rahuldamise ning vaimsete võimete arendamisega. Isetegevuslaste käsutuses on ajakohaselt sisustatud klubi koos paikkinoga, vajalikul hulgal muusikariistu ja inventari. Kehakultuurlastele on loodud vajalik spordibaas. Meie lähtumise sellest, et tänased kulutused, mida me teeme niisuguste ürituste finantseerimiseks ja millest otseselt toodangut ei saa, ei tohi meid hirmutada, kui mängus on homme suur kasu uue inimese, uute tõekspidamiste, uue suhtumise näol.

Meie saavutustele on kaasa aidanud kommunistliku töö liikumine, mis meil areneb hoogsalt. Praegu on sovhoosis 217 kommunistliku töö eesrindlast. Majandis on palju tublisid töötajaid, kes on tuntud kogu vabariigis, nagu brigadirid J. Tervonen ja M. Kasera, seatalitajad Sümnelainen ja Muttik, mehhanisaatorid Tervonen, Leiten, Vahtra jt.

Hea töötaja vajab ka häid töö- ja elamistingimusi. Viimastel aastatel on ehitatud rohkesti uusi kortereid. Ainuüksi 1966. aastal saavad töölisid enda käsutusse 64 kõigi mugavustega korterit. Ehitamisel on uus kaubanduskeskus, mis koosneb sööklast, kauplusest, teenindamisruumidest ja võõrastetubadest. Tänavu alustasime 400 kohaga uue klubi ja normaalmõõtmetega võimla ehitustöid. Majandis on kuulutatud kadu porile. Sovhoosi kõigi osakondade keskuste sisetead ning elamute ja tootmishoonete ümbrus on asfalteeritud.

Töötajatele paremate puhkamisvõimaluste loomiseks on sovhoosi administratsioon igal aastal premeerinud paremaid töötajaid tuusikuga Narva-Jõesuu puhkekodusse ja alates 1966. aastast sanatooriumi.

Viimaseil aastail on sovhoosis istutatud rohkesti puid ja põõsaid, rajatud muruplatse ning lillepeenraid. Sellele tööle on kogu kollektiiv käed külge löönud. Meie kogemuste kohaselt on ümbruse kaunistamine ühiskondlikus korras vajalik mitte ainult ilumele arendamiseks, vaid ka sellepärast, et ühiselt tehtud töö liidab töötajaid tugevamini ühte ning õpetab neid korda armastama nii kodu ümbruses kui ka tööpostil.

Hoolitsus töötajate kultuuriliste ja elamistingimuste parandamise eest on võimaldanud luua sovhoosis enamvähem püsiva kaadri. P ü s i v k a a d e r — s e e m o n

võti töö paremaks organiseerimiseks ja majandi ees seisvate ülesannete täitmiseks.

Tuleks peatuda veel tootmistegevuse ja finantsilise olukorra iseloomustamisel. Majandi rahanduslik olukord ja tootmine on teineteisega tihedasti seoses. Et analüüsida, tuleb eelnevalt eristada kuluartiklid, nagu palgafond, jooksev remont, kapitaalremont, otsesed kulud tootmisharude, osakondade, brigaadide ning üksikute objektide vahel. Meil on saanud tavaks, et jaanuari esimestel päevadel, ootamata tootmis- ja finantsplaani valmimist, jaotame jooksva ja kapitaalremondi summad ning vastava palgafondi osakondade ja brigaadide vahel. Oleme lähtunud sellest, et hoonete jooksvale remondile peaaegu vahendeid ei eralda, välja arvatud aknaklaaside, ukسلukkude asendamine, ning see on andnud meile võimaluse aastas säästa 30 000—40 000 rubla. Tekib küsimus, kuidas on võimalik hoonetele jooksvat remonti peaaegu mitte teostada. Praktika on näidanud, et kui omatakse hoonete olukorrast täielikku ülevaadet ja koostatakse kapitaalremontide plaan mitme aasta peale, siis võib vältida jooksvat remonti.

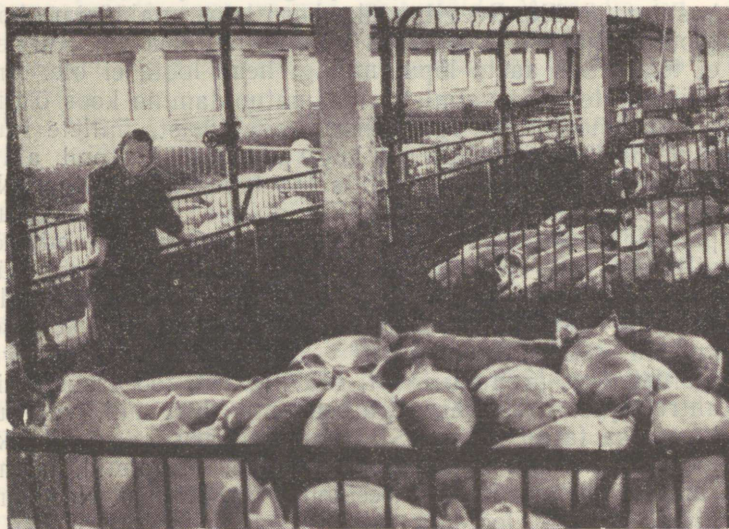
Tootmis- ja finantsplaani valmimisega üheaegselt täpsustame kapitaalremondi ja palgafondi plaanid. Siit tuleneb pidev kontroll remondi, palgafondi ja otseste kulude kasutamise üle. Reeglina üks kord kuus analüüsime kogu tootmistegevust ja sovhoosi finantsilist olukorda. Kui seda ei tehta, siis aasta lõpul midagi head loota ei ole. Analüüsi materjalid valmistab raamatupidamine koos ökonomist-normeerijaga. Igakuulisest analüüsist, millele kulutame 5—6 tundi, võtab osa kogu sovhoosi juhtkond, alates brigadiridest, laohoidjatest ja lõpetades direktoriga. Neil nõupidamistel analüüsime põhjalikult loomakasvatuse, palgafondi kasutamise, omahindade, jooksva remondi, tööviljakuse jms. olukorda. Näiteks loomakasvatuse analüüsimisel vaatleme järgmisi küsimusi: söödakulutust üldse, üksikute söötade kasutamist loomaliikide järgi, otseseid kulusid, söödaratsioonidest kinnipidamist, ööpäevast juurdekasvu, produktiivsust, tööviljakust, töö tasustamist, ahtrust jne. Seda teeme iga osakonna, brigaadi, vajaduse korral ka farmi kaupa. Siin annavad aru ka eelmise kuu jooksul halvasti töötanud osakonnad, brigaadid, farmid, samuti laohoidjad, kui on esinenud ülesöötmist. Need analüüsid aitavad loomakasvatuses avastada kitsaskohti, et

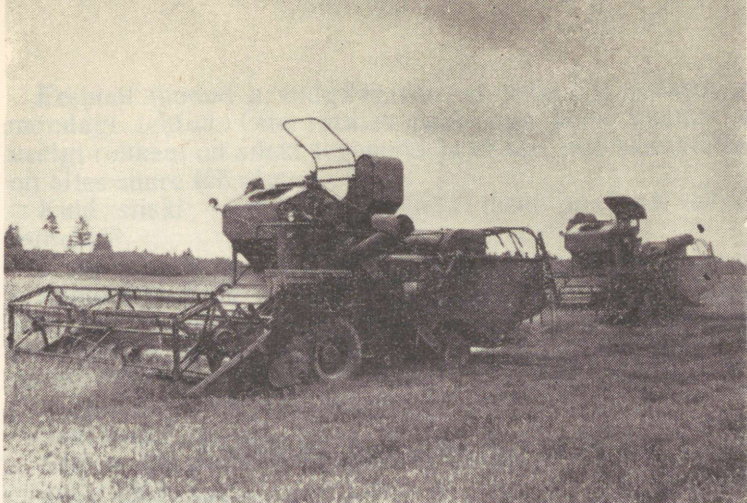
neid saaks likvideerida ja selle abil tootmist parandada. Sama põhjalikult analüüsime jooksva remondi kulutusi ja palgafondi kasutamist, hobupäeva ja autotranspordi tonn-kilomeetri maksumust jne. Eesmärgiks on, et igal töötajal oleks nõupidamiselt lahkudes täiesti arusaadav, kuidas ja mis suunas edaspidi tööd korraldada. Et tootmistegevuse ja finantsilise olukorra süstemaatiline analüüs on saavutanud oma eesmärgi, see nähtub tabelist 4.

Tabel 4

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Kahjum	61,9	18,3	—	—	—	—	—	—
Kasum tuh. rbl.	—	—	36,5	122,4	125,7	247,6	328,1	585,4
Rentaabluse %	—	—	8,5	17,7	18,4	27,6	32,2	58,9

Sovhoosi töö organiseerimisest ja juhtimisest võiks palju kirjutada, sest see töö on loov ning iga päev toob juurde uusi probleeme, mis aja jooksul võtavad kindla suuna. Kindel on see, et nii palju kui on majandeid, nii palju on ka töö organiseerimise ja juhtimise meetodeid ja stiile, kuid eesmärk on kõigi puhul üks: toota rahvamajanduse jaoks rohkemprodukte vähema tööjõukuluga ja odavamalt.

Sovhoosi eesrindlikud kombainerid Leiten ja Tervonen teravilja koristamas.

Roodevälja osakonna sigala.

VÖRTSJÄRVE KOLHOOS, TARTU RAJON

ALATI JA KÕIKJAL MÕELDA INIMESTELE

K. RAAVE, kolhoosi esimees

Tartu rajooni Võrtsjärve kolhoos moodustati oma praeguses suuruses ja nüüdse nimega 1961. aastal Ranna ja Ema-jõe kolhoosi ühinemise teel. Aasta hiljem valiti majandile uus juhtkond.

Viimase nelja aasta töid ja tegemisi, saavutusi ja kordaminekuid iseloomustab kõige paremini tabel 1.

Tabel 1

Näitaja	1962	1963	1964	1965
Teravilja ts/ha	13,8	17,2	22,2	36,1
Kartuleid ts/ha	54,8	107,7	161,0	200,0
Piima 100 ha kõlvikute kohta ts	308	345	429	473
Liha 100 ha kõlvikute kohta ts	41	46	58	70
Piima lehmalt kg	2214	2590	3088	3696
1 kg piima tootmiseks kulus sü.	1,23	1,08	0,96	0,99
1 kg sealiha tootmiseks kulus sü.	8,00	7,15	5,96	6,30
Töökulu 1 ts piima tootmiseks (inimpäevi)	1,89	1,49	1,09	1,14
Piima omahind ts/rbl.	13,47	12,60	11,51	11,40
Rahaline tulu rbl.	240 395	267 752	311 183	390 168
Uusi liikmeid vastu võetud	44	25	26	26
Kommunistliku töö liikumisest osavõtjaid	13	178	245	kogu kollektiiv

Eespool toodud arvud räägivad, et selle aja jooksul on mõndagi tehtud. Ette rutates peab aga kohe lisama, et veelgi rohkem on siiski tegemata ja et see, mis saavutatud, on alles suure töö algus.

Kuid siiski — millega seletada meie majandi edasiminekut?

Tunnistagem ausalt: omajagu on selleks kaasa aidanud masinapargi kasv ja väetistekoguse (eriti mineraalväetised) suurenemine. Kuid toodud arvude juures põgusaltki peatudes ja mõeldes on selge, et kaugeltki kõike pole võimalik põhjendada ei mehhaniseerimise kasvu ega maa parema väetamisega. Kindlasti on veel midagi.

Jaa, ongi!

Sellest ma püüangi järgnevalt jutustada.

Juba 1962. aastal püstitasime nõude kõiki asju kolhoosis ajada nõnda, et rahvas oleks asjadega hästi kursis; alati ja kõikjal mõelda inimestele; teha kõik mis võimalik kolhoosnikute töötahte tõstmiseks ja elujärje parandamiseks. Leidsime, et üheks võimaluseks, kuidas inimestega lähemalt suhelda ning osa võtta nende röömudest ja muredest, on nn. b r i g a a d i p ä e v a d. Korraldame neid järjekindlalt kord kuus kõikides brigaadides.

Rahvas on brigaadipäevadele andnud omapoolse hinnangu, kutsudes neid tabavalt südame tühjaksrääkimise kohaks.

Mida me brigaadipäevadel teeme? Kuidas need mööduvad?

Brigaadipäevadest võtavad osa kolhoosi esimees, agronoom, zootehnik, mõnikord ka mehaanik ja raamatupidaja. Juhatuses esimees annab ülevaate olukorrast majandis, juhatuse ja oma tööst viimasel ajavahemikul. Ühtlasi näitab esimees ära, mida on juhatusel, spetsialistidel, brigadiridel ja kogu kollektiivil vaja teha eelseisval perioodil. See on selleks, et rahvas saaks teada ja otsustada, kas kurss on õige.

Brigadir kõneleb brigadi elust-olust ja inimeste tööst. Agronoom annab head nõu, kuidas põlde paremini harida, millele pöörata erilist tähelepanu. Siinkohal tuleb märkida, et küsimusi arutame alati aegsasti. Tagantjärele oskame kõik targad olla, vaja aga on, et oleksime juba ette targad. Näiteks kevadiste põllutööde osas hakkab agronoom sõna võtma juba eelmise aasta lõpul, siis, kui tehakse kokkuvõtteid möödunud põllumajandusaastast. Üksikasjalikult

(põldude ja tööde kaupa) on kevadine lahinguplaan kõne all veebruari- ja märtsikuu brigaadipäevadel.

Teised spetsialistid esinevad samuti erialadele vastavalt. Eesmärgiks on inimeste abistamine-õpetamine, kuidas homme paremini elada ja töötada kui täna ja eile. Põhjalikult arutame-analüüsime tehtud vigu, ükskõik, kas nende «autoriks» on siis esimees, brigadir või töömees.

Siis on sõna brigaadi liikmetel.

Nad esitavad küsimusi, ütlevad oma arvamusi, annavad nõu, jutustavad tähelepanekuist ja senistest kogemustest. Märgime üles kõik ettepanekud ja soovid ning püüame neid võimaluste piires arvestada ning täita.

Vahepeal esineb kas agitbrigaad või on muidu väike kontsert (vahel ka kinoetendus).

Sellele järgneb õppus või loeng.

Lõpuks maksame palka.

Talvekuudel kestavad meie brigaadipäevad terve päeva, suvel piirdume poole päevaga. Mõned pessimistid mõistsid meid algul hukka kaotatud töötundide pärast. Sisuliselt me aga ei kaota, vaid võidame. Kui inimestel on asjad selged ja arusaadavad, tehakse tööd palju parema meelega ning sellisel töö on hoopis teised tulemused.

Rõhutan veel kord, et meie loeme brigaadipäevi majandi töö organiseerimise ja juhtimise väga tähtsaks koostisosaks. Nendes kolhoosides, kus meie eeskujul on toimitud (Rannu, «Edasi», «Rahu» jt.), kinnitatakse sedasama. Igatahes maksaks proovida mujalgi. Brigaadipäevad on aga siiski ainult üks abinõu kolhoosnikute aktiivsuse suurendamisel. Millised on teised?

Õigesti on majandis vaja rakendada materiaalse huvitatuse printsiipi. Selle printsiibi alla mahub Võrtsjärve kolhoosis palkade regulaarne ja 100%-line väljamaksmine, palkade tõstmine (1966. aasta jaanuarist suurendasime näiteks põllutöölise tasu 25% võrra), palgaline puhkus (seni kaks nädalat, alates käesolevast aastast kolm nädalat), kolhoosisisene sotsiaalkindlustus (haigustoetusrahad, täiendav pension, abirahad), lisatasud ja preemiad. 1965. aasta heade töötulemuste eest maksime preemiateks kokku ligi 23 000 rubla, kusjuures preemiasaajate arv ulatus üle veerandtuhande. Kõige suurema preemia sai kodukolhoosi ja -rajooni parim lüpsja Ella Sütt — 350 rubla.

NLKP Keskkomitee 1965. a. märtsipleenumi järgsel perioodil on selle printsiibi rakendamise võimalused eriti head. Tänu pleenumi otsuste alusel toimunud hindade reguleerimisele ja muudele soodustustele võidame käesoleval viisaastakul umbes 600 000 rubla.

Oluline on töö õige organiseerimine. Suvel kestab tööpäev meil 8, talvel 6 tundi. Algame ja lõpetame täpselt. Töökäsud on hoolikalt läbi mõeldud. Igal kolhoosnikul on isiklik töönormide ja -hinnete raamat, mille laskime trükkida; samuti saab ta ära kirja töötasulehest. Nii et kõigil on hästi selge, mida nad teevad ja kui palju saavad. See on suur asi!

Ainult venivillemitel ja «pikarublameestele» ei meeldi, kui töö on hästi organiseeritud. Õige põllumees pooldab alati kindlat korda.

Loomulikult on tarvis saavutada olukord, et kedagi ei käidaks kodunt otsimas ega tööle ajamas. Töö alguseks kogunevad kõik brigaadi keskusse. Kes tahab vaba päeva, see teatab eelnevalt. Haigeks jäämise korral saadetakse sõna.

Elukondlike küsimuste lahendamine on samuti kõvaks trumbiks. Elumajade ehitamisel ja remontimisel abistab kolhoos oma liikmeid remondimaterjaliga ja annab laenu, kolhoosipered saavad kütust tasuta, aiamaid haritakse ühiselt ja kavakindlalt, loomapidajatel võimaldatakse kasutada heina- ja karjamaid, koolis antakse lastele lõunasöök ja õpikud tasuta. Ekskursioonidel ja teatriskäimistel on ka autotransport tasuta, samuti arstiabi hankimisel ja matuste korral.

Kas see soodustab kolhoosi majapidamise edasiarengut või ei?

Esimesel pilgul võib paista, et ei. Kogu aeg anna aga muudkui välja, tee seda ja teist — eks see ole kõik kulu!

Kuid vaatame küsimust veidi lähemalt.

Oletame, et viiskümmend kolhoosiperet tahavad korterit remontida. Nüüd peab igast perest minema inimene linna, et materjali hankida. Mõnikord kulub tal selleks mitu päeva. Aega läheb ja raha ka (sõitudeks jm.). Kui aga kolhoosi varustaja toob kõigile viiekümnele perele vajalikud vahendid kohale, kas see pole siis võit? Kui palju kasulikku tööd võivad kolhoosnikud ainuüksi selle arvel rohkem teha? Peale selle raha- ja närvikulu, sest ega need varustamise asjad meil veel päris libedasti ei lähe!

Või aiamaade harimine?

Kas on tingimata tarvis, et igaüks nokitseks omaette ja nii, kuidas juhtub? Parem kuulutame ühe päeva brigadirahva maaharimise päevaks, suuname kogu masinapargi sinna ja teeme selle töö kiiresti ning hästi ära. Kolhoosniku süda on siis rahul. Ja rahuliku südamega on ta vähemalt poole parem töömees.

Kultuurielu organiseerimine linnade tasemel on samuti küllalt suure tähtsusega, kui tahtakse, et just noorem rahvas kolhoosis püsiks ja siia juurde tuleks. Kuni viimase ajani tegutses meil ainult klubi, nüüd lisandus sellele ka veel filiaal. Miks? Aga sellepärast, et klubi ei suutnud mahutada kõiki asjahuvilisi ja et klubisse oli ühest kolhoosi otsast liiga pikk maa. Suvel on meil 2, talvel 4 kinopunkti. Edukalt töötab Tamme raamatukogu.

Aastas toimub umbes 120 kinoseansi, 80 loengut ja 100 mitmesugust muud kultuuriüritust. Menukalt möödusid näiteks kohtumisõhtud EPA ja TRÜ õppejõudude ja üliõpilastega, kirjanik Lehte Hainsalu, Einar Maasiku, Ants Saare, Tõnis Lehtmetsa, Velli Verevi ja Mart Kaldaga, kunstnik Hugo Hiibusega, näitleja Herta Elvistega, Soome kirjamehe Isma Mäkelaga, Viljandi rajooni parteitöötajatega, Saksa Demokraatliku Vabariigi noortega jne. Huviga on vastu võetud elava ajalehe ilmumine, temaatilised õhtud ja küsimuste-vastuste õhtud. Populaarsed on näiteringi, puhkpilliorkestri ja agitbrigaadi esinemised.

Kord kuus sõidame ühiselt teatrisse, Tartusse või Viljandisse.

Klubis ilmub seinaleht «Kiir» ja laualeht «Võrtsjärve Hääl».

Kultuuritöös lööb aktiivselt kaasa iga neljas kolhoosnik.

Tõhusalt on majapidamises kaasa aidanud seltsimehelike suhete arendamine kollektiivis. Me kunagi ei aja asju kärkimise ja rusikapõrutamisega. Vastupidi, juhindume sellistest kuldsetest reeglitest, nagu: «Hea sõna võidab võõra väe» ja «Kus viga näed laita, seal tule ja aita!»

Ühiselt tähistame kolhoosi liikmete elu- ja tööjuubeleid. Ühiselt saadame viimsele teekonnale neid, kes meie hulgast jäädavalt lahkusid. Üldkoosolekuid alustame leinaseisakuga, mälestades neid, kes vahepeal on meie hulgast lahkunud. Samuti tervitame üldkoosolekutel juubilare.

Kui kellelgi on mingisugune sündmus elus (laps lõpetab kooli, lüpsja täidab piimatoodangu aastaplaani, ajalehes avaldatakse eesrindlase pilt jne.), siis õnnitleme asjaosalist väikese kirjaga juhatuselt poolt. Juhatus tänukirja said kõik, kes 1965. aastal tublilt tööst ja ühiskondlikust tegevusest osa võtsid.

Võrtsjärve kolhoosis on juurdunud rida traditsioone, millel maksab peatuda.

Kord aastas peame kommunistliku töö eesrindlaste päeva (detsembris), pensionäride päeva (veebruaris) ja lastevanemate konverentsi (märtsikuus); kord kvartalis on noorte sõprusõhtud. Suvepäevi ei korralda me mitte ainult noortele, vaid ka traktoristidele, autojuhtidele, lüpsjatele ja teistele. Heidame hetkeks pilgu ühele neist, nimelt lüpsjate-karjatalitajate 1965. aasta suvepäevadele.

Kõigepealt sai iga talitaja 2 vaba päeva. Nende kohustusi täitsid põllutöölised (1964. aastal asendasid lüpsjaid suvelaagris olevad üliõpilased). Autoga sõitsime ühiselt Aakresse. Nautisime sealsete metsade võlu, sest meil endil korralikku metsa ei ole. Pidasime koosoleku kokkuvõtete, tänusõnade, uute ülesannete arutamise ja muuga. Siis sõitsime edasi Jõgevestesse. Lõunat pidasime Tõrvas. Ronisime Helme mägedes. Tarvastus, «Kodukotuse» mail, lõime laulu ja sõime «lohun laia kivi pääl» kääki (kahjuks mitte kama-, vaid verikääki). Õhtul korraldas juhatus karjarahva auks Viljandis banketi.

Eelmisel aastal käisime Taevaskojas, Otepääl ja Pühajärvel. Nüüd naised muhelevad:

«Tänavu töötame nii hästi, et pääseme Riiga.»

Ja töötavadki.

Ühiselt peame jaanipäeva ja teeme jaanituld. Sügisel on ühine lõikuspidu.

Kõik see tuleb nii või teisiti kasuks. Võin julgelt kinnitada, et mahavisatud aeg ja raha see küll ei ole.

Suvisel organiseerimisel kolhoosis noorte suvelaagrid. Võrtsjärve kaldal on veetnud oma suvevaheaegu ja töötanud ka kolhoosis Tartu 7. Keskkooli, Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi õpilased ning TRÜ üliõpilased.

Nii me oleme siinkandis elanud ja tööd rühmanud. Võib märkida, et piimatoodangu poolest iga lehma kohta, teraviljasaagi poolest igalt hektarilt ja söötühikute poolest kultuurpinna hektari kohta saavutas Võrtsjärve kolhoos Tartu rajoonis kolhooside osas 1965. a. esikoha. Esmakord-

selt meie vabariigis toimunud võistluses kõrgemate saakide eest ühelt põllult tulid meie majand ja meie agronoom H. Lipping teisele kohale (V. I. Lenini nim. näidissovhoosi järel).

1966. aasta enam nii edukas polnud: vilja saime ha-lt 30,5 ts ja piima lehmalt üle 3500 kg. Ent kolhooside osas jäid need siiski parimateks saavutusteks rajoonis.

Vörtsjärvel on palju eesrindlasi, kelle nimed ja saavutused on hästi tuntud nii rajoonis kui vabariigis. Nimetagem siinjuures kas või lüpsjat Ella Sütti, kes 1965. a. sai igalt lehmalt 4304 kg piima. Suure hoole ja armastusega töötavad brigadirid R. Erikson ja O. Koorits, juhatuse liikmed H. Vooru ja H. Bless, klubi juhataja V. Lill jt.

1966. a. anti meie kollektiivile kommunistliku töö kolhoosi nimetus. See kohustab veelgi rohkemaks.

KOLHOOS «KEVAD», PAIDE RAJON

TOOTMISE SÖLMKÜSIMUSED OLGU ALATI PÄEVA-KORRAL

J. KALEV, kolhoosi esimees

Kolhoos «Kevad» asub Paide Rajooni Põllumajandusliku Tootmise Valitsuse piirkonnas Oisu külanõukogus.

Kolhoosi üldsuurus on 3193 ha, millest põllumajanduslike kõlvikuid 1886 ha, s. o. 58% üldpinnast, sealhulgas põldu 635 ha ehk 20% kolhoosi üldpinnast. Nendest arvudest selgub, et kõlvikuliikide suhe on halb. Olukorda aitab selgitada ka asjaolu, et kolhoos kuulub mullastikuliselt Vahe-Eesti valdkonna Aegviidu-Käru leede-, leostunud kamar-karbonaat-, soostunud leet- ja soomuldade allvaldkonda.

Ligi 40% põllumaast ja peaaegu kogu looduslikus seisundis olev maa kannatavad liigniiskuse all. Seega põllumajandusliku tootmise seisukohalt on meile üldiselt parem põuane kui liigniiske taimekasvu periood.

Struktuurilt on majand jaotatud kolmeks põllundusbrigadiks, mis on küll võrdlemisi väikesed, kuid brigaadide arvu vähendada ei ole võimalik, sest põllutükid on väikesed (635 ha on 93-s eraldi tükis) ja asetsevad laiali, vaheldumisi looduslike maa-aladega. Brigaadide suurendamise korral ei suudaks brigadir töid enam korralikult juhtida ning majandi tootmistegevus kannataks selle all.

Ülevaate saamiseks kolhoosi tootmistegevusest tooksin järgmised põhinäitajad aastate 1961—1965 kohta, mis iseloomustaksid majandi tootmistaset ja annaksid mõningase ülevaate selle arengu kohta viimastel aastatel.

	1961. a.	1962. a.	1963. a.	1964. a.	1965. a.
Toodetud piima 100 ha kõlvikute kohta ts	417	344,5	412	436	561
Toodetud liha 100 ha kõlvikute kohta ts	34,2	34,6	37,8	59,7	66,6
Veiste arv	502	539	532	567	640
neist lehmi	234	260	272	279	283
Veiseid 100 ha kõlvikute kohta	27	29	28,7	30,6	33,9
neist lehmi	14	14	14,7	14,9	15
Teravilja keskmine saak ts/ha	18,3	15,9	22,4	25,3	32,9

Need arvud pole küll eriti suured, kuid nende puhul tuleb arvestada asjaoluga, et kolhoosi põllumajanduslikust maast moodustab põld ainult 33%, ülejäänud 67% maast on liigniiske, soostunud ja võsastunud looduslik karja- ja heinamaa, mis praktiliselt mingit nimetamisväärset toodangut ei anna.

MAJANDI JUHTIMISE ÜLDPRINTSHIBID

Kolhoosi üldkoosolek peetakse üks kord aastas, seal kinnitatakse aastaaruanne ning tootmis- ja finantsplaan. Nagu meie kogemused näitavad, ei ole otstarbekas pidada kahte üksteisele järgnevat üldkoosolekut eraldi aastaaruande ja tootmisplaani kinnitamiseks. On ju tootmisplaani puudutavad küsimused juba eelnevalt läbi arutatud juhatuses ja brigaadides ning rahvas on sellega tutvunud. Siinjuures tuleb märkida, et praegune ametlikult kehtiv asjade otsustamise kord on otseseks takistuseks kolhoosi operatiivsel juhtimisel. Nii näiteks on uute liikmete vastuvõtmiseks, õue-aiamaade ja teiste küsimuste otsustamiseks nõutav üldkoosoleku otsus. Kuid praktiliselt on asi ikka nii välja kujunenud, et kogu asja peab otsustama juhatus, sest pole ju mõeldav, et uute liikmete, õue-aiamaade jt. taoliste küsimuste otsustamiseks kutsutakse kokku üldkoosolek.

Et operatiivsemalt tegutseda, on üldkoosolekute vaheaegadel tähtsamate küsimuste lahendamisel otsustav sõna volinike koosolekul. Iga viie kolhoosiliikme kohta on valitud üks nn. volinik. Volinikud tulevad kokku vastavalt vajadusele ja otsustavad, mida vaja.

Kolhoosi juhatuse koosneb 9-st liikmest. Koosolekuid peetakse 1—2 korda kuus. Nende sagedus oleneb eelkõige lahendamist vajavate küsimuste üleskerkimisest.

Neil koosolekutel arutatakse kõiki kolhoosi juhtimise ja tööga seoses olevaid küsimusi ja olukordi. Ühtlasi arutatakse siin spetsialistide tööga seoses olevaid tootmise probleeme ja analüüsitakse nende tegevust vastavas tootmisloigis.

Esimees. On loomulik, et esimees peab olema kursis kõige kolhoosis toimuvaga, kuid otseselt ise kõiki tootmisloikusi juhtida on tal praktiliselt võimatu ja seda pole vajagi. Põhiline tootmise juhtimine toimub meil kolme peaspetsialisti kaudu. Need on zootehnik, agronoom ja mehhaanik. Nagu kogemused näitavad, on asjaolu, et neile spetsialistidele on antud võimalus iseseisvalt asju otsustada, end igati õigustanud ja harva on tulnud ette momente, mil spetsialistide otsuseid on tulnud muuta. Siinjuures tuleb märkida, et tähtsamate otsuste puhul on need eelnevalt kooskõlastatud ja läbi arutatud esimehega.

Peale nimetatud n.ö. spetsialistide kaudu juhtimise juhib esimees üksikuid tootmisloikusi otseselt. Siia kuuluvad ehitustegevus, ehitusmaterjalidega varustamine, autotransport ja kogu finantsmajandus, samuti tootmis-tegevuse analüüsiga seoses olevad küsimused. Muidugi peaks analüüsimisega pidevalt tegelema ka raamatupidamine, kuid praeguse raamatupidamissüsteemi puhul on ulatuslike analüüside tegemine aasta keskel võrdlemisi raske.

Raamatupidamises töötab meil kolm inimest: raamatupidaja, arvestaja ja arvepidaja. Arvestaja täidab kassapidaja ja dispetšeri kohustusi, peab kaadri arvestust, vormistab pensionide saamiseks vajalikud dokumendid ja arvestab kõik töölehed, välja arvatud traktoripark, ning annab jooksva aruandluse.

Arvepidaja peab materjalide ja saaduste arvestuse raamatuid, peale selle arvestab traktoristide töötasud ja tema kaudu käib kogu kolhoosi kirjavahetus.

Töö organiseerimine taimekasvatuses. Kuigi taimekasvatuse tulud moodustavad ainult väikese osa kolhoosi üldtuludest, tuleb taimekasvatusele kolhoosis pöörata peatähelepanu, sest oleneb ju kogu tootmis-tegevus ikkagi peamiselt sellest, kuidas suudab taimekasvatuse varustada loomakasvatust söötadega.

Taimekasvatussaaduste tootmise kohta viimastel aastatel saame ülevaate allpool esitatud andmeist.

	1961. a.	1962. a.	1963. a.	1964. a.	1965. a.
Teravili ts/ha	18,3	15,9	22,4	25,3	32,9
Kartul „	100	80	121	190	226
Põldhein „	45	49,5	30,3	31,2	31,0
Hübriidkaalikas ts/ha	—	—	435	595	378
Antud orgaanilisi väetisi kokku t	4400	4150	4177	4799	9330
põllumaa hektarile	6,9	6,5	6,5	7,6	14,7
Antud mineraalväetisi kokku t	295	176	354	417	333

Vaadates teravilja- ja kartulisaake, näeme, et need on viie aasta jooksul kahekordistunud. Põldheinasaagid on langenud ja viimaste aastate jooksul jäänud 30 ts piiridesse. 1965. a. saime põllumaa hektari kohta 3309 söötühikut.

Töö organiseerimisel taimekasvatuses on kõige otsustavam sõna öelda agronoomil. Tema kaudu toimub kavandatud plaanide elluviimine, kuid kõikide plaanide väljatöötamine taimekasvatuses toimub esimehe otsesel juhtimisel, sest antud tööloik omab küllaltki olulise tähtsuse (pealegi on esimehel agronoomiline haridus).

Agronoomi üheks tähtsamaks ülesandeks on kontroll agrotehniliste reeglite täitmise üle ja traktoripargi töö kvaliteedi hindamine. Ka kogu traktoripargi töö suunamine käib agronoomi töökohustuste hulka, kusjuures põllutööde perioodil jaotab traktoreid brigaadide vahel agronoom. Brigaadisiseselt toimub traktorite suunamine aga juba brigadiiri poolt.

Mis siis tegelikult ikkagi võimaldas meil 1965. aastal saada küllaltki suuri saake taimekasvatuses. Tuleb kohe öelda, et need saavutused ei ole ühe, vaid mitme aasta töö tulemus.

Minu arvates on oluline hoida tähelepanu keskpunktis (ja seda me oleme ka teinud) taimekasvatuse sõlmküsimused. Neile õige lahenduse leidmise tulemusena olemegi mõningat edu saavutanud.

Nendeks sõlmküsimusteks on: 1) mullaharimine, 2) väetamine, 3) külv.

1. Mullaharimine. Aasta-aastalt on meil suurenenud künni sügavus, olles praegu keskmiselt 26—27 cm. Kui mõned aastad tagasi agronoom nõudis traktoristilt 25 cm sügavust kündi, siis leidis traktorist, et see on ülekohtus ja lahkus mõnikord isegi kolhoosist. Praegu on selline künd iseenesestmõistetav. Kui me uudse võttena 1963. ja 1964. a. sügisel hakkasime kultiveerima sügisest kündi, siis kuuldus hääli, et kas tõesti ei ole raha mujale panna, kui raisata seda sügisese mullaharimise peale. Kuid saagid neilt põldudelt räägivad ise enda eest. Kui näiteks saagid varematal aastatel III brigaadi põldudel olid pidevalt 10—12 ts madalamad kolhoosi keskmisest, siis 1965. a. olid nad juba kolhoosi keskmistega võrdsed. Üheks põhjuseks siin on ka asjaolu, et 1964. a. sügisel viisime selle brigaadi põldudel 100%-selt läbi sügisese põldude kultiveerimise, osaliselt isegi kahel korral.

Praegu oleme veendunud, et kõikidel sügiskünni põldudel on vaja läbi viia kultiveerimine ja söötidel randaalimine. Eriti vajalik on see varasema künni puhul. Praktika näitab, et haritud mullal on seemneumbrohtude tärkamine märksa intensiivsem kui ainult küntud põllul. Talvel aga tärgranud umbrohud hävivad või nad hävitatakse kevadise mullaharimise käigus. Ka võimaldab künni sügisene kultiveerimine vähendada kevadist mullaharimise koormust ja talvel paremini anda orgaanilist väetist.

Aastaid oleme pead murdnud korraliku ja töökindla libisti ehitamise üle. 1965. a. kevadel see meil õnnestus. Libisti valmistasime vanadest ДТ-54 roomikukilpidest ja see töötas suurepäraselt. Kõik põllud libistasime kevadel esimese mullaharimise võttena, millega mullas tagati hea niiskus- ja õhurežiim. Eelmistel aastatel me ei suutnud seda kindlustada.

Kivide koristamiseks mullapinnalt konstrueerisime möödunud aastal spetsiaalse kivikoristusseadme traktorile MT3. See asendas 3—4 mehe ja ühe roomiktraktori terve kevadperioodi töö. Pealegi võimaldas see koristada kogu külvi alla minevalt pinnalt kivid ühe nädala jooksul senise kolme asemel.

Seade ise on väga lihtne, meenutades põhulohistit, kusjuures ta on väiksem ja tugevam: varvad on valmistatud kitsarööpmelise raudtee relssidest ja on 1 m pikkused. Seade koristab kivid raskusega 15—500 kg. Korrapealt oli lahendatud kiviveoplaatide ja tööjõu küsimus.

Hädavajalik on ka põldude kevadine rullimine: see tihendab mulla ja loob terade tärkamiseks hea niiskusrežiimi.

Need on viimaste aastate põhiküsimused mullaharimises, mis meie arvates on otsustavalt kaasa aidanud soodsate kasvutingimuste loomiseks taimekasvatuses.

2. Väetamine. On teada, et mullaharimine ilma õige väetamiseta ei taga suurte saakide saamist. Mineraalväetiste kasutamise aluseks on meil väetistarbekaart.

Küsimuseks nr. 1 on ikkagi orgaaniline väetis. On selge, et ainuüksi sõnnikuga ei lahenda me praegu olukorda. Nagu nähtub viimaste aastate andmetest, suudame toota ca 9—10 t sõnnikut loomühiku kohta, mis teeb 7—8 t orgaanilist väetist 1 ha põllumaa kohta. Probleemile lahendust otsides leidsime, et suurepäraseks orgaanilise väetise laoks on uudismaal kokkulükatud kännuvallid, mis on seal 5—6 aasta jooksul hästi kōdunenud. Andnud seda eriliiki komposti 50—60 t/ha, oli saak 237 ts kartulit hektarilt (pindala 25 ha). Suurepärane väetis, mille kasutamist käesoleval aastal veelgi laiendame. Minu arvates nn. turvasammoniaakväetis sellisel kujul, nagu meie seda oleme seni kasutanud, et suvel toimub vallitamine ja talvel veetakse põllule, ennast ei õigusta. Enne kui madalsooturvast põllule vedada, peab ta seisma vähemalt 4—5 a., sest olles «toores», sisaldab ta taimedele vastuvõtmatud ühendeid ja rohkesti vähemineraliseerunud osi. Kõige otstarbekohasem on muidugi valmistada turba-komposte.

Aasta-aastalt suureneb mineraalväetiste kasutamine. Lämmastikväetiste kasutamisel oleme kahel viimasel aastal püüdnud need anda igal võimalikul juhul külvielselt mulda ja see on end igati õigustanud. Eriti selgesti on see näha odraorase juures. Varematal aastatel oli kevadel tavaliseks nähtuseks, et oras, eriti varasema külvi korral, oli pärast tärkamist teatud perioodil kollane ja kasv soikus (nõrk juurestik ja vähene toitainete omastamise võime). Kui andsime lämmastikväetised külvi alla, sai oras kohe pärast tärkamist täie kasvuhoo. Pealegi võimaldab külvi alla antud väetis selle paremat segamist mullaga järgnevat harimistöde käigus. Missugune näeb põld välja pärast lämmastikuga käsitsi pealtväetamist, on vist kõigile selge.

100%-selt oleme lämmastikväetised andnud külvielse mullaharimise alla ka juurvilja- ja kartulipõldudele.

Nüüd mõni sõna talivilja väetamisest. 1964. a. sügisel õnnestus meil saada uue talirukki sordi — Jõgeva 112 seemet. Et rukki puhul on tegemist risttolmlemisega, siis peab põld asuma eraldi teistest rukkisortidest. Et rukki külv oli juba lõpukorral, oli raskusi vastava põllu valimisega. Põld siiski leiti, kuid see polnud teadaolevail andmeil saanud orgaanilist väetist vähemalt 10 viimase aasta kestel ja ka külvi eel polnud seda võimalik anda.

Andsime külvi eel mulda 200 kg superfosfaati ja 100 kg kaaliumkloriidi. Pärast orase tärkamist andsime pealtväetisena 150 kg ammooniumsalpeetrit. Kevadine väetamine sarnanes teiste rukkipõldude väetamisega. Tulemuseks oli 36 ts teri hektarilt.

Järeldus sellest, et madalate rukkisaakide põhjus ei ole mitte alati selles, et meil pahatihti ei jätku orgaanilist väetist talivilja põldudele, vaid viga seisneb selles, et agroomid ei oska tihti veel kasutada õigesti mineraalväetisi, et saada maksimaalset efekti. Minu arvates võib rukist külvata ka neile põldudele, mis pole saanud orgaanilist väetist, kuid sealjuures antagu sügisel täisnorm NPK-väetist.

On selge, et sõnniku, komposti jt. orgaaniliste väetiste osatähtsus seoses mineraalväetiste üha suuremate koguste kasutamisega väheneb, kuid mulla rikastamisel mikrofloora ja huumusainetega on orgaanilised väetised siiski asendamatud. Suurenevate mineraalväetiste annuste puhul peaks kasvama ka orgaanilise väetise kogus.

Väetamisel jääb ka edaspidi peaeesmärgiks, et ei väetataks mulda, vaid eeskätt toidetaks taimi, ainult siis võib saavutada häid tulemusi. Sealjuures tuleb tähelepanu pöörata sellele, et leida kohalikes tingimustes kõige otstarbekam moodus, sest mis on hea ühes kolhoosis, võib osutuda ebaotstarbekaks teises.

3. Külv ja külvis. Ei ole võimalik saada korralikku saaki, kui ei külvata korraliku külvinormiga. Mõned aastad tagasi peeti küllaldaseks külvinormiks ca 250 kg teri ha-le. 1965. a. oli meil juba keskmiseks külvinormiks 300 kg ha-le (muidugi arvestati siin ka 1000 tera kaalu ja teiste vajalike näitajatega), s. o. ca 750 idanevat tera m²-le. Nii külvasime 1965. a. suvinisu «Pikkerit» 319 kg ha-le ja saak oli 6,5 ha suuruselt pinnalt 58,5 ts teri ha-lt. Ka odra «Domen» külvinormiks olème kasutanud 320—330 kg/ha.

Kokku võttes tuleb öelda, et külvatava seemnega ei tohi

olla liiga kokkuhoidlik. Et saada suurt saaki, tuleb külvata m²-le vähemalt 700—750 idanevat tera.

Mõni sõna kasvatatavatest odrasortidest. 1966. aastast planeerisime üle minna järgmisele sortide struktuurile, mis kogemuste põhjal annab paremaid tulemusi: sort «Domen» 40—50%, «Jõgeva 1104» 40—50%, «Tammi» 10—20%.

Sorti «Domen» on vaja kasvatada sellepärast, et ta on seisukindlam kui teised sordid. Näiteks 1965. a. võrdlemisi vihmase suve puhul oli «Domeni» seisukindlus keskmiselt 80—90%, samal ajal kui «Jõgeva 1104» oli see vaevalt 20—30%. «Domen» on nõudlik väetamise suhtes, seepärast tuleb ta külvata hästi väetatud kartuli ja juurvilja järelkultuurina. Samades kasvutingimustes on saak võrreldes «Jõgeva 1104»-ga olnud madalam, kuid sademeterikka suve puhul korvab selle hea seisukindlus. Vahe on seda suurem, mida vihasem on kasvuperiood.

Pealegi on põhusaak sordil «Domen» 2 korda suurem kui sordil «Jõgeva», mis majapidamises on mitmeti oluline. Sorti «Jõgeva 1104» külvame kehvema agrofooniga põldudele, sest ta pole nii nõudlik kui «Domen». Sorti «Tammi» külvame põldudele, mis seisavad kevadel kaua liigniisked ja kuhu külv hilineb, sest nimetatud sort on märksa lühema kasvuperioodiga kui teised odrasordid. Hea agrofooni korral on ta samuti võimeline andma 50 ts suurusi hektari saake, mida teised sordid nii hilise külvi korral ei anna.

Need on üksikud tähelepanekud, millest me igapäevase tootmistöö juhtimises oleme püüdnud lähtuda, et saada suuri saake taimekasvatuses. Nagu viimaste aastate töötulemused taimekasvatuses näitavad, on need võtted ennast meie oludes täielikult õigustanud.

Loomakasvatuse juhtimine on zootehniku ülesanne, kellele alluvad karjabrigadirid, laborant, seemendustehnik. Poole kohaga töötab kolhoosis veterinaararst. Tegelikult oleks kolhoosis vaja omaette veterinaararsti kohta.

Tähtsamaks loomakasvatusharuks on meil veisekasvatus. Kolhoosil on eesti mustakirjut tõugu veiste III kl. tõufarm. Aastalehma kohta toodeti möödunud aastal 3656 kg piima. Suur töö seisab eeloleval ja järgnevatel aastatel ees karja tõuliste ja jõudlusomaduste parandamisel. Nimelt tuleb meil juba alates 1966. aastast üles kasvatada kõik lehmvasikad, et seega võimaldada läbi viia massilist valikut lehmade jõudlusomaduste parandamise eesmärgil.

Eelmiste aastate jõudluskontrolli andmed näitavad, et meil on veel siiski lehma, kelle toodang 2,7—2,8%-lise piimarasvasuse juures on 3000 kg ümber aastas, samuti on liiga vanu lehma. Need kõik tuleb muidugi karjast välja viia, kuid siiani on seda takistanud just vähene mullikate juurdekasv. Pealegi ei kõlba karja täienduseks ka $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ lüpsmatulnud mullikatest kas piima madala rasvasisalduse või madala toodangu tõttu. Seda aga ei saa lõplikult kindlaks teha enne esimese laktatsiooniperioodi möödumist.

Karja jõudlusomaduste otsustavaks parandamiseks on vaja 1966. ja mõne järgneva aasta jooksul karjast välja viia kõik lehmad, kelle piima rasvasisaldus on alla 3,5% ja toodang alla 3500 kg aastas. See tingib aga kõikide lehmavasikate üleskasvatamise ja vähemalt 20—25% lehmade prakeerimise aastas.

Mingit kahju siinjuures muidugi karta ei maksa, sest sellega kasvab otseselt veiseliha tootmise tase. Alles siis, kui on saavutatud karja struktuuri otsustav paranemine ja maksimaalselt ökonoomne piimatootmise tase, oleks otsustarbikas hakata lehmade arvu suurendama. Praegu takistab seda pealegi tugevasti nõrk suvine söödabaas (vt. osa «Maaparandus»).

Maaparandus on kolhoosis olnud aastaid mureküsimeks ja alles 1965. a. sai kolhoos 125 ha suuruse pinna dreanaazkuivendusega uudismaad.

Et maaparandus on kolhoosis väga vajalik, see selgub juba üldmaabilansi andmeist ja põllu osatähtsusest kolhoosi üldmaabilansis. Et kolhoosil on kolm brigaadi, siis on välja kujundatud ka kolm loomakasvatuse keskust. On vaja, et iga sellise keskuse juures oleks ka oma kultuurkarjamaade süsteem ca 100 ha ulatuses, ligikaudu 200—250 veisele. Kahjuks ei võimalda praegune olukord momendil seda üheski brigaadis. Esimene suurem objekt, mis meile üle anti 1965. a., võimaldab meil sellise kultuurkarjamaade süsteemi luua ühe brigaadi veisekasvatuse tarbeks alles paari lähema aasta jooksul.

Ülejäänud kahes brigaadis aga peavad veisekasvatuse nõudeid praegu veel rahuldama looduslikud rohumaad, mille saagikus on aga väga madal ja ei rahulda karja vajadusi haljassööda osas suveperioodil. Kujukaks näiteks on siinjuures olukord, et talveperioodil on kolhoos piimatoodanguga lehma kohta rajooni 60 majandi seas esimese

10, suveperioodil aga viimase 10 hulgas. Piimatootmise tasuvuse seisukohalt on see väga ebaökoonoomne.

Maaparanduse organiseerimine tööde praktilise teostamise ja kvaliteedi kontrolli osas lasub majandi agronoomi õlgadel.

Ehitustegevus peaks oma tähtsuse poolest majandi väljaarendamisel seisma ühel esikohtadest. Ehitustöid teeb kolhoosile Paide Kolhoosidevaheline Ehituskontor, kuid tuleb märkida, et ta ei suuda rahuldada kolhoosi vajadusi. Oleme seepärast sunnitud üsnagi palju ehitama oma jõududega. Kogu ehitustöö juhtimine toimub esimehe poolt, kuna ehitusbrigadir kolhoosil puudub. Kokku oleme ehitustele viimase viie aasta jooksul kulutanud 224 000 rubla, sellest elamuehitusele ligi 50 000 rbl. Oleme ehitanud viie aastaga 10 elumaja 23 korteriga, kaks veiselautu kokku 250 peale, kaks nuumikute ja ühe emiste sigala, töökoja, garaaži 8 autole, põllutööriistade ja traktorite kuuri, kaks ait-kuivatit jt. väiksemaid ehitusi.

Kuigi suurem osa kolhoosi karjast on praegu juba uutes hoonetes, ei ole siiski veel täielikult lahendatud noorkarja paigutamise küsimus: osa neist paikneb ikka veel vanades lautades. Ka ei ole veel lahendatud korteriprobleem.

Nagu nähtub eespool mainitud töömahust, võtab ehitustöödega seoses olevate küsimuste lahendamine küllaltki palju aega ja energiat. Siinjuures peame veel arvestama asjaolu, et meile kättesaadavad tüüpprojektid ei vasta pahatihti majandi nõuetele ja neid tuleb osaliselt «kohendada» (kuivõrd seadused ja pank seda lubavad). Üldse peab märkima, et küsimused, mis puudutavad ehitust, on kõik surutud n.-ö. raudsete raamide vahele ja nende raamide laiendamine altpoolt nõuab tohutut energiat. Seetõttu minnakse tihti kergema vastupanu teed ja lepitakse olukorraga, kuigi see on otseselt tootmisele kahjulik.

Võtame kasvõi elamuehituse. Kolhoosidel pole lubatud ehitada ühekorruselisi 1—2 korteriga elamuid, kuid ometi on need maaoludes paremad ning kolhoosnikud nõuavad selliseid elamuid. Kui veel arvestada kolhoosnikute isiklike loomade pidamist (pole ju veel lähematel aastatel ette näha selle likvideerimist), on loomulik, et kolhoosnikloomapidaja ei taha elada teisel korrusel. Arvestades veel asjaolu, et kohalikud ehituskontorid ei jõua rahuldada kolhooside nõudeid ehitamise alal, ning et kolhoosidel endal puuduvad mehhanismid, vastav kaader ja ka materjalid,

on mitmekorruseliste elamute ehitamine raskendatud; kui mitte täiesti võimatu.

Meie oleme läinud teist teed. Oleme oma jõududega ehitanud ühekorruselisi 1—2 korteriga elamuid ja püüdnud sellisel teel olukorda lahendada ning ainult tänu sellele oleme suutnud mõningal määral lahendada korteriprobleemi ja saavutada sellise tootmistaseme nagu see meil praegu kolhoosis on.

Muidugi on kõik see tekitanud palju sekeldusi rajooni-organitega, kuid tootmise organiseerimise seisukohalt on see siiski olnud ainuke pääsetee nii mõnegi terava kitsaskoha lahendamisel.

Arusaadavalt nõuab nii ulatuslik ehitustegevus ka oma abikäitiste olemasolu, nagu seda on puidutöökoda ja saeveski. Valmistame oma puidutöökojas kõik ukсед ja aknad ja saekaater annab kogu ehitusteks vajaliku materjali, töötades selleks aastas ümber peamiselt oma karjamaadelt ja metsast saadud palgimaterjali ca 400 tm ulatuses.

Tehnika kasutamine. Nagu eespool märgitud, suunab autopargi tööd esimees ja traktoripargi tööd agronoom. Peale nimetatud isikute tegelevad tehnika remondi ja tehnilise järelevalvega veel mehhaanik ja töökoja juhataja. Neist on mehhaaniku ülesandeks tagavaraosadega varustamise, tehnilise hooldamise ja remondi küsimused.

Töökoja juhataja vastutab otseselt igasuguste remontide organiseerimise eest töökojas. Talle alluvad veel farmimehhaanik, elektrik, sepp, treial, keevitaja, kelle tööd ta suunab ja juhendab. Ka kuulub töökoja juhataja ülesannete hulka töökäskude vormistamine ja kulutatud materjalide mahakandmine. Samuti on ta vastutav tuletõrje ja ohutus-tehnika eeskirjade täitmise eest nii garaažis kui ka töökojas.

Ei ole tegelikult õige, et mehhaanik peab tegelema varustamisega, kuid arvestades, et kolhoos on suhteliselt väike, ei ole ökonoomiliselt põhjendatud varustaja palkamine, kuigi tootmise parema organiseerimise seisukohalt oleks see vajalik.

Töö tasustamine ja töödistsipliin. Alates 1960. aastast mindi kolhoosis üle rahalisele töötasule ja kehtestati uued töönormid ja -hinded. Need on olnud töö tasustamise aluseks kuni käesoleva ajani. Muidugi toimub aastavahetusel koos tootmisplaani kinnitamisega ka normide ja hinnete korrigeerimine ning kinnitamine.

Traktoritööde tasustamisel oli seni ajani aluseks EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 72 1964. aastast.

Märgiksin ära mõningad töö tasustamise iseärasused, mida oleme rakendanud lisaks töö tasustamise põhimäärusele ja mis on osutunud väga otstarbekaiks.

Et hoogustada heinatöid ja tagada võimalikult kõigi kolhoosiliikmete osavõttu nendest tööddest, oleme kasutanud järgmist lisatasu süsteemi dekaadide kaupa kolme dekaadi jooksul.

1. Kõiki töövõimelisi põllutöölisi, kes 10 päeva jooksul on välja töötanud 10 või enam päevanormi ja on tööst osa võtnud kõikidel tööpäevadel, tasustatakse poolteisekordses ulatuses võrreldes põhitöötasuga.

2. Kõiki kooliõpilasi, töötajaid väljastpoolt kolhoosi, mittetöökohuslasi ja neid, kes võtavad heinatöödest osa põhitöö kõrval, tasustatakse poolteisekordses ulatuses võrreldes põhitöötasuga, olenemata heinatööst osavõetud päevade arvust ja töönormi täitmisest dekaadi jooksul.

Oleme sellist lisatasu maksmise moodust kasutanud heinatöödel kolme viimase aasta jooksul ja tulemused on olnud väga head. Kolhoosnik on siin juba ise huvitatud sellest, et ta võtaks igal päeval osa tööst ja täidaks ka töönormi, sest sellest oleneb suurel määral terve töötasu. Keskmiseks kuu töötasuks heinatöödel on meil kujunenud 150—160 rbl.

Põllutöölistele oleme rakendanud järgmist lisatasu moodust (välja arvatud heinatööd): naised, kes on kuu jooksul tööst osa võtnud 20 päeva, saavad lisatasuks 5% põhitöötasust, 23 päeva puhul on lisatasu määr 10%, kusjuures nõudeks on, et väljateenitud tasu oleks iga päev vähemalt 2 rbl.

Meestel on vastavad arvud 23 ja 25 tööpäeva ja 2.20 rbl. päevas.

Kaks sellist «kõrvalepõiget» töö tasustamisel lisatasude näol on väga oluliselt kaasa aidanud töödistsipliini parandamisele ja tööde õigeaegsele teostamisele.

Alates 1964. a. oli kolhoosis sisse viidud haigusabirahade ja puhkustasude maksmine. Puhkust saavad need kolhoosi liikmed mehed, kes on aastas töötanud 270 kalendripäeval ja naised 260 kalendripäeval.

Kolhoosnikute keskmiseks päevatasuks 1965. aastal kujunes meil 4,84. rbl.

Kui vaadelda kolhoosi rahalisi sissetulekuid, siis näeme, et võrreldes 1961. aastaga on rahalised tulud suurenenud 205 000 rublalt 347 000 rublani ja põhivahendite koguväär- tus 493 000 rublalt 771 000 rublani. See kõik loob muidugi soodsad tingimused veelgi paremate töötulemuste saavuta- miseks edaspidi.

Tahaksin veel mõne sõnaga peatuda mõistel kolhoosi juhtimine üldse. Tuleb ausalt öelda, et oskus juhtida õigesti praegust kolhoosimajandust meil siiski veel puu- dub. Püüame anda selles osas parima, püüame rakendada üht või teist võtet, et majapidamist edasi viia ja rohkem toota, kuid sageli ei anna need küllaldast efekti.

Kui tööstuses võime mingi tööprotsessi otstarbekust katsetada lühema aja jooksul ja selle otstarbekuse üle kohe otsustada, siis põllumajanduses kujuneb selline otsus välja tavaliselt aasta või isegi pikema perioodi jooksul, arvesta- des ka ettevalmistavat perioodi.

Tihti tuleb otsust tehes kaaluda enne nädalaid, sest kui otsus, mida on küll kerge vastu võtta, osutub valeks, võib see töötulemusi mõjutada aastate jooksul. Kui väära otsuse mõju ilmneb alles aastate pärast, on juba hilja arutada, miks üks või teine küsimus niiviisi lahendati.

Minult on sageli küsitud, kas on kerge kolhoosi juhtida, kas on «Kevades» kergem, kui oli eelmises (aastatel 1955—1960 olin esimeheks teises kolhoosis)?

Tuleb öelda, et juba küsimuse selline ülesseadmine ei ole õige, sest seostada kolhoosi juhtimisega mõistet «kerge» ei ole üldse mõeldav, isegi siis mitte, kui arva- takse, et kolhoosis, kus on tootmisega asjad korras, on juh- timine kergem.

Pean niisiis sellele küsimusele vastama eitavalt. Juhtida arenenud ja kõrge tootmistasemega majandit on siiski märksa raskem kui nõrgema tootmistasemega majandit. Madalama tootmistaseme puhul piisab sageli mõne ele- mentaarse abinõu rakendamisest, et olukorda märgatavalt parandada. Et kõrge tootmistaseme puhul toota veelgi paremini, tuleb rakendada teaduse ja tehnika uusimaid saavutusi ja kohandada kohalikele tingimustele kõike uut, mida rohkesti on rakendatud meie kolhoositootmises, võtta omaks eesrindlike kolhooside juhtimise kogemusi ja luua oma süsteem, siis võib saavutada edu praktilises kolhoosi juhtimistöös kõrgel tootmistasemel.

KOLHOOS «VÕIT», PÕLVA RAJON

MAJANDI KÄEKÄIK OLENEB JUHTIMISEST

J. POTT

PISUT ARENGULUGU

«Võidu» kolhoos tunnistati 1965. aasta töötulemuste põhjal Põlva rajooni parimaks kolhoosiks. Raske punane lipukangas esimehe kabineti seinal ootab nüüd järgmist aastakokkuvõtet. Sellel kollektiivil, kes kavatseb teda «Võidu» rahvalt endale võtta, seisab ees raske töö, sest niisugust lippu juba kergesti ei loovutata.

Aasta parimaks tunnistamine ei tulnud «Võidu» kolhoosi perele ega teistelegi ootamatult. Loomakasvatusega on majand juba aastaid olnud rajooni paremate hulgas, sea-liha tootmisel küündinud vabariiklikus edetabeliski üsna etteotsa. 1965. aastal aga üllatasid kolhoosi põllumehed saakide hoogsa suurendamisega.

Laskem kõnelda mõningail arvudel.

	1961. a.	1962. a.	1963. a.	1964. a.	1965. a.
Toodetud piima 100 ha põllumajanduslike kõlvikute kohta ts	217	215	231	225	362,3
Toodetud liha (tapakaalus) 100 ha põllumajanduslike kõlvikute kohta ts	44,3	49,3	55,1	48,8	59,6
Toodetud piima iga lehma kohta kg	2245	2127	2229	2327	3531

	1961. a.	1962. a.	1963. a.	1964. a.	1965. a.
Teravilja keskmine hektarisaak ts	9,2	11,8	10,7	17,0	20,8
Kartuli keskmine hektarisaak	120	70	95	178	233
Linakiu keskmine hektarisaak ts	5,1	4,1	3,6	5,4	5,3
Saadud rahalist tulu tuh. rbl.	300,8	305,8	325,6	355,1	574,5
Uhe inimtööpäeva tasu rbl.	3,04	3,06	3,23	3,39	4,33

Silmapaistev on piimatoodangu suurenemine möödunud aastal — tervelt 1204 kg võrra iga lehma kohta. «Võidu» kolhoosi kari on nüüd produktiivsuse poolest rajooni parim.

Varem pandi pearõhk seakasvatuse arendamisele, piimatootmine aga kippus sellest maha jääma ja koguni seakasvatust pidurdama. Sellepärast võeti piimakarjakasvatust tõsiselt käsile. Hoolitseti selle eest, et lehmad saaksid nii suvel kui ka talvel hästi süüa, kusjuures talvel peeti silmas proteiinitarbe rahuldamist valgurikka jõusööda ning karbamiidiga. Noorkarjakasvatust tõsteti ausse, mis omakorda võimaldas lüpsikarja koosseisu pidevalt parandada.

Teine mehine samm astuti möödunud aastal põllunduses. «Võidu» kolhoosi põllumaa pole viljakas, vaid üsna lahja, tugevalt happelise mullaga, kohati peaaegu puhta liivaga. Aastate vältel ei tõusnud teravilja keskmine hektarisaak üle 10 tsentneri, samuti kasvas nigelasti ka kartul.

Põldude parandamiseks hakati visa tööd tegema. Kõige tähtsamaks teguriks oli kindlasti muldade lupjamine, mis «Võidus» võeti käsile esimesena rajoonis. Möödunud aastal lõpetati põhiliselt esimene lupjamisring. Sellele lisandus orgaaniliste ja mineraalväetiste parem kasutamine, saagirohkemate kultuuride, eeskätt odra külvipinna laiendamise, mullaharimise parandamine. Kõik see tõigigi mullu endaga kaasa «plahvatuse», saakide järsu suurenemise. Ühelt odrapõllult koguti rekordsaak: üle 75 tsentneri teri hektari kohta.

Tootmise kasvutempo peegeldub ka majandi jõukuse, tema rahaliste sissetulekute kasvus. 1965. aasta oli ka selles suhtes silmapaistev. Muidugi etendas siin suurt osa ka

põllumajandussaaduste kokkuostuhindade tõstmine NLKP Keskkomitee märtsipleenumi otsuste põhjal.

Aga kolhoosis mäletatakse ka teistsuguseid aegu, millal ühismajand ei sammunud sugugi tõusuteed. Toodangut saadi vähe, sissetulekud ja kolhoosnikute töötasu jäid kasi-naks ning selle tõttu paljude inimeste huvi kolhoositöö vastu vähenes. Töö organiseerimine ja majandi juhtimine lonkas.

Teatakse seda piirigi, kus allamäge veerimine peatati ja hakati ülespoole rühkima. See algas 1956. aastast. 1955. aasta novembris aga valiti kolhoosi uueks esimeheks kõr-gema haridusega agronoom Johannes Üts. 1956. aasta kevadel asus oma tööpostile agronoom Arne Vaino, 1959. aasta sügisel tuli uueks zootehnikuks Nathan Oberg ja veel aasta hiljem mehaanikuks Esper Pruuli. Need mehed sei-savad praegugi kolhoosi «komandosillal».

Koorma paigastnihutamine ja mäkkelukkamine polnud kerge. 1960. aasta algul, kui näis, et nüüd saab hakata õiget hoogu võtma, tuli langetada tähtis otsus. Naaber-majand, Kingissepa-nimeline kolhoos oli üsna kehval jär-jel ja tal puudus jõud olukorra parandamiseks. Tehti ette-panek liita see majand tugevamate, Lauristini-nimelise ja «Võidu» kolhoosiga. Mis seal salata, «Võidus» leidis ini-mesi, kellele niisugune samm ei meeldinud, kes arvasid, et kehv naaber kisub nende jõukuse alla.

Esimees ei arvanud nii. Ta mõistis, et liitumine on vaja-lik ja koguni kasulik. Põllumaa kasvab peaaegu poole võrra, tööjõudu on uues brigaadis rohkemgi kui vanades. Kolhoos oligi tootmise arendamiseks enne liiga väike. Lii-tumine ei mõju jõukuselegi kurjasti: uus brigaad jääb esi-algu isemajandamisele ja ainult loomasöödaga tuleb talle abi anda. Eesmärk olgu aidata mahajäänud brigaadil kii-resti teistele järele jõuda.

Nii see oligi: juba mitmendat aastat ei tule kellelegi pähe Kiuma rahvast teiste brigaadide omast viletsamaks pidada. Põlusaagid on enam-vähem võrdsed. Selles bri-gaadis asub kolhoosi puhtatõuliste sigade farm. Kiuma lauda karjarahva töötulemused olid mullu paremadki kui esimeses brigaadis asuva Mammaste lauda talitajail.

BRIGAAD JA FARM — MAJANDI JUHTIMISE NING TÖÖ ORGANISEERIMISE ALGLÜLID

«Võidu» kolhoos on keskmise suurusega majand. Tema üldsuuruseks on 3186 hektarit. Sellest on põllumajanduslikku maad 1753 hektarit, millest 1284 hektarit on põldu, 260 hektarit heinamaad ja 205 hektarit karjamaad. 1966. aasta algul oli kolhoosil 332 liiget, neist 170 töövõimelist inimest.

Kolhoos jaotati kolmeks põllundusbrigaadiks. Kõige väiksem on kolmas brigaad, mis asub eraldi, metsa taga. Suurim territoorium on teisel brigaadil.

Kolmanda brigaadi brigadir on kauaaegne praktik ja tuleb oma tööga rahuldavalt toime, kui arvesse võtta, et tema brigaad on väike, eraldiseisev ja seal puuduvad ka karjafarmid.

Ülejäänud kahe brigaadi etteotsa asusid hiljuti noored agronoomid. Elu ise on näidanud, et põllundusbrigaadi juhil ei aita ainuüksi praktikast, tarvis on ka teoreetilisi teadmisi. See vähendab majandi peaspetsialistide töökoormust brigadiride juhendamisel, brigadirid otsivad iseseisvalt uusi reserve oma majapidamises.

Brigadir on brigaadis täieõiguslik peremees. Ta juhatab tööd, peab selle kohta arvestust. Väetised eraldatakse otseteed brigadirile ja ta kasutab neid väetistarbekaardi alusel. Kevadkülvil ajal saadab agronoom seemnevilja laost brigadirile, aga õige külvinormi seadmine on juba brigaadijuhi-spetsialisti asi. Talvel korraldab brigadir koresöötade vedu karjalautade juurde.

Esimeses ja spetsialistid muudavad brigadiri korraldusi vaid äärmise vajaduse korral ja ka sel juhul brigadiri enda kaudu. Niimoodi on välditud töökavade segimine, brigadir aga kannab oma töö ja korralduste eest täit vastutust.

Esimeses ja teises brigaadis on kummaski üks lüpsikarjalaut, teises brigaadis üks ja esimeses brigaadis kaks sigalat. Seakasvatust juhivad vahetult kolhoosi zootehnik.

Ühes lüpsikarjalaudas mindi 1963. aasta lõpus, teises 1964. aasta algul üle brigaadiviisilisele tööle. Mõlemas laudas on keskmiselt 100 lehma. Neid talitavad neli lüpsjat ja kaks söötjat. Korruga on tööl kolm lüpsjat, neljas annab järjekorras puhkepäevi. Toodang ja sellele vastav töötasu jaotatakse võrdselt. Kui mõni lüpsja pole vahepeal tööl olnud, vähendatakse tal vastavalt tasu, teistel aga suurendatakse. Niisugusel tööl on rida eeliseid. Jääb ära

tülikas sööda jagamine ja piima vastuvõtmine gruppide kaupa. Talvel reastatakse kogu lauda loomad ühtlaselt söötmisklasside kaupa. Lüpsjatele puhkepäevade andmine või haigestunud talitaja asendamine pole mingi probleem, nagu see vahel kipub olema grupiviisilise tööjaotusega laudades.

Üks lüpsjatest täidab põhitöö kõrvalt laudavanema kohuseid, võtab piima vastu ja saadab tööstusse, peab loomade arvestust, vastutab korra ja puhtuse eest laudas. Laudavanem saab lisaks lüpsjatasule iga tsentneri piima eest 5 kopikat — keskmiselt 15—20 rubla kuus.

On avaldatud arvamust, nagu mõjuku isikliku vastutuse asendamine kollektiivsega toodangule ja laudakorrale halvasti. «Võidu» kolhoosi kogemused kinnitavad vastupidist: piimatoodang kasvas brigaadiviisilise töö ajal järevalt, korra ja puhtuse poolest on «Võidu» karjalaudad kogu rajooni omadele eeskujuks. Käesoleva aasta kevadel mindi ka Ahja kolhoosi kahes karjalaudas üle brigaadiviisilisele tööle.

HEA SPETSIALIST TULEB KASVATADA

Mõnigi kord võib kuulda, kuidas majandi juht siunab oma spetsialiste eluvõõrasteks teoreetikuteks või vastutustundetuiks logelejateks. Teed ühele niisugusele tuule alla, võtad uue tööle, aga see pole targem ühti, saada muudkui jälle kohvreid pakkima. Küll teevad need akadeemiad ja tehnikumid ikka praaki!

Ent «Võidu» kolhoosi spetsialistid on oma kohal püsinud juba aastaid. Zootehnik Nathan Oberg tunnistati mulluse töö eest rajooni parimaks zootehnikuks. Teda autasustati ordeniga «Austuse märk». Agronoom Arne Vaino ja mehaanik Esper Pruuli töö on samuti pälvinud kiidusõnu. Esper Pruulit autasustati Lenini ordeniga.

«Küll ikka Ütsil veab nende spetsialistidega,» ohkab mõnigi naaber-esimees kadedalt.

Jah, võib-olla on siin pisut ka «vedamist», sest praegusi spetsialiste ei meelitatud siia mõnest vabariikliku kuulsusega majandist, kaasas head iseloomustused. Ei eelnenud ka mitmete kandidaatide proovilevõtmist. Arne Vaino ei töötanud oma erialal, kuid värske esimees otsustas tema võimeid usaldada ja ta pole seda otsust veel kahetsenud. Nathan Obergist sai pärast Väimela tehnikumi lõpetamist

koguni komсомолitöötaja, kuid mees ise tundis suuremat huvi loomakasvatuse vastu. Kõrgema haridusega insener Esper Pruuli tuli tehnikakoondise varustusbaasist kolhoosi. Nad tulid — ja jäid alatiseks.

Agas Johannes Üts avab ka niisuguse «vedamise» teise, palju kaalukama külje:

«Olen näinud kolhoosiesimehi, kellel on ainult algharidus ja majandi juhtimise praktika ning kes selle najal peavad endid tuusadeks. Kui niisuguse esimehe juurde satub spetsialist, oodatakse, et see pööraks kolhoosis tootmise ja kogu elu pea pealt jalgadele. Muidugi ei ole spetsialist selleks otsekohe suuteline, eriti siis, kui ta tuli äsja koolist. Esimees ei anna talle aega kohanemiseks, ei oska teda juhendada ega kasvatada ega taha ka seda tunnistada, et spetsialist on oma erialal majandijuhist siiski targem. Niisugune esimees surub spetsialisti maatasa, teeb temast hädavarese. Selline juht on oma kaadriga harva rahul.»

Jah, sellest, kuidas esimees oskab oma spetsialiste õpetada ja kasvatada, oleneb väga palju. Johannes Üts kinnitab, et halbu spetsialiste on hoopis vähem kui ehk arvatakse ja mõnigi neist on lihtsalt halvaks tehtud.

Mida on vaja selleks, et spetsialist seisaks oma kohal, kannaks kindlalt talle usaldatud koormat, viiks majandit edasi?

«Kõigepealt on vaja, et spetsialistile antaks aega kohanemiseks, sisseelamiseks. See aeg oleneb inimesest. Zootehnik näiteks kohanes üllatavalt ruttu. Niikaua aga peab esimees uustulnuka koormast osa paratamatult enda kanda võtma, spetsialisti tööd sagedamini kontrollima ja jälgima, talle head nõu andma, olema kannatlik, kuid järjekindel ja nõudlik.

Kui spetsialist on kohanenud, siis ta hakkab ka mõtlema. Mõtleb, kuidas oma tööd korraldada, mida teisiti ja paremini teha, kuidas oma oskusi rakendada. Siin tuleb tema initsiatiivi muidugi toetada.

Kolmas asi on luua spetsialistile tööks vajalikud tingimused: anda korter, maksta korralikku palka, panna ta oma tööloigus vastutajaks ja otsustajaks. Oma spetsialiste peab usaldama.»

«Võidu» kolhoosis on spetsialistid tootmisharude eesotsas. Traktoripark allub otseselt agronomile. Tema saadab iga päev masinad põldudele, samuti märgib üles tehtud tööd. Agronom vastutab seemnekasvatuse eest.

Väga tähtis on vabastada spetsialist piasjade ajamisest, anda need teistele inimestele, et spetsialist saaks tegelda tähtsamate probleemidega.

1965. aastal hakati «Võidu» kolhoosis konkreetselt hindama kevadiste põllutööde kvaliteeti. See on väga vajalik, sest sügisene saak sõltub ju kevadisest hoolest ja usinusest. Kvaliteedi määramine jäi agronoomi ülesandeks, aga kui ta tahtis seda teha pidevalt, jäi muuks tööks vähe aega.

1966. aastal seati teine kord sisse. Iga põllutöö jaoks töötati välja kvaliteedinõuded, pandi need paberile. Brigadir, kes traktoristilt nagunii iga põllu vastu võtab, hindab ka töö kvaliteedi. Hea hinde korral jääb traktoristi töötasu muutmatuks, «rahuldava» puhul tehakse 15 protsenti mahaarvestust, «väga hea» puhul samavõrd juurdearvestust. Kvaliteedihinne märgitakse kohe töölehele ja arvestaja arvestab selle järgi tasu.

Agronoomil on nüüd kergem, ta kontrollib ainult aegajalt kvaliteedi määramise õigsust.

Kartulipõllud kinnistatakse harimiseks mehhanisaatoritele. Agronoom nõuab, et põld oleks alati korras, aga milal teda haritakse, seda otsustavad brigadir ja mehhanisaator. Niisugune moodus suurendab nende vastutust oma töö eest.

Loomakasvatuse eesotsas seisab zootehnik. Tema lahendab kõik igapäevased asjad farmides, organiseerib samuti loomakasvatussaaduste realiseerimist, kooskõlas agronoomiga söötade vedu, suvel karjamaade kasutamist, koostab tootmisplaanid, korraldab sotsialistliku võistluse kokkuvõtete tegemist.

Ka tema on niisugune mees, kes oskab oma töös perspektiivi näha. Zootehnik oli brigaadiviisilise talitamise organiseerija karjalautades, koostas sigade tervendamise plaani ja pani aluse tõufarmi kujunemisele.

Zootehniku abilisteks on veterinaartöötaja ja laborant. Viimane on hariduselt samuti zootehnik ja võttis enda peale ka sigade tõuaretuse, eeskätt nende jõudlusarvestuse pidamise.

Igal hommikul kell 8 tulevad esimees, agronoom, zootehnik, mehaanik ja keskuses oleva esimese brigaadi brigadir operatiivnõupidamisele. Lühidalt võetakse kokku eelmise päeva tööd ja arutatakse läbi uued ülesanded. Niisugune nõupidamine kestab pool tundi, harva rohkem. Siis on igäühel oma töö teada ning teistega kooskõlastatud ja

rohkem enam kontoris ei viibita. Teise ja kolmanda brigadi brigadirid võtavad nõupidamisest osa telefoni kaudu.

Farmirahvaga on samuti tarvis aeg-ajalt nõu pidada. Suurtest ülekolhoosilistest pika päevakorraga ametlikest nõupidamistest on ammu loobutud. Need võtavad palju aega ja kõigi farmitöötajate kokkukutsumine on üsna tülikas. Sellepärast teeb zootehnik niisuguseid nõupidamisi lautade kaupa otse töökohal. Arutatakse, mis on tehtud ja mida vaja teha, missugused mured kedagi häirivad.

ESIMEES ANNAB KOLLEKTIIVILE NÄO

Kui «Võidu» kolhoosi rahvas omal ajal Johannes Ütsi esimeheks valis, oli see päris julge samm. Üts oli pärast Eesti Põllumajanduse Akadeemia lõpetamist lühikest aega olnud rajooni ühes kolhoosis agronoom, vähese jutuga, asjalik, töökas ja organiseerimisvõimeline. Hea agronoom. Aga igast heast spetsialistist ei saa veel head majandi juhti.

Majandi juhi üheks tähtsaks omaduseks on hinnata kainelt olukorda, leida kõige olulisem probleem ja õiged abinõud selle lahendamiseks.

Sellise ülesandega pörkas esimeheks saades kohe kokku ka Johannes Üts. Kuidas hakata ühismajandi käekäiku parandama? Esimees mõistis, et kõige olulisem on materiaalne stiimul. Tarvis on raha saada, kolhoosnikutele palka maksta, nende huvi töö vastu suurendada. Kui inimesed hakkavad korralikult tööle käima, kui nende huvi ja usk kolhoosi vastu suureneb, saab hakata tootmist arendama, viima majandit tõusuteele.

Üts ei hakanud rahaallikat otsima metsamüügist, mööblivabrikust või mõnest muust näiliselt tulusast otsast, mis lõppude-lõpuks pöördub ikkagi majandi enda vastu. Ta mõistis, et tulevase jõukuse alusmüüriks peab olema majand ise, põllumehetöö. Kõigepealt tuleb alustada põhitootmisharude kordaseadmises, alles siis võib vajaduse korral arendada abiettevoitteid.

Niisuguseks edu võtmeks sai seakasvatus. Esimees ei saanudki algul peale sigade mahti muuga tegelda. Nii oli vaja.

Järk-järgult kandus raskuspunkt seakasvatuselt karja-majandusele, ja et edasi minna, on praegu tähtsal kohal söödabaasi arendamine.

Teise tähtsa majandijuhi omaduse ütles Johannes Ütse: «Esimees, kes peab end A-ks ja O-ks, kes kipub kõike ise tegema, ei usalda teisi ega pea kedagi võimeliseks teda asendama, ei suuda kaadrit kasvatada ja on vilets majandijuht.»

Nii see on. Meenub episood rajooni teisest nurgast. Seal ühendati mahajäänud majand tugevamaga. Uue brigaadi karjanaised tulid kontorisse, möödusid zootehnikust ja läksid esimehe juurde — seepi küsima. Nad olid niiviisi harjunud ja leidsid, et ainult esimees on küllalt autoriteetne nii «tähtsat probleemi» lahendamaks. Jah, endine esimees juurutas tõesti niisugust stiili, rhabas kõike ise teha — ja ei tulnud lõpuks majandiga toime.

Johannes Ütsile on niisugune tööstiil võõras. Ta tahab, et iga brigadir ja spetsialist, igaüks kes vastutab millegi eest, korraldaks ise oma töö, langetaks otsused, oleks võimalikult iseseisev.

Muidugi tuleb uut töötajat algul aidata, talle nõu anda, kontrollida, aga kui ta töötsa kätte saab, siis las jätkab iseseisvalt. Kui aga on tegemist mõne keerukama probleemiga vastutavas töölõigus, on esimees kindlasti nõu ja jõuga aitamas. Samuti peab ta silma peal niisugusel tootmislõigul, mille otsene juht on pikemat aega ära — haige, puhkusel jne.

«Võidu» kolhoosi esimees ei pea vajalikuks kevadkülvil ajal päevad otsa hommikust õhtuni põldudel ringi tuisata. «Milleks ma peaksin minema kontrollima, kas kultivaatoril on kõik piid alles? Selle töö jaoks on teised mehed: agroom ja brigadirid.»

Esimehel on küll tavaks hommikul töökojast läbi käia, vaadata, kui palju traktoreid tööle läks, millised ja miks on «koju» jäänud. Remondi organiseerimine ja tagavaraosade hankimine on küll mehaaniku asi, aga vahel, mõne eriti defitsiitse «jupi» muretsemiseks või väga kiire abi otsimiseks peab praegusel ajal kolhoosi juhtki appi tulema.

See muidugi ei tähenda, nagu ei viibiks esimees põldudel. Külvil ja koristuse ajal käib ta seal iga päev, aga mitte niivõrd kontrollimas ja korraldamas kui «moraali viimas». Kolhoosnik oskab seda hinnata, kui esimees tuleb, ajab sõna juttu, vaatab, kuidas töö edeneb, kuulab ära mõne ettepaneku või arvamuse.

Johannes Üts on hea psühholoog, õppis kümne aasta jooksul kolhoosipere iga liiget nii tundma, et... «tean,

mida keegi neist mõtleb.» See aitab esimehel inimesi mõjutada, neid üheks kollektiiviks muuta. Tootmisjuht ei saa läbi psühholoogia tundmiseta.

Esimees tunneb ja mõjutab kolhoosi elu kõigis tema arvukais tahkudes. Peale selle on hulk asjaajamisi, mis kuuluvad juba n.-õ. reglemendi alusel esimehe kompetentsi. Üks neist on transpordi korraldamine. Üts peab seda väga tähtsaks, sest see tööloik hoiab teda lakkamatult kursis kõige kolhoosis toimuvaga isegi siis, kui ise ei saaks kontorist väljagi.

Teine lõik esimehe tööst on ehitusasjandus. Kolhoosis on viimastel aastatel püstitatud mitmesuguseid tootmishooneid ja suurem elamu. Tänavu ehitatakse 12-korteriline elamu ja suur ait-kuivati. Viimase juures asus kolhooside ehituskontorile appi ka kolhoosi hiljuti moodustatud kuueliikmeline ehitusbrigaad, mis allub vahetult esimehele.

Endastmõistetavalt kuuluvad esimehe kompetentsi kõik finantsilised asjaajamised. Tema otsustab ka, kui palju teravilja või kartuleid müüa riigile üle plaani, korraldab nende saaduste realiseerimist.

Johannes Ütsi tööpäev on küllalt pikk, eriti suvel. See algab hommikul vara ja kestab oma 12 tundi. Otsesele organiseerimistööle lisandub mitmesuguste kavade ja kalkulatsioonide tegemine küll üksi, küll koos spetsialistidega.

Seda kõike, millega esimehel tuleb tegelda, on raske kindlaks teha. Puht-tootmisalaste asjaajamiste kõrval peab klaarima ka inimestevahelisi asju. Kui kolhoosnik tegi nokastunult alevis mürtsu, helistatakse miilitsast: aidaku esimees selgitada, mis ja kuidas. Juhtub, et perekonnas elu ei klapi, tullakse ka esimehe juurde südant puistama, nõu küsima.

«Võidu» kolhoosi rahvas peab oma esimehest lugu kui heast organisaatorist ja arukast majandusmehest. Ta on asjaajamisel operatiivne, kuulab kõigi arvamusi, langetab kiiresti õige otsuse. Hinnatakse tema erapooletut ja õiglast meelt. Mõnel esimehel kipuvad kolhoosis olema pai-lapsed. Johannes Ütsi silmis on kõik kolhoosnikud võrdsed, sedamööda kuidas nad ühismajandi elus kaasa löövad.

Johannes Ütsi töö ja võimed on leidnud tunnustust väljaspool kolhoosi ja rajoonigi. Ta on olnud vabariigi ülemnõukogu saadik, samuti saadik NSV Liidu Ülemnõukogu

viimases koosseisus. Üts oli pidevalt EKP Põlva Rajooni-
komitee liige, on praegu rajoonikomitee büroo liige. Vaba-
riigi juubeliaastal hinnati tema teeneid ordeniga «Austuse
märk».

KOLHOOSI JUHATUS JA ÜLDKOOSOLEK

Juhatus ja esimees — need on nagu inimese kaks kätt,
teineteist abistamas ja toetamas.

Juhatus on kolhoosi juhtimise kollegiaalne organ, kellel
põhikirja kohaselt lasuvad suured õigused ja kohustused.
Kui juhatus on aktiivne, otsustab kõiki asju läbimõeldult,
esimehe, spetsialistide ja aktiivi arvamusele tuginedes, kui
iga juhatuseliige tunneb oma töö pärast vastutust, edenev-
ad kolhoosi asjad hästi.

Sellepärast suhtutakse ka «Võidu» kolhoosis juhatuse
valimisse väga tõsiselt. Sinna kuuluvad kõige tublimad,
kaalukamad ja sealjuures sõnakad inimesed, kes ei jäta
oma arvamust ainult enda teada.

«Võidus» on 9-liikmeline juhatus. Algul kuulusid sinna
peale esimehe ainult n.-ö. reatöötajad, kuid 1963. aastast
peale arvati juhatuse koosseisu ka spetsialistid — agro-
noom, zootehnik ja mehaanik. Enne kaaluti seda küsimust
põhjalikult. Mõnel pool on arvamus, et spetsialistid ei
peaks kuuluma juhatuse koosseisu, sest nad on nagnii
kohustatud osa võtma selle koosolekutest. «Võidu» kolhoos-
is jõuti siiski teisele otsusele: on väga tähtis, et juhatus
oleks võimalikult aktiivne ja asjatundlik. Pealegi suurendab
spetsialistide kuulumine kolhoosi juhatuse koosseisu
nende vastutustunnet ja autoriteeti.

Küll aga peeti paremaks põllundusbrigadire juhatuse
koosseisu mitte valida, sest nad peavad ju selie ees regu-
laarselt aru andma.

Ülejäänud juhatuseliikmed on põhiliselt põllutöölised,
kes esindavad kõiki brigaade. Nii saab juhatus kõikjal oma
mõju avaldada.

Aastas peetakse keskmiselt iga kuu kohta üks juhatuse
koosolek, kuid see pole absoluutne reegel. Koosoleku kokkukutsumine
oleneb vajadusest.

«Võidu» kolhoosis on võetud kombeks juhatuse koosole-
kule mitte tuua pisiasju, mida saab lahendada jooksva töö
korras. Muidu raisatakse koosolekul palju aega, päevakord

kasvab pikaks — ja üks niisugusel juhul mõnigi ametimees püüa veeretada otsuse langetamist endalt juhatusele.

Igal koosolekul on tavaliselt üks põhiküsimus, olgu see siis kvartali töötulemuste läbiarutamine, mõne tootmisharu olukorra analüüs, ettevalmistused kevadkülviks või koristuseks jne. Peale selle on muidugi mitu väiksemat asja, mis peavad juhatusest läbi käima.

«Võidu» kolhoosi kogemustest väärib tähelepanu juhatuse koosolekute hea ettevalmistamine ja nende pidamine. Põhiküsimuse valmistab ette esimees, mõni spetsialistidest või kõik korraga, põllundusbrigadirid jne. Tavaliselt vahetatakse juba enne koosolekut mõtteid ning juhatuse ette tullaakse kindlate seisukohtadega. Iga ettekandja annab oma tööloigust lühikese, kuid konkreetse ülevaate ja esitab kindlasti ettepanekud olukorra parandamiseks. Nii ei tule ükski probleem juhatuse ette «toorena», vaid hoolikalt läbi mõelduna. See väldib ka pikalevenivaid heietusi ja arutamisi koosolekul, mis niisugusel juhul kipuvad pealegi teemast kõrvale kalduma. «Võidu» kolhoosis ei raisata arutamisele pikalt aega, otsused langetatakse kiiresti ja kuigi päevakorras on trobikond punkte, ei kulu koosolekuks üle paari tunni.

Peaaegu igal juhatuse koosolekul tuleb arutada mitmesuguseid kolhoosnikute avaldusi. Et see ei muutuks laiali valguvaks ajaraiskamiseks, kujunes siingi välja oma kord. Põllundusbrigadirid käivad alati koosolekutel ja neilt küsitakse olukorra konkreetset iseloomustamist, sest brigadir tunneb ju oma kolhoosnikuid ja nende vajadusi kõige paremini. Tavaliselt jõuabki osa avaldusi juhatusse brigadiri vahendusel. Kui ei saada selget ülevaadet, lükatakse avalduse arutamine edasi järgmisele koosolekule, brigadir või juhatuse liige peab aga enne saama asjast täieliku selguse.

Niisugune koosolekute ettevalmistamine ja pidamine ei tähenda dikteerimist ega juhatuseliikmete õiguste allasurumist. Igaühel on võimalus oma arvamust avaldada ja esitatud seisukohta kaitsta. Selgus ja täpsus võimaldavad aga läbi saada koormavate, poole ööni kestvate istungiteta.

«Võidu» kolhoosis peetakse üks üldkoosolek aastas. Selle põhipunktideks on aastaaruande läbiarutamine ja kinnitamine, vajalikud valimised ning kolhoosi tootmis- ja finantsplaani kinnitamine.

Ka üldkoosoleku pidamiseks ei kulu üle paari-kolme tunni. Kirjutamata seaduseks on, et ainult see võtab sõna, kellel arutatava probleemi kohta on midagi asjalikku ütelda.

ANALÜÜS — MAJANDAMISE KOMPASS

Tänapäeva majandusmees ei saa läbi täpse kalkulatsiooni ja põhjaliku analüüsita. Tähtis on ju mitte üksnes see, et toodetakse palju, vaid oluline on ka minimaalne vahendite kulu selle juures.

«Võidu» kolhoosis on majanduslik analüüs tootmisega tihedalt seotud. Iga spetsialist teeb niisuguse analüüsi oma tootmisharu kohta, iga kvartali lõppemise järel arutatakse selle tulemusi juhatuse koosolekul.

Zootehnikul on sisse seatud mitu kausta, iga aasta kohta kvartalite kaupa üks. Siit saab andmeid tootmise ja realiseerimise, lehmade produktiivsuse, noorloomade sünni, lihloomade juurdekasvu, kulutatud söötühikute, omahinna ja realiseerimiskulude kohta. Kui kõiki neid andmeid aastate viisi kõrvutada, on näha, millises suunas tootmine areneb ja kuhu tuleks edaspidi sihtida, millised lüngad vajavad tasandamist.

Tõhusat tööd on tehtud seakasvatuse rentaabluuse suu- rendamisel. Kui tsentneri sealiha omahind 1963. aastal oli 71,18 rubla ja 1964. aastal kasvas 81,52 rublani, siis 1965. aastal oli «Võidu» kolhoosi sealiha kõige odavam rajoonis, tsentneri omahind 65,65 rubla. Samal ajal realiseerimishind suurenes. 1966. aasta esimeses kvartalis oli tsentneri sealiha realiseerimishind 168,45 rubla, s. o. ainult 55 kopikat madalam võimalikust maksimaalsest hinnast.

Kui piima tootmine andis kahel eelmisel aastal kahju- mit, siis 1965. aastal saadi iga tsentneri kohta 3 rubla ja 7 kopikat kasumit. Ometi on piima omahind veel kõrge: 13,37 rubla tsentner. Töökulu tsentneri piima tootmiseks on viimastel aastatel küll pidevalt vähenenud, kuid oma- hinna hoiavad kõrgel kallid söödad. Piima toodetakse suvel põhiliselt etteniidetava haljassöödaga, talvel hübriid- kaalika ja jõusöödaga. Heina ja odavat silo on vähe.

Analüüsiandmetest on hakatud järeldusi tegema: võe- takse käsile korralike kultuurrohumaade rajamine ja põld- heinakasvatus. Siis saab suveks ja talveks odavat sööta. Üldse hoitakse piimatootmine praegu tähelepanu kesk- punktis.

Kui jutt kaldus põllumajandusliku artelli uue põhikirja loomise vajadusele, ütles Johannes Üts, et selle aluseks peab tingimata olema materiaalse huvitatuse printsiip. Kui kolhoosnik näeb, et ühistöö on tema jõukuse ja heaolu tõeliseks allikaks, pole vaja muret tunda töödistsipliini, isikliku aiamaa ega loomade pärast. Viletsa töötasu korral on iga sugustest määramistest, piiramistest ja kohustamistest vähe kasu. Sama lugu on brigadiride, spetsialistide ja muude juhtivate isikutega. Eelkõige korralik tasu paneb neid oma töö suhtes huvi ja vastutust tundma.

«Võidu» kolhoosis on töötasu pidevalt kasvanud. 1965. aastal maksti siin iga inimtööpäeva kohta keskmiselt 4 rubla 33 kopikat. 1966. aasta esimese kvartali tuludeplaan ületati sedavõrd, et ühismajandi juhatus pidas võimalikuks esialgu planeeritud töötasu iga rubla kohta selles kvartalis maksta veel 25 kopikat.

Garanteeritud rahalist töötasu hakati siin maksma mitu aastat tagasi, ühe esimese kolhoosina rajoonis. 1965. aasta 1. aprillist mindi üle töötasu igakuusele täielikule väljamaksmisele, nagu seda tehakse sovhoosis, ilma mingisuguse kinnipidamiseta. Kui esialgu moodustati reservfond võimalike vahede katmiseks raha laekumises, siis hiljem loobuti sellest. Tootmine on nii korraldatud, et iga kuu laekub tunduvalt rohkem raha kui on vaja selle kuu palkadeks. Nii oli kolhoosil 1966. aasta aprilli lõpuks mitmesugustel arvetel 280 000 rubla, kuu palkadeks aga kulus umbes 12 000 rubla. Ainuüksi seakasvatusest laekus kuu jooksul ligemale kaks korda rohkem kui oli vaja töötasu.

Palgapäevad on kindlal ajal. Brigaadides hakati välja panema graafikuid, millest igaühel on näha, kui palju ta eelmisel päeval teenis. See avaldab suurt mõju ühistööst osavõtule.

Kui varem tuli jännata tülivate lisatasusüsteemidega, neid järjest muuta ja parandada, siis nüüd on kõik lihtne ja kindel.

Teatavad lisatasud eriti vastutusrikaste tööde jaoks on kehtivad nüüdki. Nii antakse teraviljakoristuse kahel esimesel nädalal põllutöölistele sellel tööil väljateenitud iga rubla kohta 1 kg teravilja. 10% võetud kartulist antakse noppijatele, vedajatele ja kuhjakatjatele. Heinalistele ja põhu kokkupanijaile ettenähtud lisatasu on diferentseeri-

tud vastavalt nende tööde mehhaniseerimise astmele. Ka loomakasvatuses on oma stiimulid.

Väga oluline stiimul kolhoosi tulukuse suurendamisel on kasumi jaotamine. Siin võetakse arvesse iga inimese osavõttu tööst, tema tööpäevi. Kasumist osasaamine suureneb iga 50 tööpäeva kohta 5% võrra väljateenitud tasust. Kui kolhoosnik oli tööl 50 päeva, saab ta iga rubla kohta kasumist 5 kopikat juurde. Kui tööpäevi oli 100, saab juurde 10 kopikat rubla kohta, 150 tööpäeva puhul 15 kopikat jne. Niimoodi on tagatud see, et suurema osa kasumist ei saa need, kes käisid ainult kalleid töid noolimas ja muul ajal istusid kodus, vaid need, kes käivad pidevalt tööl seda valimata ja on niiviisi kolhoosi heaks tegelikult palju rohkem teinud.

Põllundusbrigadiril on brigaadi suurusel ja töömahust olenevalt kindel kuupalk. Spetsialistide töötasu sõltub aga rahaliste tulude plaani täitmisest ja tööstaažist. Arvestuse lähtepunktiks on, et majandi rahalisi tulusid oleks vähemalt 200 000 rubla. Sel juhul on põhipalk 140 rubla. Iga 10 000 rubla kohta üle 200 000 makstakse spetsialistile juurde 1,5 rubla. 1966. aasta tulude plaan on 500 000 rubla, järelikult spetsialisti kuutöötasu on 185 rubla. Sellele lisandub iga aasta tööstaaži eest antud majandis veel 1 protsent töötasust. Nii saab agronoom, kes on kolhoosis töötanud 11 aastat, veel juurde 20 rubla. See on ka üks põhjus, miks «Võidu» spetsialistid ei taha töökohta vahetada.

*

«Võidu» kolhoosi kollektiiv elab täisverelist elu. Kuigi tema senised töötulemused kuuluvad mitmes suhtes rajooni paremate hulka, ei olda majandis nendega veel kaugeltki rahul. Elu ise hoolitseb selle eest, et niisugust tunnet ei tekiks, nihutab ette järjest uusi tähiseid, milleni tuleb jõuda.

Kui eespool on püütud välja tuua kolhoosi juhtimise kogemusi, näidata selleks pisut lähemalt esimehe, spetsialistide ja teiste juhtivate töötajate osa kolhoosi käekäigus, siis ei tähenda see kaugeltki seda, nagu oleksid Põlva rajooni «Võidu» kolhoosi juhid kuidagi eriliselt silmapaistvad ja andekad. Nende töö pole muidugi mingi musternäidis. Kuid ühte peab ütleva: see kollektiiv oskab oma samme seada ja teed näha.

KOLHOOS «RAHVA VOIT», HARJU RAJON

LOOVA JUHTIMISEGA VABARIIGI KOLHOOSIDE ESIRINDA

E. SAUELA

«Rahva Võidu» kolhoos on tootmistasemelt üks tugevaimaid Harju rajoonis ja tema nimi on saanud kuulsaks kogu vabariigis ning kaugemalgi. See ei ole tulnud iseeneest. Põllumajanduse kollektiviseerimine oli siinsetele talupoegadele esimeseks suureks sammuks külaelu sotsialistlikul ümberkujundamisel. Kuid kolhoosi majanduslik tugevnemine algas nelja kolhoosi ühinemisega 1951. aasta jaanuaris. Sellega pandi kindel alus ühismajandi kiirele arenemisele, tema muutumisele kõrge tootlikkusega ja tööviljakusega mehhaniseeritud suurmajandiks, loodi kõik tingimused talurahva elatus- ja kultuuritaseme tõusuks. Siitpeale sammuvadki Harju rajooni «Rahva Võidu» kolhoosi töökad talupojad aastast aastasse tõusuteed.

Pärast nelja väikese kolhoosi ühinemist oli «Rahva Võidu» kolhoosil maad 3972 hektarit, sellest põllumaad 808, heinamaad 671 ja karjamaad 822 hektarit. Alates 1965. aasta maikuust muutus kõlvikute vahekord, sest kolhoosiga liitus Harju rajooni üks tootmistasemelt mahajäänud «Külvaja» kolhoos. Seega on «Rahva Võidu» kolhoosil praegu 6218 hektarit maad. Põllumajandusmaad on 3346 hektarit, sellest põldu 1281 hektarit.

«Põllumajanduse kui ühe keerukama majandusharu juhtimine pole sugugi kerge,» räägib kolhoosi esimees, sotsialistliku töö kangelane Rudolf Mannov, kes juba 17 aastat

juhib ühismajapidamist. «Esiialgu puudusid kolhoosi juhatusel suurmajandi juhtimise kogemused. Need kujunesid välja töös. Juba kolhoosi algaastatest peale seadsime esiplaanile ühismajandi tugevdamise ja väljaarendamise huvid. Alati oleme püüdnud äratada ka kolhoosnike materiaalsel huvitatust ning rakendada ühiskondlike ja isiklike huvide ühendamise printsiipi tootmistöös. Lisatasude ja preemiate maksmist eesrindlikele ühismajandi liikmetele pole me kunagi pidanud ülearuseks. Nii said esialgu lüpsjad-karjatalitajad lisatasu piimaplaani ületamise korral. Praegu kehtib aga kord, et iga lüpsja-karjatalitaja saab lisaks aastapalgale 4% preemiat, kui ta oma grupi igalt lehmalt saab rohkem piima, kui seda on kolhoosi keskmine näitaja. Kui aga lüpsja-karjatalitaja annab oma grupi loomadelt saadud 90% vasikaid üle, saab ta veel 4% aastapalgale lisa.

Preemiaid makstakse ka põllutöölisele ja mehhanisatoritele. Põllutöölised, mehed, kes on aastas välja töötanud 200—260 tööpäeva, saavad aastapalgale lisaks 5%, üle 260 tööpäeva korral aga koguni 10—15%.

Tööpäevade hulgast sõltub ka puhkus. Mehed, kes aasta jooksul on välja töötanud 270 tööpäeva, saavad 12 päeva palgalist puhkust, kelle arvel on aga 290 tööpäeva, sellel on õigus veel 6-päevasele lisapuhkusele.»

Kolhoosnike materiaalse huvi tõstmine on aidanud kaasa taime- ja loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisele. Tähtsaks stiimuliks oli muidugi kindla, garanteeritud töötasu kehtestamine ja igakuune avansseerimine. Alates 1960. aastast mindi kolhoosis üle rahalisele töötasule.

TAIMEKASVATUSE JUHTIMINE

Administratiivselt on majand jaotatud kuude brigaadi, millele lisandub veel aiandusbrigaad. Igal brigaadil on põllumaad ligikaudu 200 hektarit. Brigaadide sellise jaotuse dikteerisid looduslikud kõlvikud. Iga tootmisbrigaadi juhtiv brigadir on iseseisev peremees. Brigaad saab muidugi tootmisplaani selle kohta, kui palju ja mida külvata, palju toota taime- ja loomakasvatussaadusi, talle antakse ka kogutoodangu väärtuse rahaline plaan, mille täitmisest sõltub brigadiri töötasu. Varem oli brigadiril kindel palk,

kuid see ei innustanud teda paremini organiseerima tööd, et toota rohkem taimekasvatussaadusi.

Brigadir organiseerib brigaadis tööd, suunab inimesed tööle, kontrollib töö kvaliteeti ja võtab töö vastu. Teda ei sega keegi, kui kõik laabub normaalselt. Spetsialistid muidugi abistavad brigadire, kuid otsene juhtija on ikkagi brigadir. Brigadiri käsutada on ka üks traktor DT-14. Seega saab brigadir kiiretel hooajatöödel suunata traktorit valiktöödele. Suvel kasutatakse seda traktorit rühvelkultuuride vahelharimisel ja teistel vajalikel töödel.

Nii nagu brigadiridel, jäävad ka majandi spetsialistidel iseseisvaks tegutsemiseks avarad võimalused. Et spetsialistid on aktiivsed ja suure vastutustundega töötajad, ei jää nad igas pisiasjas ära ootama esimehe «viimast sõna».

Töö organiseerimisel taimekasvatuses on kõige tähtsam sõna öelda agronoomil. Tema ja brigadir planeerivad põldudele kultuurid. Peale selle vaatab plaanid üle esimees ja juhatus kinnitab need. Brigaadide külviplaani alusel koostab agronoom kolhoosi taimekasvatuse tootmisplaani. Agronoomi ülesandeks on ka agrotehnika reeglite väljatöötamine ja kontroll nende täitmise üle. Ka traktoripark on agronoomi suunata ja käsutada.

Maaviljeluse peaülesanne «Rahva Võidu» kolhoosis on varustada loomakasvatust vajalike söötadega. Suur osa põllumaast asub tüüpilistel paepealsetel, õhukestel põuakartlikel rähkmuldadel, enamik looduslikke rohumaid kannatavad aga liigniiskuse all. Seega loodus siinseid põlluharijaid ei hellita ja tingimused suurte saakide kasvatamiseks ei ole kuigi soodsad.

Eelkõige tugev ja otstarbekohane väetamine ning seile kõrval muidugi eeskujulik mullaharimine on kolhoosis peamised saakide suurendamise abinõud. Pearõhk on pandud orgaaniliste väetiste koguste suurendamisele. Kui kümmekond aastat tagasi said põllud üldse 3900 tonni sõnnikut, seega vähem kui 5 tonni hektari kohta, siis 1965. aastal anti sõnnikut juba üle 16 600 tonni ehk 13 tonni põllumaa igale hektarile.

Sõnnikukoguste suurendamisel etendab tähtsat osa alusturvas. Igal aastal kasutatakse allapanuks 8000—9000 m³ alusturvast ja seda kogust suurendatakse veelgi.

Väetistarbekaardi järgi on kolhoosi põllumaa fosfori ja kaaliumiga varustatud keskmiselt, lämmastiku poolest on aga põllumaad vaesed. Nii kaua kui kolhoosil puudus

väetistarbekaart, väetati huupi, mille tagajärjel, nagu pärast väetistarbe määramist selgus, kasutati ebaotstarbekalt suur hulk fosfor- ja kaaliväetisi ning nende andmisega ei saavutatud vajalikku efekti.

Väetiste kasutamine aastatel 1954—1965

(tonnides)

Aasta	Kasutatud				
	sõnnikut	superfosfaati	fosforiidi-jahu	kaaliväetisi	lämmastikväetisi
1954	3 900	289	—	151	23
1957	6 130	206	45	121	21
1960	7 960	128	31	89	68
1964	9 860	280	71	160	107
1965	16 660	345	—	179	234

1960. aastaks sai kolhoos väetistarbekaardi ja selle järgi hakati mineraalväetisi andma just niisugustele põldudele, mis vajasisid neid kõige enam ja kus nad annavad kõige rohkem saagilisa. Mineraalväetisi kasutatakse nüüd suurte saakide kasvatamiseks teadlikult. Selle eest hoolitseb jällegi agronoom.

Aastast aastasse suureneb kemikaalide kasutamine ni umbrohutõrjeks kui ka taimekaitsetöökaks. Pearõhk on siiski pandud mullaharimisele eesrindliku agrotehnika nõuete järgi. Põllumeeste vaeva on tasunud täis viljasalved.

Tähtsamate kultuuride hektarisaagid aastatel 1955—1965

(tsentnerites)

Kultuur	1955. a.	1960. a.	1964. a.	1965. a.
Tera- ja kaunvili	10,3	19,3	28,9	31,5
Kartul	122,7	185,1	247,0	198,9
Mais	200,0	572,0	497,0	181,0
Põldhein	36,3	31,9	24,2	24,8
Kultuurhein	11,0	24,1	21,1	20,6
Söötühikuid 1 ha põllumaa kohta	1617	2307	3238	2758

Kui 1955. aastal saadi 10,3 tsentnerit tera- ja kaunvilja hektarilt, siis 1965. aastal oli keskmine hektarisaak 31,5 tsentnerit. Ühe tsentneri teravilja tootmiseks kulutati

0,35 inimpäeva ja selle omahind oli 5 rubla ja 54 kopikat ning teravili andis majandile kasumit üle 15 000 rubla. Eriti kõrge saagi kasvatas I põllundusbrigaadi brigadir Jakob Partsoja. Teravilja keskmine hektarisaak oli brigaadis 34,6 tsentnerit, kartuleid saadi aga koguni 230 tsentnerit hektari kohta. Seega oli kartuli hektarisaak 31,1 tsentneri võrra kõrgem kolhoosi keskmisest.

«Kui peremehelikult töid organiseerida ja saakide pärast nii-öelda südant valutada, ei siis salved sammelda. Selle kohta üks kujukas näide. Endises «Külvaja» kolhoosis olid saagid peaaegu kõige madalamad rajoonis. Imestama pani meie põllumehi aga see, et majandi ülevõtmisel avastasime siin suured kogused mineraal- ja orgaanilisi väetisi, mis olid paar-kolm aastat seisnud kasutamata. Kas nii võib põllumees teha? Ei! Ilma väetamata saaki pole loota. Seega kasutasime selles brigaadis ära kõik väetisetagavarad ja tegime mullaharimise, külvi ja hooldustööd nii nagu peab. Juba suvel imetlesid kolhoosnikud vägevaid viljavälju. Kui aga sügisel VI brigaadis saagi koristamine lõpetati ja arvestused tehti, tuli keskmiselt 23,5 tsentnerit teravilja ja 150 tsentnerit kartuleid hektari kohta. On ju vana tõde, et põld on helde vaid hoolsaile,» räägib esimees Rudolf Mannov.

Rühvelkultuuride harimiseks on igas brigaadis põllud traktoristide vahel jaotatud ning üks mees teeb samal põllul kõik hooldustööd. See õigustab end igati. Igalt kartuli külvipinna hektarilt saadi 1965. aastal 5847 söötühikut ja ka kulud kartulikasvatases ei olnud suured — ühe tsentneri mugulate omahinnaks kujunes 2 rubla 88 kopikat ning selle tootmiseks kulus 0,22 inimpäeva. Kartulikasvatus andis üle 53 000 rubla sissetulekut, millest üle 36 000 rubla moodustas kasum.

Söötühikutesse ümberarvestatult saadi 1965. aastal igalt põllumaa hektarilt 2758 söötühikut. Heade saakide tõttu laekus taimekasvatusest 143 172 rubla sissetulekut, millest 70 842 rubla oli kasum.

Pidevalt suureneb söötade tootmine. Kui näiteks 1953. aastal toodeti kolhoosis üldse 14 018 ja 1958. aastal 17 095 tsentner-söötühikut, siis 1965. aastal oli söötade kogutoodang 34 044 tsentner-söötühikut. Seega saadi 1965. aastal üle 2,4 korra rohkem sööta kui 1953. aastal.

Kolhoosi algaastail olid rohumaad suuremas osas veel looduslikus seisundis ja andsid madalat saaki, nüüd aga

omandavad järjest suurema osatähtsuse karja suvise söödabaasina kultuurkarjamaad. 954 hektarist looduslikust karjamaast on üles haritud 205 hektarit, millele on rajatud kõrgesaagilised kultuurkarjamaad. Tunduvalt on laiendatud ka kultuurheinamaade pindala: 902 hektarist on 553 hektarit kultuurheinamaid. Seda on saavutatud eelkõige ulatuslike maaparandustöödega, mida tehakse kindla plaani järgi. 1966. aastal võetakse kasutusele vähemalt 127 hektarit uudismaid. Kõik ülesharitud uudismaad võetakse kultuurrohumaade alla, mis loob võimaluse odava piima ja veiseliha tootmise tunduvaks suurendamiseks.

Kultuurniitude ja põldheinaväljade seemendamiseks on vaja hulgaliselt kvaliteetset libliköieliste ja kõrreliste heintaimede seemet. Kui paljudes majandites seemet veel ei jätku, siis «Rahva Võidu» kolhoosis, tänu suurte kogemustega peaaegronoomile Jaan VAHTRAMÄELE, on pandud kindel alus heinaseemnekasvatusele. Kui 1955. aastal saadi kolhoosis kõigest 5,8 tsentnerit heinaseemet, siis 1965. aastal koguti 128 tsentnerit mitmeaastaste heintaimede seemet. See rahuldab täielikult oma majandi vajaduse ja ülejääkidega abistatakse isegi naabermajandeid.

Et kvaliteetse heinaseemne kasvatamine nõuab pidevat hoolt ja palju aega, kipub see ühel inimesel üle jõu käima. Sellepärast võetigi tänavu tööle veel üks agronoom, kelle hooleks jääb seemnekasvatus ja kultuurrohumaad. Muidugi allub tema tegevus peaaegronoomile.

Loomade söödabaasis ja mulla viljakuse parandajana on põldheinal ülimalt tähtis koht. Sellepärast rajatakse igal aastal kattevilja alla külvamisega kuni 190 hektarit uusi heinapõlde. Üle kahe aasta vanuseid põldheinavälju ei peeta, sest siis väheneb taimikus ristikutte osatähtsus ja saak langeb. Viimastel aastatel ei ole ebasoodsa ilmastiku tõttu põldheinasaagid märkimisväärsed, kuid 1965. aastal oli keskmine hektarisaak 24,8 tsentnerit. Soodsatel aastatel on saak olnud tublisti suurem.

Karja vajadused mahlakate söötade järele rahuldatakse silokultuuride kasvatamisega. Kui 1955. aastal valmistati 840 tonni silo, siis 1965. aastal varuti seda 2071 tonni ehk 2,4 korda rohkem.

«Rahva Võidu» kolhoosi peatootmisharuks on intensiivne loomakasvatus, eelkõige tõuveisekasvatus. Loomade produktiivsuse tõstmisel on tähtis koht karja tõuomaduste parandamisel. Üldiselt on majandi eesti mustakirju kari pideva aretustöö tulemusena kõrgete tõuomadustega, mis on loonud eeldused kasvatada tõuloomi ka müügiks.

Loomakasvatust juhib peazootehnik Erich Nettan, kellele allub selektsionäär-zootehnik ja viis farmijuhatajat. Farmide teenistuses on ka kaks laudamehaanikut, kes farmijuhataja juhendamisel hoolitsevad mehhanismide häireteta töö eest lautades.

Tugeva ja mitmekesise söödabaasi tõttu paraneb iga aastaga loomade söötmine ja tõuseb produktiivsus.

Piimatoodang 1955. ja 1965. aastal

	1955. a.	1965. a.
Piima kogutoodang tsentnerites	7535	21 762
Piimatoodang keskmiselt lehma kohta kg-des	2546	3 465
Võirasva lehma kohta kg-des	103	130

1955. aastaga võrreldes oli piima kogutoodang 1965. aastal ligi kolm korda suurem ja võrreldes 1964. aastaga kasvab see 575 tonni võrra.

«Rahva Võidu» kolhoosi karjakasvatajate saavutused on Harju rajoonis paremate hulgas. 1965. aastal saadi 100 hektari põllumajandusliku maa kohta 529,5 tsentnerit piima. Sellised näitajad saavutati lehmade arvu suurendamise ja nende produktiivsuse märgatava tõstmise abil. 1965. aastal oli 1562 veist, nendest 640 lehma. 100 hektari põllumajandusliku maa kohta on 19,1 lehma ja 46,6 veist. Seetõttu ongi karjakasvatus muutunud suurt tulu andvaks tootmisharuks. 1965. aastal saadi veisefarmist 4 98 000 rubla sissetulekut, millest üle 170 000 rubla oli kasum.

Rentaablilt töötasid ka seakasvatajad. 100 hektari põllumajandusliku maa kohta toodeti 53 tsentnerit liha. Seafarm andis üle 61 000 rubla kasumit. Kokku laekus 1965. aastal loomakasvatusest üle 637 000 rubla.

Palju jõukulu nõudvate tööprotsesside mehhaniseerimisele on pandud kindel alus elektrifitseerimisega ning traktore, kombainide, autode ja muude põllumajandusmasinate soetamisega.

Madalpingevõrku on ehitatud 51 km ning mitmesugustel töödel kasutatakse 156 elektrimootorit koguvõimsusega 642 kW. Elektri jõul töötavad nüüd lüpsiagregaadid ja söötade ettevalmistamise seadmed farmides, treipingid ja puurmasinad töökodades, veepumbad ja viljakuivatid ning mitmed teised seadmed.

Kui varem tehti enamik põllutöid käsitsi ja maad hariti peamiselt hobustega, siis nüüd on kolhoosil võimas masinapark. Põllutöölise raske käsitsitöö on ununenud ning mehhanisaator on saanud keskseks kujuks kolhoositootmises. Praegu on kolhoosis 25 traktorit, 4 teravilja- ja 3 silokombaini ning 16 veoautot.

Nagu eespool märgitud, suunab peaaegronoom traktori-pargi tööd. Mehaaniku ülesandeks on kõigi masinate, seadmete ja tööriistade remondi organiseerimine ning tehnilise hooldamise kontrollimine, tagavaraosade soetamine ja karjafarmide mehhaniseerimine.

Remonditöökojas töötavad pidevalt oskustöölised. Kuid traktori või auto remondist võtab tingimata osa ka selle juht. Nii saab masin paremini remonditud ning selle kvaliteedi kohta ei kuule nurinat.

Autode kasutamist reguleerib kolhoosi esimees.

EHITUSTEGEVUS

Kolhoosi suured sissetulekud võimaldavad eraldada iga aastaga üha rohkem summasid mitmesuguste fondide täiendamiseks, mis lubab teha suuri kapitaal-mahutusi tootmishoonete ning elamute ehitamiseks, ajakohaste masinate ja seadmete soetamiseks ning paljuks muuks. Kapital-mahutusi tehti 1965. aastal 241 217 rubla eest, sellest kulutati hoonete ehitamiseks 118 242 rubla.

Kolhoosil oli varem 8 inimesest koosnev ehitusbrigaad. See ei rahuldanud enam kasvavaid nõudeid. Et ka Harju Kolhooside Ehituskontor ei suuda niipalju ehitada, nagu majandis planeeritakse, siis hakkas tänava kolhoosis tööle 20-liikmeline ehitusbrigaad. Ehitusbrigaadi juhhib brigadir,

kuid laialdase ehitustegevuse korral (tänavu ehitatakse oma majandi jõududega 100 000 rubla väärtuses) ei tule brigadir üksinda selle ülesandega kaugeltki toime. Seetõttu peab esimees viibima võrdlemisi palju ehitusobjektidel, kus tuleb lahendada mitmesuguseid küsimusi ja kontrollida ehitamise kvaliteeti. Seega jääb ka ehituse üldine juhtimine esimehe õlgadele, kuigi see nõuab palju aega ja energiat.

Varem oli kolhoosis ka aseesimees, kuid praegu teda pole. Sellepärast rakendati tänavu tööle varustaja. Viimase hooleks jääbki peamiselt mitmesuguste ehitus- ja teiste materjalide hankimine. Tänavu saavad mehhanisatorid meeldiva kingituse — koolitakse uude garaaž-töökotta, valmib ka kauplus-söökla. Ekspluatatsiooni anti veel laut 200 lehmale, saun, tarbevilja ait koos veskiga ja 2 turbakuuri. Sügisel alustati kahe 8 korteriga elamu püstitamist.

Ehitustegevus on olnud kolhoosis viimastel aastatel üsna laiaulatuslik ning põhiline osa tootmisest paikneb juba uutes hoonetes. On ehitatud 4 lautu 500 lehmale, sigala 500 nuumikule ja 60 emisele, 5 suurt küüni, kaalumaja, kasvuhooned üle 2000 ruutmeetrilise köetava klaasialuse pindalaga, ait-kuivati ja palju muud.

Kolhoosikeskusesse on kerkinud 3 kahekorruselist elumaja ja nägus kontor-klubi. Kui varem kolhoosis kunstilist isetegevust peaaegu ei viljeldud, siis nüüd on klubi kujunenud tõeliseks kultuuri- ja kasvatustöö keskuseks. Kultuurharidustöö eesmärgiks on anda kolhoosnikutele vajalikke teadmisi tootmistööks ja pakkuda neile sisukat vaba aja veetmist. Klubi ümber on koondunud arvukas isetegevuslaste pere. Siin töötavad segakoor, naisansambel, karakter- ja rahvatantsu-, male-kabe, kodukultuuriring jt.

Klubi juures töötab mitmendat aastat kultuuriülikool. Kaks korda nädalas demonstreeritakse klubis uusi filme, peaaegu igal laupäeval ja puhkepäeval korraldatakse siin huvitavaid üritusi, millest alati elavalt osa võetakse.

Kolhoosi keskus muutub iga päevaga nägusamaks. Kahel pool teed, mille ääres on uued elumajad, laiuvad mitme kilomeetri ulatuses avarad viljaväljad. Keskusse kerkib veel saun ja lasteaed, valmimas on kauplus-söökla, samuti on paigaldatud kanalisatsioon ja edaspidi pannakse sisse veevarustus. Viimastel aastatel on 23 kolhoosiperet oma soolaleivapeod pidanud uutes individuaal-

majades. Tänavu hakkavad uut kodu rajama seitse perekonda. Uued elamud gasifitseeritakse. Ikka enam kaob erinevus maa ja linna vahel.

JUHTIMINE KONKREETSEMAKS

Esimehe peaülesanne on tootmistegevuse üldine juhtimine ja analüüsimine ning autotranspordi ja ehitustegevuse suunamine. Üksikute tootmisharude otsene juhtimine on aga spetsialistide ülesanne ning esimees peab seal «silma peal» vaid üldjoontes.

Kolhoosi üldkoosolekuid peetakse tavaliselt kaks korda aastas. Esimest korda tullaakse kokku aastaaruande arutamiseks ja teist korda tootmisplaani kinnitamiseks. Muidugi lahendatakse neil koosolekutel ka teisi küsimusi, mis põhikirja kohaselt kuuluvad üldkoosoleku otsustamisele.

«Peab märkima, et praegune kolhoosi põhikiri on elust maha jäänud ja üldkoosoleku otsustamisele kuuluvad praegu mitmed pisiküsimused, mida võiksid lahendada juhatus või isegi ainult esimees. Minu arvates peaks juhatuse otsustada jääma liikmete nimekirjast mahakustutamine ja uute töölevõtmine. Uued inimesed tulevad kolhoosi tavaliselt mujalt ning andmed nende kohta kogub juhatus või esimees. Üldkoosolekule on aga uus liige peaaegu alati tundmatu ning seal otsuse tegemine seetõttu formaalne.

Ka põhivahendite mahakandmise õigus kuulub üldkoosolekule. Ka see nõue on vananenud, sest miks peab üldkoosolek otsustama näiteks mõne lagunenu ja amortiseerunud ehituse lammutamise või vana masina likvideerimise küsimuse, kui seda võiks teha juhatus. Isegi auto ostmine ja müümine kuulub praegu üldkoosoleku otsustada. See takistab operatiivset juhtimist. Sellised ja ka paljud teised asjad peaksid olema juhatuse lahendada. Võib loota, et uues põhikirjas lahendatakse kõik kolhoosi juhtimisse puutuvad kitsaskohad,» arvab kolhoosi esimees.

«Rahva Võidu» kolhoosi juhatus on 11-liikmeline. Juhatuse koosolekuid peetakse harilikult kaks korda kuus. Neil koosolekutel arutatakse kõiki tööga seoses olevaid küsimusi ning analüüsitakse kolhoosi majanduslikku olukorda. Kuid majandi tootmistegevuse analüüsimine peaks siiski olema põhjalikum.

Raamatupidamises töötavad pearaamatupidaja, raamatupidaja, kaks arvestajat ja kassapidaja-arveametnik. Kavas on raamatupidamise koosseisu täiendada ökonoo-

misti ja normeerijaga. Eesmärk on selles, et muuta arves-
tus operatiivsemaks, mis võimaldaks iga kuu teha põhja-
likku analüüsi. Juhtimiseks on tingimata vaja pidevalt
näha, mis suunas tootmistegevus kulgeb, kas majand too-
dab kasumi või kahjumiga.

MAJANDUSLIKU JÕUKUSE KASV

Eespooltooduga on püütud anda ülevaade sellest, kuidas
«Rahva Võidu» kolhoosis on välja kujunenud majandi juht-
imine. Muidugi ei saa öelda, et siin oleks midagi eriti uut.
On lihtsalt püütud juhtimist ning tööd organiseerida koha-
likele tingimustele vastavalt. Kokku võttes võib öelda, et
juhtimise praegune tase on taganud siiski rahuldavaid
tulemusi. Kolhoositootmise üldine tõus ei ole juhuslik, vaid
kõigi tootmisharude sissetulekud suurenevad pidevalt. Elu
läheb kindlalt ülesmäge. Eks see ole heaks hinnanguks kol-
hoosi juhatusele, kes oskuslikult juhib ühismajandi plaani-
pärast väljaarendamist.

«Rahva Võidu» kolhoosi peamine kaubatoodang on piim
ja liha, kuid teatav osatähtsus on ka taimekasvatus- ja aia-
saadustel. 1965. aastal oli kolhoosil rahaline sissetulek
815 250 rubla, millest 302 553 rubla oli kasum. Eks see ise-
loomusta kõige paremini majandi tootmistegevuse laiene-
mist.

Rahalised sissetulekud tootmisharude järgi aastatel 1955—1965 (rublades)

Tootmisharu	1955. a.	1960. a.	1964. a.	1965. a.
1. Taimekasvatus	28 455	49 680	134 000	143 172
2. Loomakasvatus	192 399	290 586	403 493	637 743
Sellest:				
a) veisekasvatus	157 677	231 213	312 190	498 080
b) seakasvatus	19 422	31 645	73 494	129 212
Kokku rahalised sissetulekud	235 995	375 979	565 805	815 250

Tootmise intensiivsuse tõusu iseloomustab sissetulekute
järjekindel kasv nii põllumajandusliku maa kui ka ühe
töövõimelise kolhoosniku kohta. Kui 1955. aastal saadi
põllumajandusliku maa 100 hektari kohta rahalist tulu
7490 rubla, siis 1965. aastal ulatus see juba 19 900 rublani.

Peaaegu kolmekordistunud on samal ajavahemikul keskmiselt ühe töövõimelise kolhoosniku kohta saadud rahaline sissetulek. 1955. aastal oli see 1222 rubla, 1965. aastal aga 3480 rubla.

Kokku eraldati 1965. aastal mitmesugustesse fondidesse üle 281 000 rubla, sellest jagamatusse fondi 140 000 rubla. Kapitaalmahutusi tehti 1965. aastal 241 217 rubla eest, sellest kulutati hoonete ehitamiseks 118 242 rubla. Aastavahtusel oli põhivahendite bilansiline väärtus 1 934 776 rubla.

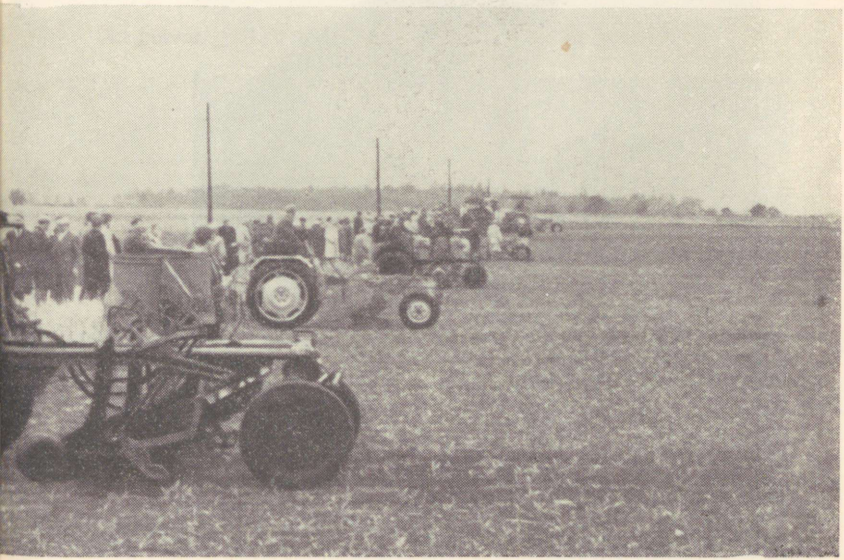
Kolhoosi tugevdamisega suureneb kiiresti ka kolhoosnikute töötasu. Kui 1955. aastal maksti tööpäeva eest 1 rubla 4 kopikat, siis 1965. aastal oli tööpäevatasu 3 rubla 74 kopikat. Kokku maksti töötasudeks 350 800 rubla ja peale selle veel preemiatena ja kasumi arvelt 40 000 rubla.

Põllu- ja loomakasvatussaaduste toodangu kiire ja stabiilne arengutempo viisaastakul on eelkõige põllumeeste omaalgatusest ja energiast, töö õigest organiseerimisest ning juhtimisest. Neid põhimõtteid hinnatakse «Rahva Võidu» kolhoosis. Kõige selle tagajärjel kasvab ühismajandi tulu, laieneb tootmine ning kolhoosnikud hakkavad elama veelgi jõukamalt.

Sageli tuleb kolhoosi esimehel Rudolf Mannovil (paremal esiplaanil) täita ka giidi kohustusi, et tutvustada majapidamist naaberkolhooside inimestele.

Stardi ootel... Rajooni paremad mehhanisaatorid on tulnud «Rahva Võidu» kolhoosi jõudu proovima maisi vaheltharimisel.

Heinaseemnepõllud töötavad rikkalikku saaki.

Heinaseemne koristamisega ei või hilineda. Seepärast kontrollib agronoom Jaan Vahtramäe iga päev seemnepõldude olukorda. Põllukultuuride suurte saakide kasvatamise eest autasustati teda 1966. a. Lenini ordeniga.

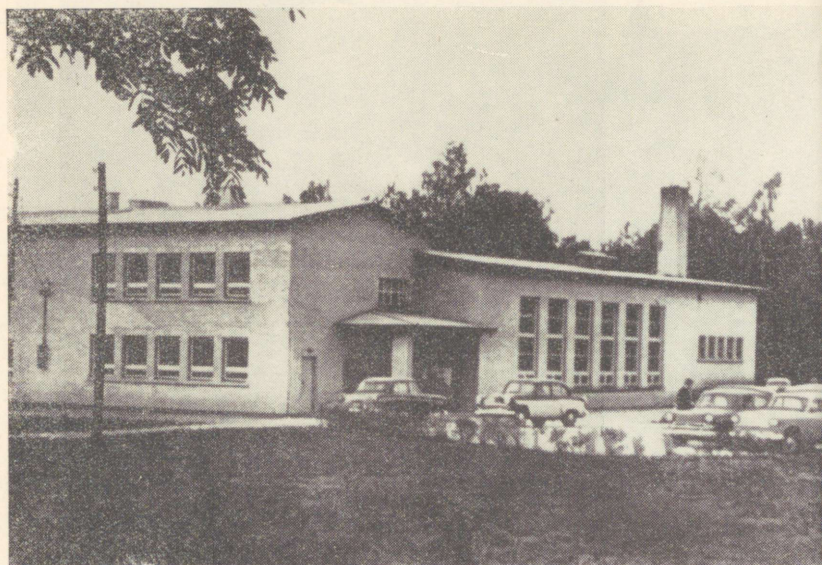

Suurte saakide meister I põllundusbrigaadi brigadir Jakob Partsoja, keda tänavu autasustati medaliga «Töövapruse eest».

Ait-kuivati, milles kõik tööprotsessid on mehhaniseeritud.

Kolhoosi klubi- ja kontorihoone.

Kolhoosi keskuses kerkib üha uusi kaasaegselt ehitatud elumaju.

KALININI-NIMELINE KOLHOOS, VALGA RAJOON

ÕPETAB, LAHENDAB JA KONTROLLIB — SAMAAEGSELT

J. LUHT

ISELOOMUSTUS

Hiljuti autasustati Valga rajooni Kalinini-nimelise kolhoosi esimeest Vambola Liivet majandi eduka juhtimise eest Tööpunalipu ordeniga. «Kas võiks öelda, et tema töös on nõnda-öelda oma käekirja: midagi seesugust, mida teiste majandite juhtimise praktikas ei ole?» küsisin kord Valga rajooni Põllumajandusliku Tootmise Valitsuse juhataja Ülo Jaanimäe käest.

Vastus kõlas:

«Vambola Liive juhtimistegevuses on tõesti oma pale. Seda ei saa ühegi teise kolhoosi esimehe tööstiiliga ära vahetada. Loomult on ta impulsiivne, kuid inimeste kohtlemises südamlük. Saab kõigiga hakkama. Kui ta majandis liigub, ja ta liigub rohkem kui ükski teine esimees, siis ta alati lahendab midagi, annab nõu, kõrvaldab puudusi, kontrollib samaaegselt. Alati on seal, kus kõige palavam. Jõuab tohutult... Veebruari algul oli Kalinini-nimelises kolhoosis seminar talvisest väetise väljaveost. Ent kui kõrvalt jälgisid, kuidas Liive ka sel ajal peaaegu märkamatult tööd korraldas, siis on raske otsustada, kumba sel seminaril rohkem oli — komposteerimise või juhtimise näitamist.»

Vambola Liive lõpetas 1955. aastal Antsla Põllumajandus-tehnikumi. Ta suunati tööle tolleaegsesse Karula masina-traktorijaama. Selle käsutuses sai ta olla vaevalt mõni kuu, siis suunati Kalinini-nimelisse kolhoosi agronoomiks. Tehnikat oli majandil siis ei rohkem ega vähem kui üks veoauto, mille liikumine olenes agronoomi ja esimehe palgapäevast. Siis pandi rahad kokku ja toodi Valgast vaat bensiini. Sellega sai kolm-neli korda linna vahet sõita ja siis tuli uuesti rahad kokku panna. Majandil polnud peaaegu kunagi raha arvel. Kolhoosi teenindas masina-traktorijaam ja suurem osa tulust läks teenindamise tasu katteks.

Kolhoosnik sai palka üle kolme-nelja kuu. Normipäeva eest maksti 20 kopikat raha (praeguses vääringus on see kümme korda vähem) ja 1,5 kg vilja. Tööjõud aina kahanes, sest kesise palga pärast läks inimesi alatasa minema.

Ühtki hoonet polnud ehitatud ega parandatud. Ja teed olid sellised, et piimavankrit tuli masina-traktorijaama traktoriga välja tõmmata.

Loomad olid väga lahjad ja laiali väikestes gruppides. See oli siis, kui koolipoisist pidi saama põllumees.

Ja sai.

Kui 6. märtsil 1956. a. oli kolhoosi aruande- ja valimiskoosolek, valiti Vambola Liive esimeheks.

Loomade produktiivsus oli eelmisel aastal olnud nigel: piimatoodang keskmiselt lehma kohta 1548 kg ja kana kohta 86 muna. 100 ha põllumajandusliku maa kohta saadi 11,7 ts liha.

Iga 100 hektari põllumajandusliku maa kohta oli 13 veist (7 lehma), 14 siga ja 100 ha teraviljamaa kohta 58 kodulindu.

Tera- ja kaunvilja saadi keskmiselt 6,1 ts hektarilt ja kartuleid — 45 ts.

Majandi rahaline sissetulek oli 70 382 (vanas vääringus) rubla ja kolhoosiperesid 141.

1956. aasta tähistab murrangut majandustegevuses. Ehitati esimene karjalaut ja osteti esimene traktor.

Sellest peale ei ole ühtki aastat, kus kolhoosniku normipäevatasu poleks tõusnud.

Millest siis Vambola Liive alustas?

Esimesed sammud olid võrdlemisi tagasihoidlikud. Esi-

mees hakkas inimestele nende muredes vastu tulema: kellel oli hädasti autot vaja, tuldi vastu; kui oli vaja avanssi lehma soetamiseks, siis anti. Vanemad inimesed, kes talvel ise puid teha ei suutnud, said kütet kolhoosi käest. Hakati jagama materjali kolhoosnikute elamute remondiks. Vambola Liive võitis poolehoidu. Ilmselt sellest juhtimine algabki. Muidu on ka kõige paremaid plaane võimatu ellu viia. Nii ta alustas.

Kümne aasta jooksul käidud teele tagasi vaadates ütleb Vambola Liive ise:

«Inimesed ei ole mulle kunagi vastu olnud. Mis neile ütled, see ka täidetakse.» Vambola Liive püüab mõista teisi, sellepärast mõistetakse ka teda.

Kuid ühismajapidamise majandusliku jõukuse kasvus olid põhilisteks hoobadeks partei ja valitsuse poolt tarvitusele võetud mitmesugused abinõud.

Rahalised tulud kasvasid. 1958 — 143 837, 1959 — 230 331, 1960 — 287 256 rubla... 1964 — 328 800, 1965 — 430 000. 1966. aastal tahetakse sissetulekuga ületada kuuesaja tuhande piir. Mullune tasu kolhoosniku tööpäevale oli 2 rubla ja 97 kopikat. 1965. a. oli piimatoodang 3026 kg lehma kohta ja 173 muna kanalt.

Iga 100 hektari põllumajandusliku maa peale oli 22 veist (lehmi 11), 50,5 siga ja 2985 kodulindu 100 ha teraviljamaa kohta.

Kümne aasta jooksul on ehitatud kolm uut veiselauta 350 kohaga (150+100+100), noorkarjalaut (100), kaks sigalat (üks emistele), kaks aita-kuivatit (mahutavusega 600 tonni), kauplus-söökla, uus autogaraaž, kolm elumaja (ja neljas kerkib) ning 6 küüni. Kohendatud on töökoda ja kolhoosikeskuse hoonet ning 18 elamut. Kolhoosnikud on ehitanud 23 elumaja.

Majandil on praegu 26 traktorit ja 16 autot.

1960. aastal tehti esimest korda maaparandust Tindioja ja Raua jõe objektil. Nüüd on ainuüksi põldu parandatud 400 ha. Mullu said happelised pinnad 2900 tonni lupja, millest majandi enda jõududega toimetati põllule 2500 tonni. Lupjamisega tehti keemilist melioratsiooni mullu 250 ha, tänavu oli aga plaanis 330 ha.

Tera- ja kaunvilju saadi 19,8 ning kartuleid 123 ts hektarilt. Ka see ei ole kes teab mis piir, kuid põld on visa kätte maksma kunagise narrimise eest.

Viimasel ajal on põldude viljakuse tõstmine eriti päeva-

korras. 1965. aastal veeti välja 18000 tonni sõnnikut ja väetusturvast. Sellest jäi 6000 tonni kompostina üleminevasse fondi (läks käiku 1966. aastal). Tänavu veetakse välja 23 000 tonni väetusturvast ja sõnnikut (8000 tonni). Sellest jääb 1967. aasta tarvis kompostina seisma 10 000 tonni. Orgaanilise väetise väljavedu on läbimõeldult korraldatud ja sellest tööst tehakse suurem jagu ära talvekuudel. Nii oli 1966. a. 20. veebruariks välja veetud juba 14 000 tonni väetusturvast ja laudasõnnikut.

«Eesti Põllumajandustehnika» Valga rajooni koondise ekskavaator tõstab turbamulda, šeffide — Sangaste tellisepõletajate «Belaruss»-tõstuk sõnnikut. Päev päeva kõrval jookseb majandi oma transport: autod ja «Belarussid» järelkärudega ning autotranspordibaasi masinad. Vahel on abistanud ka rajoonikoondise autod. Selline töö algas 6. jaanuaril ning ei raugenud jaanuaris ega veebruaris muul ajal kui pühapäevadel. Võtame ühe juhusliku kümnepäevaku: 17. jaanuar — 149; 18. — 469; 19. — 584; 20. — 474; 21. — 775; 22. — 76; 24. — 409 ja 25. — 547 tonni. Väheseks jäi kogus ainult 22. jaanuaril. Kuid siis saabus raudteejaama mineraalväetis ja transport tuli sellepärast ümber suunata.

Omaette põhiharu tootmises moodustab kanakasvatus. Majand nimelt spetsialiseerub sellele. Esimene kanala ehitati küll mitu aastat tagasi (3000 linnule), kuid jutt spetsialiseerumisest algab ikkagi sellest, kui 1965. aasta kevadel läks käiku 6000 kanaga kanala, millele sügisel järgnes teine samasugune. Tänavu saavad jälle valmis 2 kanalad à 6000 linnule. Tuleval aastal on plaanis ehitada tibula ja söödatsehh. 1968. aastal viiakse kanade arv 30 000. See!t edasi suurendatakse lindude arvu igal aastal 25% võrra, kuni jõutakse 50 000. See on praeguse perspektiivi piir. Mis ja kuidas toimitakse edasi, seda näeb. Enne on vaja saadud kogemustest järeldusi teha.

Tänavu toodetakse kaks ja pool miljonit kanamuna. Kui 1964. aastal tuli 100 ha teravilja külvipinna kohta 55 500 muna, siis tänavu see arv peaaegu kümnekordistub.

Selliste näitajateni on majand jõudnud viimase kümne aastaga.

Vambola Liive hindab majandi juhtimises üle kõige operatiivsust. Igal õhtul kella viie ajal algab operatiivtootmisnõupidamine. Sellest võtavad osa osakondade juhatajad, peaspetsialistid (agronoom, zootehnik ja mehaanik ning töökoja juhataja), farmijuhatajad ja ehitusbrigadir.

Tehakse kokkuvõtte — kes päeva jooksul mida tegi. Misugused olid või on raskused, ning kavandatakse homse päeva ülesanne. Kui kõigi tootmisloikude juhtijad on ühekorraga kohal, on hõlpus kõrvaldada kitsaskohti, mis üldist tootmist ühe lüli nõrkuse või saamatuse või mõne muu teguri pärast segavad (või mingil põhjusel just nüüd päevakorda kerkis). Kelle kompetentsi kriitilised märkused kuuluvad, teeb siinsamas järelduse, kuid sellele vaatamata saab esimehe märkmik juurde ühe sissekande. See tähendab, et ta läheb ise homme kohale.

Seega on lahendus igal juhul kahekordselt tagatud. Esiteks võtab abinõud tarvitusele peaspetsialist. Ja kui peaks selliseid takistusi ette tulema, millest tema nõu ja võim üle ei käi, sekkub kohe lahendusse esimees.

Sellise juhtimisviisi juures ei ole võimalik, et mõnes lõigus valitseks mitu päeva teadmatus.

Kui esimees mõnel põhjusel õhtul kohale ei tule, võtab tootmisnõupidamise ohjad enda kätte agronoom. Esimees saab hiljem asjaga kurssi tema kaudu, kuid vestleb hommikul töö hakul ka ise nendega, kellega vaja. Tööpäev tavaliselt niiviisi algabki, et peaspetsialistid on kõik hommikuti kontori man.

Esimees tuleb tööle hommikul kell seitse — pool kaheksa. Õhtul läheb sama ajani välja. Suvel aga on Vambola Liive oma sõnade järgi platsis vastavalt vajadusele.

Paljuvõitu? Paljuvõitu tõepoolest. Ent see on omamoodi pärand eelmistest aastatest. Siis vähemaga välja ei tulnud. Nüüd tuleks, kuid läheb harjumuse järgi vanaviisi edasi. Ent muutused on siiski juba ette näha. Vambola Liive hakkab edasi õppima Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Kümme aastat oli tuli nõnda rummus, et ei saanud. Nüüd saab mõelda ka enesele. Tahes-tahtmata tuleb juba õpingute pärast teha senisesse ajajaotusse muudatused.

Üheksa või poole kümneni on Vambola Liive kontori juures. Pärast seda teeb ta ringkäigu majandis. On vaja minna siia ja sinna, kuid kõige enam tähelepanu suunab ta

alati kohta, kus momendil on kõige komplitseeritum olukord. Näiteks jaanuari- ja veebruarikuus olid selleks kaks lõiku: väetusturba ja sõnniku väljavedu ning kanamunade tootmine ja suurte tibupartiide sissevõtmine. Juba 11. veebruaril saabusid Tartu haudejaamast kohale kuus ja pool tuhat tibu. Siis tulid uued partiid 15., 18. ja 24. veebruaril... märtsi alguseks oli tibusid kohal juba 32 000. Märtsi lõpul, aprilli alguses lisandus neile veel 18 000 pruuni njuuhämpširi tõugu tibu. Viimastega loodi alus heade lihaomadustega kanade kasvatamisele. Veebruari algupoole võeti aga tibud sisse sellepärast, et noored kanad hakkaksid juba varakult juunis-juulis toodangut andma. Ka see on operatiivsus!

Kõik nüansid tuleb esimehel ette näha, kasutada selliseid võimalusi, mis kolhoosile kõige kasulikud. Nii ainult saab ise oma juhtimistööga rahule jääda. Ja intensiivse koormuse puhul ei ole rahulejäämisetunne just viimase tähtsusega. Oma n.-ö. kirjatööd teeb esimees õhtul pärast tootmisnõupidamist, pärast pingutatavat päeva, kui «närv» mõne asja peale «must» ei ole. Muidu ei tule ju paberitesse süvenemisest suuremat välja... Kuid ega neid «musti päevi» pole vähe nähtud. Kümne aasta vältel on igasuguseid käskijaid ja näpuga näitajaid kohatud, kuid paljudest neist abi oli!

Tulevad meelde põllumajandusvalitsuse juhataja sõnad: «Jõuab tohutult.»

Jõuab.

JUHATUS, REVISJONIKOMISJON JA ÜHISKONDLIKUD ORGANISATSIOONID

Juhatus on 9-liikmeline: lüpsja Helmi Antonova, põllutöölaine Õie Antsov, mehaanik Rudolf Ellamik, laomees Juhan Lõhmus, agronoom Ilse Peterson, puutöömees August Reinup, põllutöölaine Lonni Saar ning muidugi ka esimees ise. Üks liige lahkus oktoobris.

Koosolekuid peetakse üks-kaks korda kuus. Vastavalt vajadusele.

Küsimuste ring, millega tegeleb juhatus, on võrdlemisi mitmekesine, alates majandi ees seisvatest põhiprobleemidest ning lõpetades majandi liikmete töölevõtmise, vabastamise ja karistamisega. Loomulikult lisanduvad nende informatsioonid sesoonsete tööde alguse ja käigu kohta.

Pole tähtis hakata loetlema, mis just ja kunas on seis-

nud koosolekute päevakorras. Tähtsam on muu: koosolekute ettevalmistamise praktika, kuidas saavutada see, et otsused läheksid rohkem sügavuti ja et nendest oleks kasu. Viimast peab aga juhatuse kõige rohkem silmas. Siis on autoriteeti.

Kõige tähtsamaks peetakse Kalinini-nimelises kolhoosis koosolekul arutusele tuleva põhiküsimuse ettevalmistust. Selleks moodustatakse iga kord komisjon niisugustest ühismajandi liikmetest, kes on asjaga hästi kursis. Komisjon esitab alati kaasaruande. Vahel teeb seda ka revisjoni-komisjoni esimees, põllutöölaine Ivi Roosik, kes on paljudes küsimustes hästi kodus. Igal järgmisel juhatuse koosolekul loetakse ette eelmise otsuse täitmise kontrolli kokkuvõtte.

Juhatus koosolekuid iseloomustab seega põhjalik ettevalmistus, tavaks saanud kontroll ja asjalikkus. Et otsuse täitmise kohta võiks iga juhatuse liige öelda, mis ta arvab, on informatsioon vajalik.

Partei-algorganisatsiooni sekretäriks on agronoom Ilse Peterson. Peamine rõhk on suunatud kommunistide juhtiva osa suurendamisele. Juhatuses on neli kommunisti: seltsimehed R. Ellamik, V. Liive, J. Lõhmus ja I. Peterson. Peale nende on Vladimir Käst mehaanikuks ja Helju Aamer kanafarmi juhatajaks. Suund on sellele, et järjest rohkem saaksid vastutavatesse lõikudesse juhtijaiks kommunistid. Kalinini-nimelises kolhoosis on rohkesti noori ja juba see näitab, et komsomolialgorganisatsioon on oma tegevuses ja üritustes õigel teel. Vambola Liive on ise komsomoli kasvandik. Sellepärast on tema abistavat kätt ka siin tublisti tunda.

MORAALSEST TIIVUSTUSEST

Majandis toimub igal sammul sotsialistlik võistlus. Tähelepanelikult reageeritakse kõigele sellele, mis võiks aktiveerida tootmist, anda hoogu ja tõsta meeoleolu. Kogu majand on haaratud kommunistliku töö liikumisest. See on nii osakondadevaheline kui ka üksikult majandi liikmeid hõlmav.

Majandil on sotsialistliku võistluse kohustus aasta peale. Selles on täpsustatud ja suurendatud neid arve, mis seisavad majandi finants- ja tootmisplaanis;

— anda igale põllumaa hektarile 16 tonni orgaanilist väetist;

- teha tõuvili maha 10 päevaga;
- lõpetada põllutöömashinade ja -riistade remont 1. märtsiks;
- saada ööpäevaseks kaaluiibeks noorkarjal 600, nuumsigadel 550 g;
- kasvatada 100 lehma kohta üles 95 vasikat ning iga põhiemise kohta 16 pörsast (ühekordselt emiselt 7);
- pörsaste võõrutamise kaaluks saada 16 kg;
- alandada piima omahinda tsentnerilt 5% ja sealihahomahinda 5% võrra;
- toota 2,5 miljonit kanamuna;
- toota 7500 ts piima (keskmise rasvasisaldusega mitte alla 3,5%) ...

Et neid punkte paberile panna, peab palju eelarvestusi tegema. Peavad rehkendama nii esimees kui ka peaspetsialistid. Kuid see rehkendus on tarvilik. Ka see on juhtimine.

Võtame kas või lehmade piima-anni, mis mullu oli rajooni kolhoosidest kõige parem. Et see ka edaspidi nõnda püsiks, tuleb mõelda söödabaasile. Kõigepealt muidugi karjamaale, sest sealt tuleb kõige odavam söötühik. Tänavu väetati 80 ha karjamaad, kuhu veetakse 2000 tonni orgaanilist väetist.

Kuid on veel kolmandat moodi sotsialistliku võistluse kohustusi. Jooksvaid. Kui ajakirjanduses avaldati Vinni Näidissovhoos-Tehnikumi kohustused NLKP XXIII kongressi eel, organiseeriti kohe ka Kalinini-nimelises kolhoosis sellele järgimist. Juba jaanuaris täideti lihamüügi kvartalikoostus. Veebruari esimesel poolel tuldi toime kolme kuu ülesannetega piima ja munade riigile müümisel. Kongressi avapäevaks anti aga täiendavalt 250 ts liha, 100 t piima ja 350 000 kanamuna. Septembrikuus partei-algorganisatsiooni lahtisel koosolekul võeti sotsialistlikud kohustused Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva tähistamiseks.

Juhtimiskunstis ei mängi rolli üksnes majanduslik analüüs ja ülesannete täpne tunnetus, niisama selgelt peab tabama «moraalseid kiirendajaid».

Kõige tähtsam on see, et moraalsed stiimulid muudavad töö lustakamaks ja ka kergemaks. Tähtis ei ole üksnes see, et inimesed tööd teevad, vaid oluline on, kuidas nad seda teevad.

Neid «saladusi» Vambola Liive teab.

Kui küsisin Vambola Liive käest, kaugele ette tema kui põllumees näeb selgelt majandi perspektiivi, vastas ta, et kolm aastat kaunis täpselt. Ent siis, kui ta võttis majandi juhtimise ohjad enda kätte? Aasta — ja sedagi ähmaselt.

Tänane päev on toonud kindlusetunde.

Kanakasvatus saab majandi tootmistegevuses tähtsa koha. Kuid ka teiste majandusharude suhtes on pilt selge. Põhiliseks on loomakasvatussaaduste tootmine, eriti lüpsikarja arendamine ja mullaviljakuse tõstmine. Kuigi kolhoosiperede arv on kasvanud 171-le, on senisest enam tarvis tõmmata rahvast kolhoositootmisest osa võtma. Juba ainuüksi see, et järjest valmivad uued kanalad, nõuab täiendavalt töökäsi. Viimasel ajal on saabunud ohtralt sooviavaldusi, tulla elama ja tööle Kalinini-nimelisse kolhoosi. Miks ka mitte, kui näiteks kanalaski võib talitaja teenida 120 rubla kuus. Oleks ainult kortereid anda! Vambola Liive ütleb, et viimane kui tuba on arvele võetud. Ei jätku. Tuleb forsseerida elamuehitust. Sellepärast käibki uute majade müüri ladumine ka talvetingimustes.

Piima toodeti 1965. aastal 3026 kg lehma kohta. 1968. aastal peab see olema vähemalt 3500 kg. Mune saadi möödunud aastal 173 tükki kanalalt. Kolme aasta pärast loodetakse saada 220. Mune aga toodetakse 1968. aastal 5—6 miljonit...

Teravilja hektar andis 1965. aastal 19,8 ts. Sellist saaki polnud keegi neil mail varem näinud, sest sinne muld ei ole lahke. Talvel ja kevadel voorisid päevast päeva, nädalast nädalasse, kuust kuusse masinad nii oma majandist, Valga autotranspordibaasist kui ka tehnikakoondisest. Vedasid väetisturvast ja sõnnikut. Midagi ei tule kergelt. Kolme aasta pärast tahetakse saada 25—30 ts teri hektarilt. 1965. aastal anti põllule 515 tonni mineraalväetisi. Tänavune kogus on 570 tonni.

Orgaaniliste väetiste kogust on pidevalt suurendatud. 1964. aastal anti seda igale põlluhektarile 9, mullu 12,5 tonni. Tänavu peab kogus ulatuma 16 tonnini.

Perspektiiv perspektiiviks. Sihid on ainult siis selged, kui kõik on eelnevalt nii läbi mõeldud, et täpselt tead, mis eesmärgile jõudmiseks teha tuleb.

Vambola Liive arvestab seda.

Siin majandis ei ole naeratus harulduseks. Naeratavad kolhoosineid, lüpsjad-karjatalitajad. Selles on nii uhkust majandi edusammudest, rõõmu töö üle kui ka rahulolu oma isiklikust käekäigust.

Kuid meelde on jäänud ka teist laadi jutuaajamine. Tegime Vambola Liivega majandis järjekordset tiiru. Esimees lausus pooleldi endamisi:

«Kõike peab siin tegema ja oskama . . .»

«Nimelt mis mõttes?»

«Igat pidi. Tuli noormees. «Aita!» ütles mulle. «Mis sa tahad?» küsisin. «Ema on surnud, kirikuõpetajaga ei tahaks . . .» Tuli minna. Pärast veel küsis, kui palju ta selle eest võlgu on. Ütlesin talle: «Tahan sinult ainult üht — et sa hästi tööd teed!»» Ja lisas:

«Selle mehe peale võib igal ajal kindel olla. Ükskõik mis ma talle teha annan, saab tehtud.»

Kui me pärast kolhoosikeskuses juttu ajasime, tõusis esimees äkki ja läks oma töölaua juurde. Võttis laekast paki pabereid ja näitas:

«Siin need kõned on. Ka perekondlike pidude puhuks on. Kutsutakse, kuidas võid ära öelda!»

Kuid nendele kutsumine ei ole kohustuslik. Perekonna-olemistele ei paluta neid, kes on viiendaks rattaks vankri all . . .

Ukse paotas naerusuine noorik. Ta ütles kohe ilma sissejuhatusega nagu vanale tuttavale, miks ta esimehe juurde tuli — autot on vaja, ja esimeest ennast ka. Pulma.

Auto saab, kuid ainult ühel tingimusel: kui ta homset üldkoosolekut ei unusta. Siis tuleb ka esimees ülehomme pulma. Enne aga tuleb aru pidada ja otsustada. Aruande- ja valimiskoosolek on ju homme!

Jutt on vastastikku arusaadav. Räägiti sellest, mis vaja. Ilma keerutamata. Milleks ümber nurga?

Otse, nagu peremees peremehega.

Või veel üks näide.

Häbelikult silmi maha lüües tuli naiseikka jõudmas kolhoosineiu.

«Mis sul oli?»

«Avanssi tahaks, esimees . . .»

«Milleks sulle siis avanssi vaja läheb?»

Neiu punastas juustejuurteni, kuid lausus: «Peo jaoks. Tahaks uue kleidi õmmelda...»

Ta sai oma avansi. Sai endale uue kleidi ja võis peol kena välja näha. Nii see pidigi olema. Noorus nõuab oma osa. Esimehel ei ole midagi selle vastu.

...Uued kombed on tulnud külasse. On tekkinud ka uutmoodi suhted inimeste vahel. Ja esimehe kohustused ei ole siin sugugi lihtsad. Raske on isegi vahet teha, millal need mahuvad juhtimisameti sisse, millal peab lihtsalt sõber ja seltsimees olema.

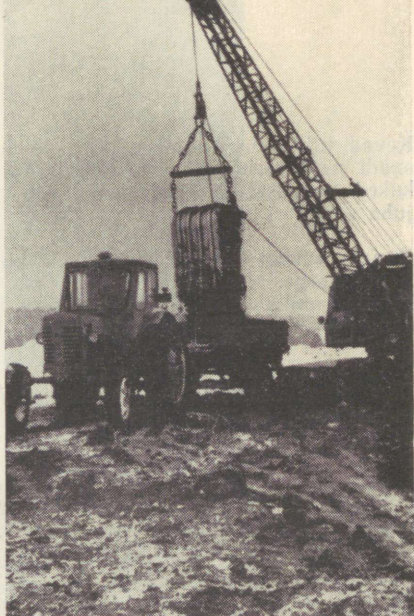
Ehk sellepärast ongi Vambola Liive nii rajoonikeskuses kui ka külas hinnatud, et tema juures pole võimalik vahet teha, kust algab üks, kuhu lõpeb teine!

Kõigi jaoks on tal alati varuks raasukene head. Ja kõik ütlevad ka temale midagi, mis meele rõõmsaks teeb. Rõõmuta ei oska ka esimees elada. Võõras võõraga niimoodi ei käitu.

Võib-olla siin ongi see võti, miks selles kolhoosis vahetatakse niipalju naeratusi.

Kolhoosi esimehel ja lüpsjal-karjatalitajal on, millest vastastikku heameelt tunda. Vambola Liivel sellepärast, et endine põllutöeline Ella Kangro õigustas temale pandud lootusi lüpsja-karjatalitajana: ta sai 24 lehmalt 75 909 kg piima (13 506 kg üle plaani). Lehmade tiinestumine oli 100% -line ja, ilma et grupis ühtki looma vahetatud oleks, tõusis grupi toodang poole võrra. Ella Kangro rõõmustab sellepärast, et kõik nii kenasti laabub ja et juhatus talle üle 170 rubla preemiat määras.

Tehnikakoondise ekskavaator, mis suvel müristas Korva luhas, laadib talvel Kalinini-nimelises kolhoosis väetisturvast.

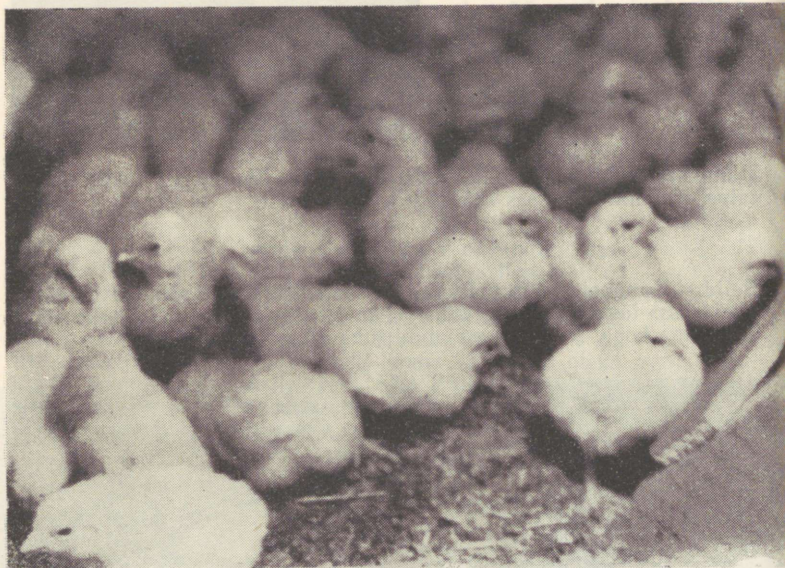
Sefid — Sangaste tellisepõletajad — saatsid talvisele sõnnikuveole appi «Belaruss»-tõstuki, millele kolhoosi meistermehed tegid siinseks tööks sobivama kopa. Nüüd on majandil juba oma ekskavaator.

Kevad tuli 11. veebruaril Tartu haudejaamast tibudega. Üldse saadi neid veebruaris üle 30 000. Kohale jõudes eraldati kohe kuked kanadest. Noored kanad aga andsid esimese toodangu juba suvel.

Kanala vanem Erna Virnas (vasakul) ja teine laudatöötajaist Senta Kerge. See, mullu sügisel käiku läinud «kuuetuhandeline» kanala, andis 1965. aasta algusest peale kõige parema toodangu — 3600—3800 muna iga päev. Miks see siis naeratama ei pane!

Ikka pingelisemaks läheb sorteerijal Meeta Otsal. Aasta algul tuli tembeldada 5000, nüüd 10 000 dieetmuna päevas Valga, Tõrva ja Otepää linna jaoks.

KOLHOOS «TEE KOMMUNISMILE», RAPLA RAJON

ESIMEES MÄÄRAB KOLHOOSI NÄO

H. KALDMA

Klubiruum sumiseb mesitaruna. Kumiseb basse, kostab tenoreid, alte ja sekka sopranit, heledat nagu Vargamäe Krõoda oma. Mõned hääled siunavad paksu lund, mida taiv nii ohtralt maha viskas. Aga keegi ätt tähendab, et kõrged hanged on tüseda viljasaagi märk.

Osa inimesi istub juba toolidel, ootab koosoleku algust. Siis kerkib laval laua tagant üles aseesimees Arnold Jõulu tüse kuju. Ta kõhatab hääle puhtaks ja palub kõigil platsi võtta. Nüüd valguvad eesruumist saali ka jutu- ja suitsu- mehed. Rapla rajooni «Tee Kommunismile» kolhoosis peetakse järjekordset aasta-aruandekoosolekut.

Viiendat korda seisab ta rahva ees ja annab aasta tööst aru, noor esimees. Väljas on vähemalt paarkümmend kraadi külma ja klubiruumgi pole tubaselt soe. Rahvas istub üleriietes. Tema, esimees, on tumedas ülikonnas, lumivalgel triiksärgil kraenööpki lahti. Ta on erutatud.

Viis aastat tagasi tuli Tenno Teets Saaremaalt. Valtu rahvas palkas teda agronoomiks. Kuid juba aasta pärast valisid «Tee Kommunismile» kolhoosi inimesed Tenno Teetsi esimeheks. Ei olnud tal kerge ametit vahetada, kuid ega inimesedki teinud oma otsust uisapäisa. Ta oli teotaheline ja hakkaja, Eesti Põllumajanduse Akadeemia diplomini omanik.

Majandi eesotsas oli seisnud igasorti mehi. Selliseid,

kes suuga tegid suure linna, aga käega ei kärbsepesagi. Oli sellinegi, kes hoiatas, et rahval ei maksa kontorisse esimehe jutule tulla. Selleks olevat brigadirid, kelle kaudu kõik asjad jutti aetakse.

Kolhoos tammus paigal ja ajuti libises koguni tagasi.

MULLUNE AASTA OLI NAGU EKSAM

1965. aasta suvi näitas külma ja vesist nägu. Heinategu, millel muidu tehti ots lahti jaanipäeva taga, venis koguni augustisse. Ka teravili küpses tavalisest kolm nädalat kauem. Nii jäadi 20 hektaril, kus külv tehti kõige viimaseks, koristamisega päris kimpu ja vähemalt tsentneri jagu teri läks igalt hektarilt kõrde.

«Kas tohib tänavu sellist asja korduda? Kui suvi jälle jandib, aga sügis ja talv tulevad ikkagi omal ajal?» küsib esimees. «Kartulivõtul peksid meid omad vitsad. Et juhatas õigel ajal lisatasu appi ei võtnud, läks saak alla.»

Need on karmid, mõtlemapanevad sõnad. Nad tulevad esimehe suust. Need käiksid nagu tema enda töö ja tegevuste pihta. Aga saaliski lüüakse silmad maha ja peetakse oma südametunnistusega aru. Ei, süüdi pole tema üksi. Kõik oleksid saanud paremini töötada.

Ent ei räbalavõitu suvi ega ilma vingerpussid ei suutnud jätta «Tee Kommunismile» kolhoosi aitu pooltühjaks. Looduse tujukusele pandi vastu arukus ja visadus. Kombainerite kolmik Jaan Nõmmik, Hugo Kõrtsini ja Heino Põlma töötasid nii, et kuivati ei jõudnud teri vastu võtta. Aga põllulaevu ankrusse ei jäetud, sest siis oleks vili maha varisenud.

Kokku tuli välknõupidamine. Vanasõna ütleb, et kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähemal. Otsus oli selline: avaramatele küünidele ja taluaitadele tsement- või laudpõrandad alla. Nüüd võisid nendesse autod ja traktorid viljakoormatega sisse sõita. Teri sai ühest kohast teise lükata buldooser. Autojuhid hakkasid tööle kahes vahetuses, sest koristuslahing käis päeval ja öösel.

Higise maiguga, aga maitsev on mullu kasvatatud leib. Kui viljatonnid kokku arvati, tuli neid 1287. See oli üle 300 tonni eelmise aasta saagist rohkem. Keskmiseks hektarisaagiks kujunes 32,8 tsentnerit. II põllundusbrigaad, mida juhib Aalus Linamäe, püstitas rekordi. Siin tuli keskmiseks hektarisaagiks 36 tsentnerit teri. 32,8 tsentneriga

oli «Tee Kommunismile» kolhoos Rapla rajoonis Kuusiku Katsebaasi järel teravilja saagikuselt teisel kohal. Seljataha jäeti ka eelmistel aastatel kuulsaks saanud «Jüriöö».

IV brigaadis viis keskmise hektarisaagi alla nisu. Äpardusi valmistas ka ristik, mis oli nõnda vägev, et lämmatas kattevilja.

Mõnevõrra langes majandis kartuli hektarisaak, sest kõik traktoristid ei olnud hoolsad peremehed. Lohaka vaheltharimise tõttu tuli osa mugulaid mullast välja, tühi-
mikud aga saaki ei anna.

Mis puutub kevadisse mullaharimisse ja sügisküнди, siis mõlemad tehakse äärmiselt hoolikalt. Kevadel minnakse põllule valikuliselt, esimesel võimalusel. Soovituste kohaselt on esimeseks mullaharimise riistaks küll kultivaator, kuid «Tee Kommunismile» kolhoosis ei peeta temast lugu. Kui on raskem maa, jääb muld panklikuks. Siin käiakse põld kõigepealt üle libistiga, seejärel minnakse peale äketega.

Muld haritakse kord-korralt läbi, ikka sügavamalt, et see saaks hästi kobedaks. Nii hävitatakse ka kõik umbrohud. Alles siis lastakse seeme mulda.

Halva ilmastiku tõttu oli tänavu teravilja saak madalam — 24,3 ts/ha, kartulit saadi aga 196 ts/ha. Teravilja saagikuselt omandati rajoonis II koht Kuusiku Katsebaasi järel.

	1955	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Teravilja kogusaak	3 020	6 067	5 470	6 791	8 454	9 558	12 877
Teravilja keskmine hektarisaak	6,4	13,6	14,8	20,1	24,3	26,9	32,8
Kartuli kogusaak	8 035	11 224	15 108	11 498	17 174	21 837	20 258
Kartuli keskmine hektarisaak	85,4	108,5	150	113,8	145	195,8	180,8
Söödajuurvilja kogusaak	663	925	717	2 060	8 411	17 317	14 890
Söödajuurvilja keskmine hektarisaak	82	308,3	358	196	744	824,6	647,4
Põldheina kogusaak	10 436	2 870	6 028	5 848	4 544	6 467	4 067
Põldheina keskmine hektarisaak	37,3	16,2	28,3	27,5	23,1	32,4	26,4

Siinkohal olgu võrdluseks toodud ka põllukultuuride eelmiste aastate kogu- ja hektarisaagid tsentnerites.

Esimehe sõnade järgi on kergem kasvatada 200 tsentnerit kartulit kui 30 tsentnerit teravilja hektarilt. Ka heina oli plaanitud tänavu rohkem koguda, eriti Kumma uutelt kultuurheinamaadelt. Seda peab jätkuma ka majandi liikmete isiklike loomade jaoks. Kes juulis heinateol sai töötasuks vähemalt 80 rubla, sel oli õigus osta 20—30 rubla eest koresööta. See on talvine vajadus. Üldse saadi tänavu 300 tonni heinu rohkem.

KARJAMAJANDUSES

täideti 1965. aastal kõik plaanid. Toodang suurenes eelmise aastaga võrreldes üle kahe korra. Iga lehm andis aastas keskmiselt 3370 kilogrammi piima.

Kui 1965. a. oli veiste arv 690, siis tänavu on see üle 900. 291-pealine piimakari suurenes 96 lehma võrra. Lähematel aastatel peab piima andma 400 looma. Tootmise intensiivistamiseks prakeeritakse pidevalt välja madala toodangu loomi ja asendatakse neid noorte, paremate piimalehmadega. Praegu on noori mullikaid kasvamas sellisel arvul, et karjast võib välja prakeerida neljandiku. Noorkari on hoolsates kätes. Seda kinnitavad mullikate toitumus ja arenemine. Riigile realiseeritud lihamullikad ja veised on eranditult antud üle kõrgemas toitumuses.

Mullu said kaks lüpsjat, Greta Kutsar ja Helene Lilleoks oma grupi igalt lehmalt keskmiselt 3800 kilogrammi piima. Sellise arvu kättesaamise poole rühivad tänavu ka teised lüpsjad.

Jõudsalt areneb edasi seakasvatuse. Loomakasvatuse arendamise huvides peab tänavu valmima uus sigala. Valmis on juba veiselaut ja 8 korteriga elumaja. Olemasolevatele soojadele ja külmaskasvuhoonetele ehitatakse veel juurde üks mitteköetav.

Liigniiskete maade kuivendamine, uute kultuurniitude ja -karjamaade rajamine käib sedamööda, kuidas suureneb loomade arv.

Tänavu vähendati mõnevõrra maisi kasvupinda. Seile arvel anti rohkem ruumi segatisele ja mesikale. Seega kasvatatakse mitut silokultuuri, et talvel jätkuks loomadele mahlakat sööta vajaduse järgi. Vähenes ka kartuli all olev pind, vastukaaluks peab aga suurenema saagikus.

Intensiivsuse näitajad loomakasvatussaaduste tootmisel aastate kaupa:

	1955	1961	1962	1963	1964	1965
Toodetud piima 100 ha põllumajandusliku maa kohta ts	98	324	266	339	387	470
Toodetud liha 100 ha põllumajandusliku maa kohta ts (eluskaalus)	*	46,8	51,7	70,5	84,1	78
Lehma keskmine piima-toodang kg	1014	2848	2337	2801	3024	3370

* Andmed puuduvad.

362 000 rubla asemel, mis saadi 1965. aastal, peab karjamajandus tänavu veelgi suuremat tulu tooma. Kokku laekus mullu kassasse 506 000 rubla üldtulu. Tööpäeva eest maksti välja 4 rubla ja 11 kopikat.

NÄOGA INIMESTE JA PÖLLU POOLE

Tüsedad saagid ja karjamajanduse hea käekäik pole tulnud kergelt. Meenutame, et 1955. aastal saadi igalt teraviljahektarilt ainult 6,4 tsentnerit teri.

Maa annab, maa nõuab. See tõetera on õige põllumehe seadus.

«Tee Kommunismile» kolhoosis on igasuguseid maid. On liivaseid, kergeid ja raskeid muldi. On selliseid, kus liiv tuiskab, ja niisuguseid, kus hilinemise ja ebaõige harimise korral jääd saagist hoopis ilma.

Õeldakse, et inimese tundmaõppimiseks peab temaga koos ära sööma puud soola. Aga põldude tundmiseks? Ka selleks kulub aastaid. Ei aita üksnes oma silmast-käest ja agronoomitarkusest. Appi tuleb kutsuda ka kogunud põllumehed.

III brigaadi juhib Johanna Põlma, 50-aastane energiline naine. Paar aastat tagasi saadi selles brigaadis kesiseid saake. Mullu toodi aga hektarilt salve keskmiselt 34,5 tsentnerit teravilja ja 187 tsentnerit kartuleid. Oli põlde, kus oder andis hektarilt 40 tsentneritki. Johanna Põlma kinnitab, et see on õige agrotehnika ja korraliku väetamise tulemus.

Sellest ajast peale, kui kolhoosi juhivad Tenno Teets, ei tunnistata majandis enam mitmeaastast põldheina. On ainult esimese ja teise aasta ristik ja mesikas. Siis lähevad nimetatud põllud talivilja alla. Ka viimase saagid püsivad 25—27 tsentneri piires, mis on tunduvalt kõrgem kui rajooni teistes majandites.

Johanna Põlmal endal pole põllumajanduslikku eriharidust. On ainult praktika. Ta ei püüdnud ise praegusele kohale, vaid paluti paariks päevaks asendajaks. Päevadest said kuud, kuudest aastad. Tema brigaadis on töötajateks naised, nende hulka on eksinud ainult paar meest. Aga kõigea tullakse toime. Suureks toeks on muidugi esimees.

Kord kevadel tuli traktor kolmandasse brigaadi maad harima. Tegi põllul ringi, siis teise. Esimees ja brigadir vaatasid pealt. Neli silma ja kaks kätt hindasid mulda. Seejärel tuli otsus: traktoristil tuleb minna teisele põllule. Ei tohtinud maad narrida, sest muld tahtis veel paar päeva taheneda.

Esimehe tööpäev algab suvehommikul kella kuue, talvel kella seitsme ringis. Õhtuti saab kontoriruum staabiks, kus kavandatakse hooajatööde plaani, tehakse päevagraafikuid. Tavaliselt on sellisel nõupidamisel brigadirid ja juhatuse liikmed. Esimees küsib nõu, tuleb lagedale oma plaanidega. Kui tööd ladiusalt lähevad, pole koosistumiseks vajadust.

Igal brigadiril on kodus telefon. Viimane on tööde operatiivse juhtimise seisukohalt suure tähtsusega. Hommikul enne töö algust võtab esimees kordamööda ühenduse iga brigadiriga. Täpsustatakse olukordi ja aegu, selguvad eile veel nägemata takistused. Sinna, kuhu tarvis, saab operatiivselt suunata inimesi ja masinaid, nii kuidas töö nõuab.

«Tee Kommunismile» kolhoosi esimeest võib võrrelda sõjaväe komandöriga, kes oskab inimesi ja lahingutehnikat õigesti rindelõiku suunata.

Kord lõikuspäeval ei jõudnud suur kuivati vilja vastu võtta. Kiiresti leppis esimees kokku Kehtna näidissõhoo- siga, kus on universaalne kuivati ABM-0,4. Et päeval naabrite tööd mitte segada, hakati seal vilja tahendama öösi. Enamikul traktoristidest on ka autojuhtimise luba. See- pärast on lõikuspäeval võimalik masinad tööle panna kahes vahetuses. Üks mees on kiiretel päeval alati reservis.

Esimehe erilist käekirja ja muret põllu pärast hakati nägema juba tema agronoomipäevil. Iga põllulapi kohta pani ta paberile andmed. Nüüd on sellest saanud raamat, mis on nagu põllu peegel. See näitab õiget suunda, millega väetada, kuidas harida, mida külvata.

Esimees ei arvesta väljastpoolt tulnud käsku, kui see on antud võhiklikult või ainult paberi määrimiseks. Kui palju külvata suhkrupeedi, maisi või teisi vilju — seda otsustab ta koos juhatuse, brigadiride ja kogenud põllumeestega.

Jaan Agu on 72-aastane mees, pensionär. On ilma ja inimesi näinud. Ka vanadusepäevil ei saa ta töötada läbi. Suvel käib jõudumööda põllutööl, talvel hoiab kasvuhoonete katlaruumis manomeetritel silma peal.

Temal on iga inimese kohta oma arvamine. Ta ütles: «On olnud palju esimehi. Teetsi-taolist pole varem näinud. Tuleb töö juurde, annab nõu, lööb ise käed külge. Ta ei riidle ega taple. Ütleb: teeme nii. Ja veendudki, et tal on õigus, töö läheb hoopis ladusamalt.»

Tõepoolest. Paljapäi, juuksed tuules lendlemas, kummissääririkud jalas, liigub esimees tõtliku sammuga väljadel. Ei, see pole tühipaljas jalutamine. Räägitakse, et mütsi paneb ta pähe hoopis hilja, siis, kui saak on viimse terani salves.

Brigaadides viibib ta õige tihti. Tavaliselt käib see nii. Ütleb isiklikult või telefoni teel: «Homme tulen sinu brigaadi. Vaatame põllud üksipulgi läbi.» Nii on ta sageli öelnud esimese brigaadi brigadirile. Seda juhib Jüri Ots, noor, äsja koolist tulnud mees. Tema saab esimehe järjekindlusest ja abist suurt tuge. Hoopis harvem on esimehel vaja minna neljandasse brigaadi, keda juhib põline põllumees August Feldt.

Brigaadide töö ja põldude üksikasjalik tundmine võimaldab töid operatiivselt juhtida. Igal hommikul suunab esimees välja ka traktoribrigaadi. Tihti põikab ta otse põllult lähemasse karjalauta või sigalasse. Teinekord aga istub zootehniku kontoris, arutusel karjakasvatuse käekäik.

Tema juurde võib minna igal ajal, kaasas rõõm või mure. Ta ei saada kedagi nõu või abita minema. Olgu see või südaööl.

Aasesimehe Arnold Jõulu käes on autotranspordi ja ehitusbrigaadi juhtimine. Peale selle täidab ta ka varustaja ülesandeid: muretseb ja tellib masinatele tagavaraosasisid, ehitusmaterjale, kütust, määrdeõlisid jm.

Alli Rungi on südi ja väsimatu zootehnik, kelle käe all on kogu loomakasvatus. Noorkarjafarmi juhataja on Laine Kõrtsini, suurte kogemustega loomakasvataja. Ta täidab ka laborandi kohustusi. Seafarmi juhatajaks on Taimi Sõmer. Ühtlasi on ta ka veterinaarvelskri ülesannetes.

Majandi juhatuses on üheksa liiget. Kõik suure kohusetundega ja lugupeetud inimesed. Igaüks neist vastutab kindla tööloigu eest.

Kevadel töötas majandi juhatus koos partei-algorganisatsiooniga välja uue premeerimise ja lisatasustamise süsteemi. Seda selleks, et tööd veelgi paremini laabuksid ja inimesed tunneksid töö vastu rohkem huvi. Põld ja farm peavad suuremat sissetulekut tooma. Uues lisatasude ja premeerimiste süsteemis kehtib põhimõte: kuidas töö, nõnda tasu. See on teada igal majandi liikmel.

Muidugi ei saa töö tasustamises olla šablooni. Tavaliselt on see igas majandis erinev. Alljärgnevalt tutvustame, kuidas see on korraldatud «Tee Kommunismile» kolhoosis.

MAAVILJELUS

Inimesed, kes töötavad maaviljeluses kuu jooksul 23 päeva, saavad töötasule juurde aprillis — 15, mais — 20, juunis — 10, augustis — 20, septembris — 20%, teistel kuudel lisatasu ei kehti. Töökohustuslikud naised, kes on väljas olnud üle 200 päeva, saavad iga 10 rohkem töötatud päeva eest juurde 2% aastatasust.

Töökohustuslikel meestel peab päevade arv olema 250. Iga 10 päeva sellest rohkem annab juurde 4% lisatasu, arvestatuna aastapalgast.

Mittetöökohuselased (vanad ja naised eelkooliealiste lastega), kellel on kirjas üle 150 päeva, saavad iga järgmise 10 päeva eest lisatasu 1% ulatuses. 250 päeva korral kehtib 2% lisatasu. Kaalivate koristamisel arvestatakse rahalisele tasule lisaks veel 4% võetud juurikate kogusest.

Põllumajandusbrigadiridele arvestatakse põhitasule lisa järgmiselt:

Teravilja saagikus brigaadis:

32—35 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 5 rbl.,

35—38 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 10 rbl.,

38—43 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 15 rbl.,

43—48 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 20 rbl.,

üle 48 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 25 rbl.

Kartuli saagikus brigaadis:

- 180—200 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 5 rbl.,
- 200—220 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 10 rbl.,
- 220—250 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 15 rbl.,
- 250—280 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 20 rbl.,
- üle 280 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 25 rbl.

Hübriidkaalika saagikus brigaadis:

- 700—800 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 5 rbl.,
- 800—900 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 10 rbl.,
- 900—950 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 15 rbl.,
- 950—1000 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 20 rbl.,
- üle 1000 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 25 rbl.

Segatis ja mais siloks:

- 250—300 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 5 rbl.,
- 300—350 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 10 rbl.,
- 350—380 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 15 rbl.,
- 380—430 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 20 rbl.,
- üle 430 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 25 rbl.

Põld- ja kultuurheina saagikus:

- 30—35 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 5 rbl.,
- 35—40 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 10 rbl.,
- 40—45 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 15 rbl.,
- 45—55 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 20 rbl.,
- üle 55 ts/ha — juurdearvestus kuutasule 25 rbl.

TRAKTORISTIDELE JA KOMBAINERITELE

arvestati seniajani kolhoosi teravilja saagikuse plaani täitmise korral juurde 5, kartuli saagikuse plaani täitmisel 2 ja silokultuuride saagikuse plaani täitmisel 1% aasta töötasust.

Kvaliteedi eest makstakse lisatasu sügiskünnil, küvil, kartulipanekul ja rühvelviljade harimisel. Hea hinne annab juurde 10, väga hea — 20% saadud tasust. Rahuldav hinne lisatasu ei too, halb töö tuleb kopikata ümber teha. Hinde märgib traktoristi arvestuslehele põllundusbrigadir.

Peale selle arvestatakse lisatasu ka nendele traktoristidele, kes on töötanud kartulipanekul ja vaheltharimisel:

- 180—200 ts/ha puhul 25% keskmisest kuupalgast,
- 200—220 ts/ha puhul 50% keskmisest kuupalgast,
- 220—250 ts/ha puhul 70% keskmisest kuupalgast,
- üle 250 ts/ha puhul kuupalga ulatuses.

AIANDI TÖÖTAJATEL

võetakse aluseks kõõgiviljade saak ruutmeetritl. Brigadiril võetakse aluseks realiseeritava kogutoodangu maksumus. Töölistele arvestatakse plaani täitmise korral juurde 5% aasta töötasust.

Plaani ületamisel 10% võrra suureneb töötasu samavõrra. See kehtib ka 15% ületamise korral. Kui aga plaan ületatakse 25% võrra, kasvab töötasu 20%.

Aiandusbrigadir saab plaani täitmise korral kuutasule lisaks 10 rbl. Plaani ületamisel 10% võrra 15 rbl., 15% võrra 20 ja üle 25% 40 rbl.

Nagu näha, on põllumajanduses kõige kallimad mai, august ja september. Teistel kuudel, mil koormus on väiksem, põllutöölistele kas lisatasu ei arvestata, või kui makstakse, siis on selle % madalam.

Traktoristid saavad lisatasu kindlate protsentidena teravilja, kartuli ja silokultuuride saagikuse plaani täitmise eest, samuti ka hooldamise kvaliteedi eest. Seega on nad paremate saakide kasvatamisest otseselt huvitatud.

LOOMAKASVATUS

Lüpsjate lisatasustamisel on silmas peetud lehmade piimatoodangu tõusu võrreldes eelmise aasta tasemega. Kui eelmisel aastal oli lehma toodang alla 3300 kg ja tase tõusis 4% võrra, tõstab iga rohkem saadud 100 kg lisatasu protsenti järgmiselt:

100 kg — 6% aasta töötasust,

200 kg — 10% aasta töötasust,

300 kg — 14% aasta töötasust,

400 kg — 17% aasta töötasust,

500 kg — 20% aasta töötasust.

Kui eelmisel aastal oli lehma toodang üle 3300 kg ja see suurenes 4%, võrreldes eelmise aasta tasemega, makstakse lisatasu järgmiselt:

100 kg — 7% aasta töötasust,

200 kg — 10% aasta töötasust,

300 kg — 14% aasta töötasust,

400 kg — 18% aasta töötasust,

500 kg — 20% aasta töötasust,

600 kg — 25% aasta töötasust.

Lüpsjatele arvestatakse tasu 3,5%-lise rasvasisaldusega piima alusel.

NOORKARJATALITAJATELE

arvestatakse 5% aasta töötasust, kui loomade keskmine ööpäevane juurdekasv on 550—600 g, 600—650 g juurdekasvu korral — 10% ja 650—700 g eest — 15%;

toodanguplaani 5-protsendilisel ületamisel arvestatakse juurde 2% aasta töötasust, 10%-sel ületamisel 4%, 15%-sel ületamisel 6%, 20%-sel ületamisel — 8% ja 25%-sel ületamisel — 10% aasta töötasust.

Mullikate eest, keda ei kaaluta, arvestatakse lisatasu üks kord kvartalis. Loom peab olema keskmises toitumuses ja hästi hooldatud, siis saab talitaja 5% kvartali töötasust. Väga hea toitumuse ja hooldamise eest — 10% kvartali töötasust. Tasu määrab komisjon, kelle koosseisus on esimees või tema asetäitja, zootehnik või revisjonikomisjoni esindaja.

Talitajad, kes annavad veise realiseerimiseks keskmises toitumuses, saavad 2 rbl., kõrgemas toitumuses — looma eest aga 6 rbl. lisatasu.

Noorkarjatalitaja saab veise tiinuse selgumisel 8 rbl. lisatasu.

EMISETALITAJATELE

arvestatakse lisatasu saadud ja üleantud põrsaste pealt, kui emise kohta saadakse:

- 12 põrsast — 4% aasta töötasust,
- 13 põrsast — 5% aasta töötasust,
- 14 põrsast — 6% aasta töötasust,
- 15 põrsast — 7% aasta töötasust,
- 16 põrsast — 8% aasta töötasust,
- 17 põrsast — 10% aasta töötasust,
- 18 põrsast — 12% aasta töötasust,
- 20 põrsast — 16% aasta töötasust,
- 21 põrsast — 18% aasta töötasust,
- 22 põrsast
- ja üle selle — 20% aasta töötasust.

Juurdearvestus tehakse ainult siis, kui talitajale kinnistatud põrsaste saamise üldplaan on täidetud.

Numseatalitajatele tehakse juurdearvestusi plaani täitmise korral järgmiselt: 5%-lisel ületamisel — 5%, 10%-lisel — 10%, 20%-lisel ületamisel — 15% ja 30%-lisel ületamisel — 20%.

KARJAK JA KARJANE

saavad kinnistatud grupi toodanguplaani täitmise puhul 5%, 10%-lisel ületamisel 10, 20%-lisel ületamisel — 15 ja 30%-lisel ületamisel — 20%.

AUTOJUHID

Nendele määratakse preemiaks 5—15% aastapalgast, kui majand on täitnud rahalise plaani. Aluseks võetakse töödistsipliin, avariideta töö, läbisõit remontidevahelisel ajal, tööülesannete täitmine ja liikluseeskirjadest kinnipidamine.

Preemiad on järgmised:

I kategooria — 5% aastapalgast, II kategooria — 10% aastapalgast, III kategooria — 15% aastapalgast.

Kategooriate määramise komisjonis on esimees, aseesimees, automehaanik, ametiühingukomitee ja revisjoni komisjoni esindajad.

EHITUSBRIGAAD

Iga-aastase uusehituste ja kapitaalremondi plaani ning nende lõpetamise tähtajad määrab kindlaks ja fikseerib tootmisplaanis kolhoosi juhatus.

Ehitustöölisele arvestatakse lisatasu iga tähtajaks ja kvaliteetselt tehtud ehituse või kapitaalremondi eest 30% eelmise kuu töötasust. Sama kehtib ka brigadiri kohta.

Aasta kõigi ehitusplaanide täitmise korral saavad brigadi liikmed 5% aastatasust, ehitusbrigadir — kuupalga.

ADMINISTRATIIV-TEENINDAV PERSONAL

Mehaanikule ja lukksevale arvestatakse lisatasu, kui loomakasvatuses ja aiandis on plaan täidetud — 10% aasta töötasust (10%-lisel ületamisel 15% aasta töötasust).

Töökoja inimesed ja elektrik saavad loomakasvatuse ja taimekasvatuse rahalise plaani täitmise korral 10% aastatasust, plaani ületamisel üle 10% — 15% aastatasust.

Seemendustehniku kuutasu on 80 rbl., 90% lehmade tii-
nestamise korral — 90 rbl., üle 93% korral — 100 rbl.

Velsker-seafarmi juhataja saab kuutöötasu 110 rbl., plaani täitmisel 120 rbl., plaani 10%-lisel ületamisel — 130 rbl., 20%-lisel ületamisel — 140 rbl.

Aluseks võetakse seakasvatuse rahaline plaan, toodanguplaan, põrsaste saamise plaan. Loomade suremus ei tohi eelmise aastaga võrreldes suureneda.

Zootehniku kuutöötasu on 130 rbl., loomakasvatuse rahalise plaani täitmise korral — 150 rbl., 10%-lisel ületamisel — 160 rbl., 20%-lisel ületamisel — 170 rbl.

Noorkarjafarmi juhataja saab kuus 90 rbl., plaani täitmisel 100 rbl., ületamisel 10% võrra — 110 rbl., 20% võrra — 120 rbl.

Aseesimehe kuupalk on 130 rbl., kolhoosi rahalise plaani täitmisel 150 rbl., 10%-lisel plaani ületamisel — 160 rbl., 20%-lisel ületamisel — 170 rbl.

Raamatupidaja kuutöötasu on 130 rbl., kolhoosi rahalise plaani täitmisel — 140 rbl., plaani ületamisel 10% võrra — 150 rbl., 20% võrra — 160 rbl.

Esimehe kuutasu on 180 rbl., kolhoosi rahalise plaani täitmisel — 200 rbl., plaani ületamisel 10% võrra — 210 rbl., 20% võrra — 220 rbl.

Laborandile antakse lisatasu veisekasvatuse plaanide täitmisel 5%, plaani ületamisel 10% võrra — 10% ja 20%-lisel ületamisel — 15% aasta töötasust.

Piimavedajatele arvestatakse loomakasvatuse plaanide täitmisel 5% lisatasu, 10%-lisel ületamisel — 10% ja 20%-lisel ületamisel — 15% aastatasust.

Kõikidele teistele alalistele töötajatele, keda eespool pole märgitud, arvestatakse kolhoosi rahalise plaani täitmisel lisatasu 5% aasta töötasust, plaani ületamisel üle 10% — 10% töötasust, 20%-lisel ületamisel — 15% aasta töötasust.

Kolhoosi rahaline plaan ei tohi olla väiksem eelmise aasta omast.

Töötajad, kes on pärast 1. veebruari 1966 juhatuse otsusega karistatud töödistsipliini rikkumise pärast, aasta-preemiat ei saa. Peale selle arvestatakse 25% kõrgem tasu nendele, kes töötavad väljas külmaga, see on -20°C ja alla selle. Poolteisekordne tasu makstakse riiklikel pühadel tööloldud päevade eest.

INIMESTEST JA MUUST

Inimesed ei ela ainult leivast. Pärast päevatööd tahavad nad ka hästi puhata. Öhtuti harjutab klubiruumis naisansambel, mängib estraadiorkester, moodustamisel on

segakoor. Spordihuviliste jaoks on staadion, mille majand rajas Valtu kooliga kahasse. Kõigis üritustes löövad ka esimees ja aseesimees kaasa.

«Tee Kommunismile» kolhoosis ei tööta ega ela ainult eestlased. Siin on valgevenelasi, ukrainlasi, venelasi, poolakaid. Hiljuti võeti kolhoosi liikmeks Leonid Tšaban, 18-aastane noormees, rahvuselt valgevenelane. Hakkaja ja arukas. Juhatas suunas tema tehnikakoondisse traktoristide kursustele. Omaette meister on põllul ja masinate remontimisel traktorist venelane Jevgeni Suvorov. DT-54 on kogu vabariigis kuulsaks teinud noor kommunist, majandi rahvakontrolli kaastöögrupi esimees Vello Sulu. Lüpsja Helene Lilleoks on Lenini ordeni omanik. Kõik nad on majandi au ja käekäigu eest väljas. Esimehe töökus, ausus ja lihtsus on kõigile eeskujuks. Mitmed endised nahavedajad mõistsid endi üle kohut. Praegu on nad parimate tööinimeste kirjas.

Esimehe mureks on ka kaadri valimine. Aus inimene saab selles majandis alati tööd ja leiba, loodri saadab rahvas ise minema.

... Valtu koolis on bioloogiatund, huvitav ja kaasakiskuv. Õpetajaks on «Tee Kommunismile» kolhoosi esimees Tenno Teets. Pinkides istuvad oma majandi lapsed. Õpetaja jutt on haarav, selge. Ta istutab noorte südamesse armastusseemet töö ja maa vastu. Kindlasti saavad paljud nendest kodukolhoosis tarkadeks ja töökateks inimesteks, samasugusteks nagu esimees ise — Tööpunalipu ordeni kandja, kommunist.

Viie aasta plaan toob palju uut meie rahva ellu. Kolhoos kavatseb muretseda juurde uusi traktoreid, põllutöömasinaid, heinapresse, haakeriistu jm. Ostetakse autobuss, korraldatakse paremaks söökla töö ja inimeste elukondlik teendamine.

Soovitakse, et tehased annaksid rohkem mineraal-, eriti liitväetisi, paremaid, meie oludele vastavaid kombaine ja põllutööriistu. Kvaliteetsemaks peaks muutuma ka maa-parandajate töö. Suuremaid õigusi ja iseseisvust tuleks anda kolhooside juhtimiseks. Küllap siis rühitakse edasi viisaastakule kohase sammuga.

Kolhoosi 3. põllundusbrigaadi brigadir Johanna Põlma.

Kolhoosi zootehnik Alli Rungi ja esimees Tenno Teets arutavad karjamajanduse probleeme.

Suurt tulu annab kolhoosile aiandus. Kasvatatakse varajast köögivilja ja lilli. Aianditöölised Mare Rahu (esiplaanil) ja Aino Ellermaa alpikanne hooldamas.

Ella Susi (vasakul) ja Düüne Kiiroja kuuluvad aiandirahva raudvara hulka.

Autori fotod

SISUKORD

ASJALIKKUS JA KONKREET- SUS KUNI PISIASJADENI. T. SOOALUSTE	5
IGA MAJAND LOOB OMA JUHTIMISSTIILI. H. KALLASTE	21
ALATI JA KÕIKJAL MOELDA INIMESTELE. K. RAAVE	38
TOOTMISE SOLMKÜSIMU- SED OLGU ALATI PÄEVA- KORRAL. J. KALEV	45
MAJANDI KÄEKÄIK OLE- NEB JUHTIMISEST. J. POTT	58
LOOVA JUHTIMISEGA VA- BARIIGI KOLHOOSIDE ESI- RINDA. E. SAUELA	73
ÕPETAB, LAHENDAB JA KONTROLLIB SAMAAEG- SELT. J. LUHT	90
ESIMEES MÄÄRAB KOL- HOOSI NÄO. H. KALDMA	104

О СТИЛЕ РУКОВОДСТВА. Сборник статей. Составитель Х. Аннус. Оформление Т. Ару. На эстонском языке. Издательство «Валгус», Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja V. Pedaja. Kunstiline toimetaja R. Tungla. Tehniline toimetaja O. Mullari. Korrektorid H. Kull ja T. Sillat.

Laduda antud 13. VII 1966. Trükkida antud 26. XI 1966. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 7,5. Tingtrükipoognaid 6,3. Arvestuspoognaid 6,76. Trükiarv 2000. MB-11321. Tellimise nr. 6608. Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2. Trükipaber nr. 1 — Staicele Paberivabrik — Läti NSV. Hind 25 kop. 4—1—7.

25 kop.

A-28226